

O'ZBEKISTON

TALABASI

2023.11. № 9(10)

**BIZNES
MULOHAZALILARNING
ISHI...**

**QABUL VAQTIDAN
TASHQARIDAGI
QARORLAR**

XOTININGIZ O'QIGANI YAXSHIMI YOKI...

Qat'iy chegaralar, taqiqlar va sabablari oqlanmagan tanbehlar ostida o'sgan qizlardan ko'ra, yomonning yomonligini sog'lom aql bilan anglagan, erkin fikrli qizlarni ma'qul ko'raman.

OLTIN DAVRIM OSMONI

Hikmat aka boshqa chora yo'qligini tushunmasligi mumkin emasdi. U ichkariga kirib ketdi. O'sha qog'ozni yozib, operatsiyaga rozilik bildirish uchun...

QIZIQISH VA QO'RQUV ORALIG'IDA

Sovet davrida bu joy taqiqlangan obyektlar qatorida edi, chunki noqonuniy faoliyat bilan shug'ullanuvchi barcha turdagi jinoyatchilaryer ostida yashirinishga urinardi.

"HAQQONIY JURNALISTLARGA OSON BO'LMAGAN..."

Hamma demokratik davlatlar farovondir va hamma nodemokratik davlatlarda, ulkan boyliklari va imkoniyatlariga qaramasdan, xalq qashshoqdir.

"SHARHLOVCHI MUXLISLARNING ZUKKOLIGINI UNUTMASLIGI KERAK..."

Kelgusi o'n yillikning eng yaxshi futbolchisi hozir eng ko'p muhokamalarga sabab bo'layotgan mavzulardan biri.

LAHZADA KEKSAYGAN AYOL

Saida opa hech kimga dardini dasturxon qilmas, aksincha, dunyoning eng baxtli ayoliday bir gapirib, o'n kulardi. Jarangdor ovozi esa maktab qo'ngirog'ining ovozi bosib ketardi go'yo.

"IBLISNING G'ARAZI BO'LGAN BU URUSH..."

Begunoh odamlarni o'ldirish sharmandaligini qoplaydigan darajada katta bayroq yo'q.

O'ZBEKISTON TALABASI

Ma'naviy-ma'rifiy, ommaviy-uslubiy metodik jurnal

Bosh axborot hamkorimiz
**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

Jamoat kengashi
Shahlo TURDIQULOVA
Isajon SULTON
Alisher SHODMONOV
Ravshan ERMATOV
Olim TOSHBAYEV
Sherzodxon QUDRATXO'JA
Dilorom KARIMOVA
Nodir JONUZOQ
Nazokat AZIM
Abduvali XOLIQOV
Kamoliddin O'RINBOYEV
Gulmira MUSAJONOVA
Ayub SHAHOBIDDINOV
Iqbol QO'SHSHAYEVA
Bahrom IRZAYEV
Shahobiddin SHARIPOV

Muassis
"INTEGRATION CENTR UMID" MCHJ

Direktor
Chorshanbi XOLMATOV

Bosh muharrir
Sirojiddin IBROHIM

Navbatchi muharrirlar
Maqsad OBIDJON
E'zozbek HAMID

Jurnal tahririyat kompyuter markazida
terildi va sahifalandi

Sahifalovchi-dizayner
Rahmatjon YUNUSOV

Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 1590-raqam bilan ro'yxatga olingan. Obuna indeksi: 1393. Adadi: 3000 nusxa.

Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi mumkin.

Tahririyat manzili:
Toshkent shahri Chilonzor tumani
Novza ko'chasi 14-uy.
"Invest Book" bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi
12-B uy.

30.11.2023-yilda chop etishga ruxsat berildi.
Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama xizmati yuzasidan
+99891 077 75 75
raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin.

MUNDARIJA

QABUL VAQTIDAN TASHQARIDAGI
QARORLAR.....02

REKTOR JASUR RIZAYEV: "IZLANISH
VA DIPLOMATIK QOBILIYAT -
MUVAFFAQIYATNING BIRLAMCHI
ASOSI!".....06

TALABALARNI ALMASHUV
DASTURLARI.....12

XOTININGIZ O'QIGANI YAXSHIMI YOKI.....14

GULBAHOR TOJIMIRZAYEVA: BIZNES
MULOHAZALILARNING ISHI.....18

BUXORO AMIRLARINING TERMIZDA
QURDIRGAN INSHOOTLARI.....22

MOHINABONU IKROMOVA:
"QIYINCHILIK QADRLASHGA
O'RGATADI...".....30

LAHZADA KEKSAYGAN AYOL.....34

KARIM BAHRIYEV: "HAQQONIY
JURNALISTLARGA OSON
BO'LMAGAN...".....36

SEVINCH ABDAZOVA: 'QAYRAG'OCHGA
SUYANGAN KO'NGLIM...".....43

GULRUXSOR TOHIRJONOVA: "QALBIMDA
KAPALAK TO'ZG'ITAR HISLAR...".....46

SADOQAT SIDDIQOVA: "TA'LIM
JARAYONINI JAHON STANDARTLARIGA
MOSLAYAPMIZ".....48

ORIF TOLIPOV: "SHARHLOVCHI
MUXLISLARNING ZUKKOLIGINI
UNUTMASLIGI KERAK...".....52

"SENDAN NAFRATLANAMAN,
KUZI!".....58

"IBLISNING G'ARAZI BO'LGAN BU
URUSH...".....60

"HECH KIMNI BAXT O'Z-O'ZIDAN
QUCHGAN EMAS".....64

ODAM ANATOMIYASINI O'RGANISH
YANGI BOSQICHDA.....68

OLTIN DAVRIM OSMONI.....74

HAMON BOLAMAN.....82

QIZIQISH VA QO'RQUV ORALIG'IDA.....84

"XALQ YURAGI"GA MUHRLANGAN
ADABIYOT.....86

YUNUS ISMOILOV: "YO'LDAGI ODAM
TO'XTAMASLIGI KERAK...".....94

Inson taqdiri – uning o'zi chiqargan qarorlari hosilasidir. Umuman, shunga o'xshash fikr bor fal-safada. Qarorni zaruratga qarab, har lahza chiqarish mumkin: keyingi holatimiz aynan o'sha qarorimiz mahsulidir.

Qarorlar haqidagi mulohazalarga o'tishdan oldin, keling, kichik bir ijtimoiy testni bajarib ko'raylik. Tasavvur qiling, siz – yaxshigina mulkka, havas qilarli nufuzga ega oilali odamsiz. Vaqtigizning ko'prog'ini biznesingizga bag'ishlaysiz va odatdagi kunlarning birida oddiy tushlikdan so'ng, internetda "bir aylanib chiqib" erkin dam olmoqchi bo'lasiz. Va mutlaqo kutilmaganda (juda ham tasodifiy emas endi), "mukammallikka o'rgangan odamlar uchun xalqaro tanishuv xizmati" degan balandparvoz ta'rif bilan yorliqlangan saytga kirib qolasiz (bunday saytlar yetarli-ku). Unda bir-biridan rohatbaxsh takliflar insho etilgan. Ya'ni muayyan pul evaziga vaqt o'tka-

zishning eng halo-vatli usullarini tanlash imkoniga ega bo'lib qol-dingiz. Bir narsani ishonch bilan aytish mumkin: qaror qabul qilish, ya'ni dam olish usul-lari orasidan eng maqbulini tanlash juda qiyin kechadi, sizni charchatib qo'yadi.

Qaror qabul qilishdan charchash muammosi hamma joyda – istiqbolli bosh direktorlar faoliyatidan tortib, jinoyatchilarga hukm o'qilishgacha – namoyon bo'ladi. Charchoq Xudoning bergan har kunida hammaning – rahbarlarning, oddiy odamlarning xatti-harakatlariga ta'sir qiladi. Biroq shunga qaramay, charchoqni hamma odamlar ham his etavermaydi. Ko'pchilik odamlar, qaror qabul qilish sizning irodangizni charchatadimi, degan savolga "yo'q" degan javobni beradilar. Taassufki, ongli shaxslarning ayrim g'alati xatti-harakatlari aynan qaror qabul qilishda charchash oqibati ekanligini har doim ham tushunavermaymiz.

Inson irodasi va qaror qabul qilish jarayoni o'rtasidagi bog'liqlik shunday ko'rinishda kechadi: qaror qabul qilish hoddasi irodani kuchsizlantiradi (toliqtiradi), zaif iroda esa maqbul qaror qabul qilish imkoniyatlarini cheklab tashlaydi. Agar bajaryotgan ishingiz sizdan doimiy ravishda muhim qarorlar chiqarishni talab etadigan bo'lsa, vaqti kelib chuqur ichki charchoq sezassiz va energiyani saqlab qolish yo'llarini izlay boshlaysiz. Siz qaror chiqarishdan o'zingizni tortish yoki bu ishni ortga surish uchun sabab yoki bahona axtara boshlaysiz. Juda bo'lmasa, nufuzingizga putur yetkazmaydigan umumiy tarzdgai oddiy va xavfsiz qaror chiqarib qo'ya qolasiz.

Universitetlarning ayrim talabalari nimanidir isbotlash yoki ijtimoiy fanlar va biologiya o'rtasidagi aloqadorlikni ko'rsatib berish bilan nom chiqarish uchungina ikkita mutaxassislik tanlamaydilar. Bizningcha, ular shunchaki, qaysidir variantdan voz kechishga qo'rqadilar. Bitta muayyan mutaxassislikni tanlash ikkinchisi haqida uzil-kesil hukm chiqarishni anglatadi. Ko'plab tadqiqotlarning ko'rsatishicha, odamlarning o'z oldilarida turgan variantlardan – garchi ulardan biri butunlay istiqbolsiz bo'lsa ham – voz kechishi oson emas. Insonga xos bu “xasislik” iroda zaiflashgan paytlarda, ayniqsa, yorqinroq namoyon bo'ladi.

Pisxologlar o'tkazgan tadqiqotlardan birida ishtirokchilarga bir necha turdagi tovarlardan “qaysi birini sotib olgan bo'lishlarini hal qilish” yoki hech qanday qaror qabul qilmaslik sharti qo'yildi. Bundan oldingi o'z-o'zini boshqaruvni namoyon qilishga bag'ishlangan tajribada irodasi zaiflashib qolgan ishtirokchilar “hal qilish” dan voz kechdilar.

Muammoga bu xilda yondashish odamlarning hayotdagi eng muhim tanlovi sanalgan umr yo'ldoshini tanlash masalasini tez-tez orqaga surishlarining sababini tushuntirib beradi. XX asrning o'rtalarida ko'pchilik odamlar 20-25 yoshlar orasida oila qurganlar. Bu yoshdan so'ng har ikki jins vakillari oldida yangi imkoniyatlar ochiladi. Borgan sari ko'proq erkak va ayollar faol vaqtlarini o'qishga bag'ishlab, uzoq tayyorgarlik talab qiladigan martabalarini ko'zlardilar. Odamlar ommaviy ravishda “umr yo'ldosh” tanlash variantlari juda keng bo'lgan megapolislar (katta shaharlar)ga intildilar.

1995-yilda Jan Tirni o'zining gazetasi uchun Nyu-York fenomen (hodisa)ga bag'ishlangan yarimilmiy tadqiqot o'tkazdi. Bu ulkan shaharda juda ko'p jozibali, ko'rkam va aqlli odamlar “umr yo'ldosh” topish qiyinligidan shikoyat qilishardi. So'qqa-boshlarning soni bo'yicha Manxettenda butun Amerika bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich qayd etilgan edi. Nyu-York nimasi bilan farqli edi? Tirni Boston, Baltimor, Chikago, Los-Anjeles va Nyu-York kabi yirik shaharlarning gazeta-jurnallarida muntazam berib boriladigan shaxsiy e'lonlarni o'rganib chiqdi. Uning kuzatishlariga ko'ra, Nyu-Yorkdagi so'qqaboshlar juda keng tanlovga ega bo'lish bilan birga orzularidagi sherikning fazilatlarini baholash bobida o'ta talabchan ham ekanlar.

Agar sizda sherik tanlash uchun tegishli fazilatlar yetarli darajada ko'p va tanlash ko'lami ham keng bo'lsa, mukammal muvofiqlik izlab boshlaysiz. Tanishmoqchi bo'lgan shaxsning bo'yi, yoshi, diniy e'tiqodi va yana boshqa 45 ta parametrlari siz bilan mutloq mos kelmasa, rozi bo'lmaysiz. Arieli kompyuterdagi pulli o'yinlarga ishqiboz bo'lgan odamlarning xatti-harakatlarini tahlil qilib, "keyingi tanlash imkoniyatlaridan voz kechishga rozi bo'lmaslik" hodisasini o'rgandi. Kompyuter o'yini mukofot ilinjida yopiq eshiklarni ochib ketaverish asosida qurilgan.

O'yinning oddiy strategiyasiga ko'ra, ekranda paydo bo'ladigan uchta eshikdan har bittasini ochib ko'rish va eng manfaatli variantni tanlab, o'sha xonada qolish to'g'ri bo'ladi. Ammo ishqibozlar ushbu strategiyani bilib olgan bo'lsalar ham, o'yinga yangi qoidalar joriy etilishi bilan o'zlarini tutib tura olmasdilar. Bu qoida shundan iborat ediki, o'yinchi virtual xonada muayyan vaqt qolib ketadigan bo'lsa, eshik sekin-astalik bilan kichraya borar va ma'lum muddatdan so'ng yo'qolib qolishi mumkin bo'lardi. Bunday istiqboldan qattiq behalovat bo'lgan o'yinchi eshikdan tez-tez "kirib-chiqib" turadi va bu bilan faqat yutuq hajmining kamayib borishiga erishadi.

**Odamlar
yutqizish
hissini
tuymaslik
uchun cho'ntak
titkilashga
tayyor**

"Tanlash imkoniyati yo'lidagi yopiq eshiklar yutqizishdek qabul qilinadi va odamlar yutqizish hissini tuymaslik uchun cho'ntak titkilashga tayyor", – derdi Arieli. Ba'zan bu fikrda jon bordek ko'rinadi, ammo uzoq mudдатli istiqbolda tanlash imkoniyatini saqlab qolish, odatda, juda qimmatga tushadi. Agar siz serralablik bilan mukammal juft axtarayotgan bo'lsangiz, so'qqabosh bo'lib qolaverishingiz xavfi bor.

Murosa – odam tabiatidagi xususiyatlardan biri. Hayvonot olamida yirtqichlar va ularning qurbonlari orasidagi davomli muzokaralarni tasavvur ham qilib bo'lmaydi. Murosa salohiyati – qaror qabul ko'nikmasining murakkab va mukammal ko'rinishidir. Va iroda zaiflasha boshlashi bilan bu salohiyat birinchilardan bo'lib pasaya boradi.

Xaridor birinchi galda narx va sifat o'rtasidagi har doim ham bo'lavermaydigan murosani axtaradi. Mahsulot narxi ko'pincha sifatni bir necha baravar ortda qoldirgancha shitob bilan o'sib boradi. Deylik, narxi 500 ming so'm turadigan kostyum 100 ming so'mlik kostyumga nisbatan 5 karra sifatliroqmi? Nahot mehmonxonaning 100 dollarlik xonasi 20 dollarlik xonadan 5 marta afzal bo'lsa? Bu xildagi savollarning aniq javobi yo'q, barchasi sizning hamyoningiz bilan

didingizga bog'liq. Ammo 500 minglik kostyum va 100 dollar turadigan xonalar hayotimizda juda ko'p yo'liqmasligining o'ziyoq savolga salkam javob: ko'pchiligimiz bu afzallikni muhim deb hisoblamaymiz. Muayyan bosqichda narxning o'sishi sifat yaxshilanishini anglatmay qo'yadi, biroq biz o'sha bosqichni (ya'ni narx va sifat o'rtasidagi mutanosiblik yo'qolgan sarhadni) bilishimiz muhim.

Irodaning zaiflashishi bilan bizning asosli tanlov qilish imkoniyatimiz torayib qoladi. Bunday vaziyatlarda biz psixologlar tilida “kognitiv ziqnalik” deb ataladigan xususiyatimizni namoyon qila boshlaymiz. Ya’ni quvvatni tejash uchun murosa va kelishuvlarni chetlab o’tishga urinamiz. Tanlash borasida faqat bir tarafdin qarashga moyilmiz – bizni faqat narx qiziqtiradi (“Menga eng arzonini bering” yoki aksincha: “Menga eng yaxshisi kerak”). Ikkinchi xitob, ayniqsa, pul begona hamyondan to’langanda tantanavor chiqadi.

Qarorlardan toliqish bizni olg’ir sotuvchilar bilan muomalada juda zaif ko’rsatib tashlaydi.

Tanlash jarayonining boshlarida xaridorlar taqdim etilgan variantlarning barchasini qunt bilan o’rganishdi. Ammo charchoq bosib kelavergani sayin ular andazadagi variantlardan birida to’xtashga moyil bo’lib borardi. Va jarayonning dastlabki bosqichida tanlash qanchalik murakkab kechgan bo’lsa (masalan, salonning rangiga ko’ra 56 xilidan bittasini tanlash), shunchalik osonlik bilan ular murosa yo’liga tushib bormoqda edilar. Siz ham avtomobilning saloni, rangi va shu kabilarga e’tibor qaratib, juda ko’p vaqt va irodangizni sarf etgansiz. Garchi dvigatel va mexanizmlar majmuasi mashina narxiga sezilarli ta’sir ko’rsatishini bilsangiz ham standart variantlarni ma’qul ko’rgansiz).

Shunday paytlar bo’larkanki, xaridor hal qiluvchi qarorga kelguncha holdan toyib, keyingi xaridlardan butunlay voz kechib yuboradi. Ammo ayyor sotuvchilar mijozlarning bu holatlaridan o’z maqsadlari yo’lida ustalik bilan foydalanishar ekan. Bu fikrning to’g’riligiga

ishonch hosil qilish uchun yoningizdagi supermarketga bir bor bosh suqib o’tishingiz kifoya. Siz bu yerdagi o’nlab turdagi oziq-ovqatlar va boshqa zarur mollarning orasidan ma’qulini tanlash uchun barcha bo’limlarni aylanib chiqib, irodangiz zaiflashib qolganidan keyin kassa yonida sizni nima kutib turgan bo’ladi? Albatta, konfetlar va shirin vitaminchalar. “Impulsiv xaridlar” deb ataladigan bu shirinliklar bejizga shunday nomlanmagan. Qolaversa, ularning atay kassa navbati cho’zilgan qator bo’ylab joylashtirilishi ham tasodifiy emas. Sizning irodangiz tanlovlardan toliqqan va charchagan bosh miyaning glyukoza zaxirasini to’ldirish uchun yuborgan impulsiv signaliga qarshilik ko’rsatishdan ojiz bo’ladi – va beixtiyor “qo’shimcha” xarid qilasis.

Agar biror qaroringiz oqibatida (Xudo ko’rsatmasin) noqulay ahvolga tushib qolgan bo’lsangiz, demak bu qarorni charchab turgan vaqtingizda chiqargansiz. Xulosa oddiy: toliqqan daqiqalarangizda imkoni bo’lsa, qaror chiqarishdan voz keching.

Turdimurod MUSTAFOYEV
(Faktlar Roy Baumeysterning “Iroda kuchi”
kitobidan olindi)

SAMARQAND DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI

rektor Jasur RIZAYEV:

**“IZLANISH VA DIPLOMATIK
QOBILIYAT – MUVAFFAQIYATNING
BIRLAMCHI ASOSI!”**

– ASSALOMU ALAYKUM, USTOZI! BILAMIZKI, SIZ UZOQ YILLARDAN BUYON TIBBIYOT SOHASIDA FAOLIYAT YURITIB KELASIZ. YILLAR DAVOMIDA ORTTIRGAN TAJRIBA VA BILIMLARINGIZNING UYG'UNLASHUVI REKTORLIK FAOLIYATINGIZDA QANCHALIK QO'L KELYAPTI?

– Vaalaykum assalom! Darhaqiqat, zamonaviy rahbarning ishga yondashuvi eski qarashlardan xoli bo'lishi lozim. Ya'ni bugungi davr rahbarlardan universallik, zamonaviy bilim va dunyoqarashga ega bo'lishni talab etmoqda. Aks holda, u rahbarlik qilayotgan jamoa, ayniqsa, ta'lim muassasasida professor-o'qituvchilar va talabalar uni lider sifatida qabul qilishi juda qiyin. Shu nuqtai nazardan, yillar davomida to'plangan tajribalar menga qo'l kelmoqda desam, xato bo'lmaydi.

Mehnat faoliyatim davomida birlamchi tibbiy sanitariya tizimida, 2 yil Toshkent shahar Uchtepa tumani tibbiyot birlashmasi rahbari lavozimida, 5 yil Toshkent tibbiyot akademiyasining 3-klinikasida bosh shifokor sifatida ishladim. Keyinroq yig'ilgan tajribalarim asosida Toshkent stomatologiya instituti rektori lavozimiga tayinlandim va 2020-yildan bugunga qadar Samarqand davlat tibbiyot universiteti rektori lavozimida faoliyat yuritib kelmoqdaman. Har doim talabalar va xodimlar bilan imkon boricha yaqin, do'stona munosabatda bo'lishga urinaman. Bu kommunikativlik nafaqat mening, balki barcha rahbarlarning faoliyati muvaffaqiyatli kechishida muhim omil sanaladi, nazarimda.

O'quv dasturidagi ayrim gumanitar fanlarning soatlari qisqartirilib, asosiy fundamental fanlarning o'quv soatlari ko'paytirildi

– SAMDTU NAFAQAT O'ZBEKISTON, BALKI MARKAZIY OSIYO BO'YICHA HAM TIBBIYOT YO'NALISHIDAGI ENG QADIMIY UNIVERSITETLARDAN HISOBLANADI. KECHAGI KUN BILAN SOLISHTIRGANDA, UNIVERSITETDA QANDAY O'ZGARISHLAR YUZ BERMOQDA?

– Faxr bilan ayta olamanki, Samarqand davlat tibbiyot universiteti qariyb yuz yillik tarixga ega. Ta'lim muassasamiz bir asrlik faoliyati davomida nafaqat respublika, balki dunyo tibbiyoti uchun ham juda ko'p malakali mutaxassislarni yetkazib bergan. Ellik mingdan ortiq shifokorlar, professorlar va fan nomzodlari, tibbiyot tizimida ishlayotgan ko'plab fidoyilar shular jumlasidandir. Mana shunday qutlug' muassasada faoliyat yuritayotganimdan mamnunman.

Bugun har qanday yo'nalishdagi oliy ta'lim tashkiloti ham zamon bilan birga qadam tashlamasa, o'z mavqeyi, o'zni va faolligini yo'qotadi. Shuni inobatga olgan holda, Samarqand davlat tibbiyot universiteti ham zamondan ortda qolmay, rivojlanishda davom etmoqda. Bizning oldimizga qo'ygan eng asosiy maqsadlarimizdan biri – universitetni jahonning eng yetakchi tibbiy oliy ta'lim muassasalari qatoriga qo'shish va dunyo reytinglarining yuqori pog'onalaridan joy olish. Shu sababli maqsadlarimiz yo'lida shahdam qadam tashlab, mehnat qilishda davom etmoqdamiz. Xususan, o'tgan uch yil mobaynida butun dunyo tan olgan Times Higher Education reytingida reportyor maqomini qo'lga kiritib, bir qancha yo'nalishlarda ijobiy o'rinlarni egalladik. Bundan tashqari, QS reytingi uchun ham hujjatlar topshirilyapti. Qolaversa, o'tgan yili The Webometrics Ranking of World Universities (Jahon universitetlarining vebometriya reytingi)da Samarqand davlat tibbiyot universiteti respublika bo'yicha birinchi o'rinni egalladi. Umuman olganda, universitetlarning shunday reytinglar orqali baholab borilishi ularning rivoji uchun ijobiy turtki bo'lib xizmat qilmoqda.

– SALKAM BIR ASRLIK TARIXGA EGA UNIVERSITETDA QADRIYATLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING UYG'UNLASHUVI HAQIDA HAM GAPIRIB O'TSANGIZ.

– Universitetimizda yaxshi bir an'ana shakllangan. Bugun universitetda ustoz-shogird an'analari asosida "Uch avlod" vakillari faoliyat ko'rsatadi. Bular katta yoshdagi ustozlarimiz, ayni davrdagi professor-o'qituvchilar va talabalardir. Uch avlod ishtirokida doimiy ravishda uchrashuvlar, to'g'arak va mahorat darslari tashkil etib kelinadi. Hech ikkilanmay ayta olamanki, ushbu an'ana faoliyatimiz ravishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

100 dan ortiq xorijiy OTMlarning professor-o'qituvchilari o'rindoshlik asosida faoliyat yuritmoqda

– BUGUN TA'LIM TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR DAVLAT TASARRUFIDAGI KO'PLAB OTMlARGA HAM MUSTAQIL QARORLAR QABUL QILISH IMKONINI BERDI. UNIVERSITETDA VAZIRLIK JORIY QILGAN O'QUV DASTURLARIDAN TASHQARI, O'ZINGIZ HAM YANGILIKLAR KIRITGANMISIZ?

– Muhtaram Prezidentimiz qarorlari bilan bizning universitetimiz ham akademik tashkiliy boshqaruv va moliyaviy mustaqillik tizimiga o'tkazilgan. Albatta, bundan so'ng biz o'quv reja va dasturlarimizni qayta ko'rib chiqib, jahon standartlari asosida ularni yangiladik. Unga ko'ra, o'quv dasturidagi ayrim gumanitar fanlarning soatlari qisqartirilib, asosiy fundamental fanlarning o'quv soatlari ko'paytirildi. Shu bilan birga, deyarli barcha fakultetlarda birinchi bosqichdan boshlab asosiy kasbga tayyorlash fanlari joriy qilindi. Qolaversa, bir qancha yangi tanlov fanlari o'quv dasturlariga kiritilib, yangi tibbiy yo'nalishlar tashkil etilgan. Jumladan, xorijiy tibbiyot muassasalari bilan hamkorlikda "Klinik psixologiya", "Sog'liqni saqlashda menejment", "Bioinjeneriya va bioinformatika" hamda boshqa ko'plab yo'nalishlar ochildi. Tibbiyot sohasidagi yangi va rivojlanib borayotgan ushbu yo'nalishlarga qiziqish yildan yilga ortib bormoqda.

**– ZAMONAVIY TA'LIMDA
KOMMUNIKATSIYANING
O'RNI MUHIM. AFSUSKI,
BA'ZI OTMLARNING
TALABALARI
REKTORLARINI
TANIMASLIKLARINING
GUVOHI BO'LGANMIZ.
SAMDTU REKTORI
VA TALABALARINING
MUNOSABATI QANDAY,
SIZ TALABALARINGIZGA
QANCHALIK YAQINSIZ?**

– Juda ham o'rinli savol! Chunki informatsion texnologiyalar rivojlangan davrda insonlarning o'zaro yaqin munosabati juda katta ahamiyatga ega. Shaxsan, mening bir qator ijtimoiy tarmoqlar – Instagram, Telegram va Facebookda shaxsiy sahifam mavjud va har qaysi talaba sahifamga kirib, murojaat yoki xabar qoldirishi mumkin. Men maksimal darajada ularning savol va takliflariga javob berishga hamda muloqot o'rnatishga harakat qilaman. Bu esa universitet muhiti, ta'lim jarayonlari haqidagi vaziyatdan bevosita talabalarining o'zi orqali xabardor bo'lishga va muammo, takliflarni yana-da oson ko'rib chiqishga zamin yaratmoqda. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardan tashqari, talabalar bilan uchrashuvlar tashkil qilish va ular bilan yuzma-yuz ko'rishib, yaqin munosabatda bo'lishga intilaman.

**– BIZ IDEAL TALABA QANDAY
BO'LISHI KERAKLIGI HAQIDAGI
SAVOL-JAVOBLARNI KO'P
UCHRATISHIMIZ MUMKIN? KELING,
SIZ BILAN IDEAL REKTOR HAQIDA
GAPLASHAMIZ. SIZNINGCHA,
BUGUN IDEAL REKTOR QANDAY
BO'LISHI KERAK?**

– Umuman, o'zi ideal talaba, ideal rahbar yoki ideal shaxs tushunchalari anchayin nisbiy. Biz insonni qancha mukammallashtirishga urinmaylik, baribir nuqsonsiz bo'lmaydi. Shunday ekan, falonchi ideal rahbar deb aniq ko'rsata olmaymiz. Lekin biz shaxsni ma'lum bir tomondan, ma'lum xususiyatlariga ko'ra ideallashtirishimiz mumkin. Modomiki, "ideal rektor" qanday bo'lishi haqida so'z borar ekan, u kamida uchta tilni biladigan, diplomatik qobiliyatga ega va talabalar bilan hamnafas, doimiy o'z ustida ishlab, izlanishdan to'xtamaydigan hamda ta'lim tizimi uchun jonini bera oladigan shaxs bo'lishi kerak deb bilaman.

**– UNIVERSITETNING XALQARO
VA MAHALLIY HAMKORLIK
JIHATLARIGA HAM TO'XTALIB
O'TSANGIZ.**

– Universitetimiz jahon miqyosiga chiqishi uchun keyingi 4-5 yil mobaynida jamoa tomonidan juda ko'plab samarali ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, bugungacha bir qancha xorijiy mamlakatlar tibbiyot kompaniyalari va ta'lim muassasalari bilan xalqaro hamkorlik bo'yicha 170 dan ortiq memorandumlarni imzoladik. 2023-yil davomida universitetimizning 300 dan ortiq professor-o'qituvchilari va talabalari chet eldagi yetakchi OTMlarda uzoq va qisqa muddatli amaliyotlarni o'tab qaytmoqdalar. Bundan tashqari, universitetda akademik almashinuv dasturi doirasida 100 dan ortiq xorijiy OTMlarning professor-o'qituvchilari o'rindoshlik asosida faoliyat yuritmoqda. Ular bir oyda ikki-uch marotaba ochiq ma'ruzalarda qatnashib, bilim va tajribalarini talabalar bilan bo'lishmoqda. Qolaversa, yuqorida aytib o'tganimdek, bir qancha qo'shma ta'lim dasturlarini tashkil qilganmiz. Jumladan, Rossiya Federatsiyasining I.N.Ulyanov nomidagi Chuvashiya davlat universiteti, Immanuel Kant nomidagi Boltiq federal universiteti, Oltoy davlat tibbiyot universiteti hamda shu yildan boshlab, Polsha davlat Pomeranian universiteti bilan kosmetologiya yo'nalishi bo'yicha qo'shma ta'lim dasturlari amalga oshirilgan.

– KO'PLAB YO'NALISHLAR SINGARI TIBBIYOT HAM BILIMLAR AMALIYOT BILAN MUSTAHKAMLANIB BORILISHI SHART BO'LGAN SOHA HISOBLANADI. TIBBIYOT SOHASIDA TA'LIMNING SIRTQI YOKI MASOFAVIY SHAKLDA KECHISHIGA MUNOSABATINGIZ QANDAY?

– Men tibbiyot yo'nalishida nafaqat sirtqi va masofaviy, balki kechki ta'limga ham mutlaqo qarshiman. Tibbiyot sohasida bu turdagi ta'limni joriy etish mumkin emas. Pandemiya sharoitida barcha OTMLar qatori biz ham onlayn ta'limni yo'lga qo'yishga majbur bo'ldik. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim darajasi an'anaviy ta'limga qaraganda ancha past. Alohida ta'kidlamoqchiman, tibbiyot sohasi mutaxassislarini tayyorlashda amaliy ko'nikmalarni baham ko'rish, misol uchun biror bir muolaja turini talabalarga amaliy tarzda singdirish juda katta ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, joriy yil universitetimiz qoshida 5-6-avlod robotlari va yuqori sifatli texnologiyalar bilan jihozlangan katta simulyatsion markaz faoliyatini boshladi. Bu esa talabalarimizga amaliy ko'nikmalarini bevosita simulyatsion markazda mustahkamlash imkonini beradi. Bundan tashqari, talabalarimiz shahrimizdagi ko'pgina tibbiyot muassasalarida o'zlarining dars va amaliyotlarini o'tab kelishmoqda.

Rektor huzurida

– SIZ XODIMLARNI ISHGA OLAYOTGANDA NIMALARGA E'TIBOR BERASIZ, ULARNING OLDIGA QANDAY TALABLAR QO'YASIZ?

– Xodimlarni ishga olishdagi birinchi talabim – talabalarga adolatli va do'stona munosabatda bo'lishlari. Chunki biz bu xislatni o'zimizda shakllantira olsak, ta'lim jarayonida oldimizga qo'ygan vazifalarimizni bajarish yana-da osonlashadi. Zero, bugungi talaba oldingi talaba emas. Bilim va til bilish, dunyodagi o'zgarishlardan boxabar bo'lish nuqtai nazaridan talabalarimiz ancha ilgari lab ketgan. Shuningdek, imkon qadar chet tillarini biladigan xodimlarni ishga olishga harakat qilyapmiz. Bu – zamon talabi. Biz jadal rivojlanib borayotgan jahon tibbiyotidan o'rin egallashni oldimizga maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, xodimlar va talabalarimizning chet tillarini puxta o'rganishlari uchun ham zamin yaratishimiz shart.

– KELGUSIDA UNIVERSITETDA QANDAY ISHLARNI AMALGA OSHIRISH REJALASHTIRILGAN?

– Universitetimizning kelgusidagi asosiy rejaralaridan biri – ilm-fanni hamda eksperimental tibbiyotni rivojlantirish uchun Vivariy va eksperimental tibbiyot laboratoriyalarini tashkil qilish hisoblanadi. Biz bu laboratoriyalarni tashkil qilish bilan tibbiyotdagi yangi metodologiyalar, texnologiyalar va dori vositalarini sinovdan o'tkazishimiz, ommaga tadbqiq qilishimiz mumkin bo'ladi.

Yaqinda Germaniyaga qilgan safarim chog'ida jahon tibbiyotiga zamonaviy xirurgik asbob-uskunalarini yetkazib berishda yetakchi Esculab kompaniyasining veterinariya laboratoriyasida bo'ldim. U yerda jonivorlar ustida amalga oshirilayotgan xirurgik muolajalarning guvohiga aylandim. Bizning ham universitet qoshida shun-

Tibbiyot yo'nalishida nafaqat sirtqi va masofaviy, balki kechki ta'limga ham mutlaqo qarshiman

day laboratoriyalarni tashkil etish niyatimiz bor. Shu bilan birga, tibbiyotning yangi yo'nalishi hisoblangan tibbiy genetikani rivojlantirish maqsadida universitet tarkibida tashkil etilgan Immunologiya-allergologiya, inson genomikasi amaliy markazining faoliyatini jadal rivojlantirishni maqsad qilganmiz. Bu ish bugungi kun uchun ham, genetikaga asoslanishi kutilayotgan kela-jak tibbiyoti uchun ham muhim ahamiyatga ega.

– MAZMUNLI QABUL UCHUN TASHAKKUR!

Rektor huzurida Maqsad OBIDJON bo'ldi

Ko'pchilik yoshlarning xorijiy nufuzli universitetlarda o'qish istagi bo'lishi tabiiy. Hozirgi kunda buning talay imkoniyatlari mavjud. Jurnalimizning har galgi sonida chet elda tahsil olayotgan hamyurtlarimiz hayoti haqida maqola berib borishni an'anaga aylantirganmiz. Bu safar esa mahalliy OTMda talaba bo'la turib ham xorijiy universitetlarda tahsil olish mumkinligi haqida sizga ma'lumot berishga harakat qilamiz.

Avvalo talabalarni o'zaro almashuv dasturi nima ekanligi haqida qisqacha ma'lumot bersak. Dastur bir turli ta'lim muassasalari o'rtasida talabalarni o'zaro ma'lum muddatga almashish bo'yicha tuziladigan kelishuvdir. Bu kabi dasturlar OTM talabalariga 1 yoki 2 o'quv semestri davomida xorijda o'qish imkonini beradi. Talabalarni almashuv muassasalar orasida tuzilgan hamkorlik shartnomalari asosida va erkin harakatlanuvchi dasturlar orqali amalga oshiriladi. Bunday dasturlardan ko'zlangan asosiy maqsad – ta'lim sifatini yaxshilash, mamlakatlardan o'rtasida madaniy va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishdan iborat.

Sizda ham shunday dastur orqali o'qish niyati paydo bo'lib qolsa, avvalambor, ta'lim olayotgan dargohingizning xalqaro bo'limiga murojaat qilib, qaysi universitetlar bilan shartnoma borligi haqida ma'lumot oling va o'zingizga to'g'ri keladiganini tanlang. Agarda sizga ma'qul ta'lim muassasasi bilan shartnoma mavjud bo'lmasa ham hech xafa bo'lmang. Chet elda ta'lim olishning boshqa ko'plab samarali usullari ham mavjud. Hozir sizlarga aynan talabalarni almashuv doirasida chet elda o'qish imkoniyatini beruvchi yirik dasturlar haqida ma'lumot ulashamiz.

TALABALARNI ALMASHUV DASTURLARI

INTERNATIONAL CREDIT MOBILITY (ICM)

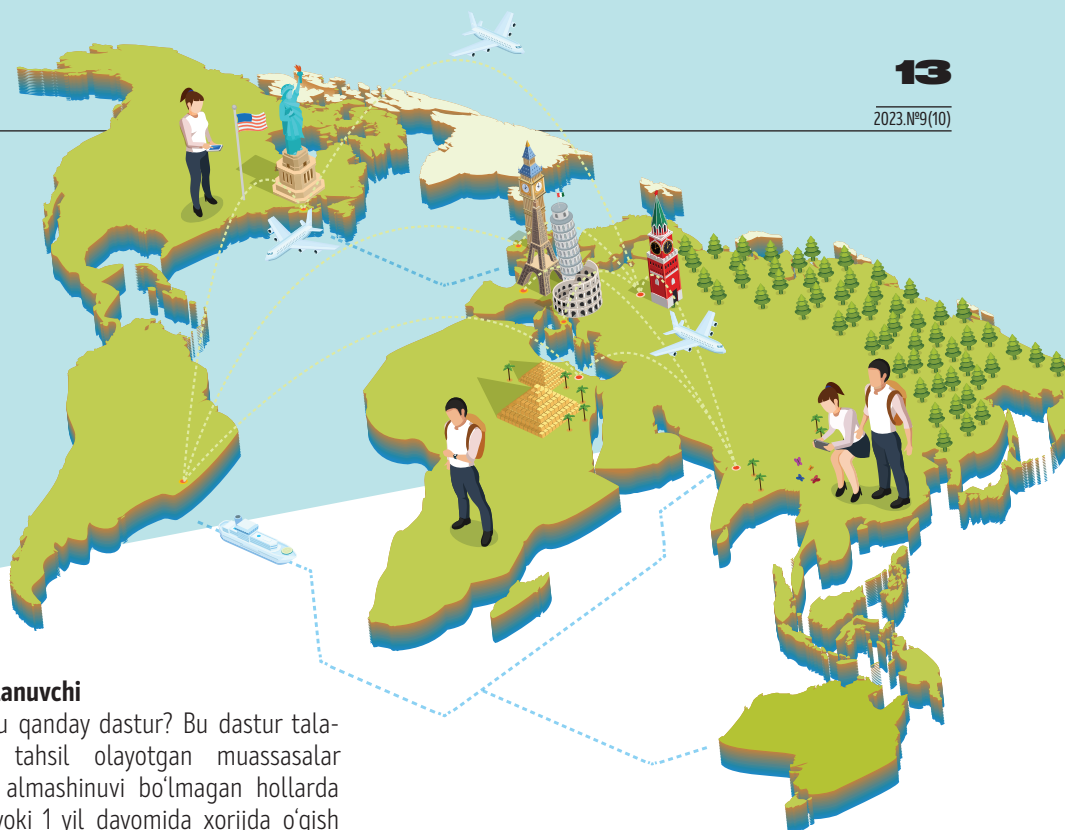
Xalqaro kredit mobilligi

Bu eng katta almashinuv dasturlaridan biri. Universitet talabalari, ustozlar, professor-o'qituvchilar, yosh mutaxassislar, OTM xodimlari hamda fuqoroviy jamiyat tashkilotlari a'zolari uchun xorijda o'qish va malaka oshirish uchun imkoniyat yaratilgan.

Kredit mobilligi dasturi doirasida talabalar hamkor xorijiy muassalarda o'qish va korxonalarda malaka oshirishi mumkin bo'ladi. O'qish muddati 3 oydan 12 oygacha davom etishi mumkin.

Jo'nab ketishdan avval, o'quv dasturi davomida rioya qilinishi lozim bo'lgan "O'qish shartnomasi" talaba o'qiydigan universitet hamda xorijda o'qiladigan oliy o'quv yurti tomonidan imzolanadi. Dasturning afzalligi shundaki, u barcha davlatda o'qish imkoniyatini beradi. Ushbu ikki oliy ta'lim muassasasi orasida amalga oshiriluvchi faoliyat oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi kelishuvga asoslanib, o'zaro talaba almashinuvi boshlanishidan oldin jo'natuvchi va qabul qiluvchi tashkilotlar orasida tuziladi. Dasturning eng yaxshi jihatlaridan yana biri, talabalarga safar xarajatlari, viza, sug'urta to'lovlari hamda yashash ehtiyojlari uchun mablag' ajratiladi. Hatto, OTMlar tomonidan ham hech qanday to'lovlar amalga oshirilmaydi. Barchasi dastur doirasida qoplanadi.

Erkin harakatlanuvchi

Free Mover: Bu qanday dastur? Bu dastur talabalarga o'zlari tahsil olayotgan muassasalar o'rtasida talaba almashinuvi bo'lmagan hollarda ham 1 semestr yoki 1 yil davomida xorijda o'qish imkoniyatini beradi.

Xo'sh, hujjat topshirish uchun nimalar qilish kerak?

Wearefreemovers.com saytiga kirib, o'zingiz bormoqchi bo'lgan davlat va o'qimoqchi bo'lgan OTMni tanlaysiz.

Free moverdan tanlagan o'quv yurtiingizning elektron manziliga yozasiz. Unda o'zingizni tanishtirib, universitetda 1 semester yoki 1 yil davomida Free mover dasturi orqali o'qimoqchi ekanligingizni bildirasiz va topshirish uchun kerakli hujjatlar ro'yxatini so'raysiz.

Shundan so'ng o'zingiz o'qiyotgan universitetning xalqaro bo'limidagi mas'ul xodimiga uchrashib, Free mover dasturi orqali o'qish niyatingiz borligini aytasiz. O'zbekiston sharoitida mahalliy OTMdan bu uchun ruxsat olish anchagina qiyin bo'lishi mumkin. Chunki sizning xorijda o'qigan davringiz va olgan baholaringizni mahalliy universitet ham tan olishi kerak bo'ladi. Olingan ta'lim mahalliy universitetda ham, xorijiy universitetda ham tan olinishi uchun imkon qadar o'zingiz o'qigan, o'qiyotgan va o'qiydigan fanlar bilan bir xil yo'nalishni topish va tanlash kerak bo'ladi.

Mahalliy universitet roziligini olgach, xorijiy universitetdan kerakli kurs hamda fanlarni tanlang. Odatda, sizga javob yozishganda, mavjud yo'nalishlar ro'yxatini yuborishadi. Kerakli yo'nalish va fanlarni tanlagach, xorijiy o'quv yurtiga ketishingiz uchun ruxsat beruvchi xodim bilan gaplashing (odatda, bu shaxs universitetdagi xalqaro bo'lim mas'uli bo'ladi). Xodimga tanlagan kursingiz va fanlaringizni ko'rsating hamda ular mahalliy universitetda o'tiladigan o'quv rejasini fanlari bilan mos ekanligini

tushuntiring. Mas'ul xodim tanlagan fanlaringizni asosli deb topib, rozilik bersa, xorijiy universitetda tahsil olish jarayonida olingan kreditlarni mahalliy universitetda ham tan olinishi haqidagi kelishuvga imzo chekib berishi kerak bo'ladi. Bu kelishuv ikki muassasa va talaba o'rtasida tuziladi.

Xorijdagi universitet uchun kerakli hujjatlarni to'liq to'ldiring va ularni topshiring. Agar qabul qilinsangiz, o'qishga ketishga tayyorgarlik ko'rishni boshlang!

Xorijda o'qib, qaytib kelgach, o'qish davomida olgan barcha baholaringizni mahalliy universitetingizga taqdim qiling. Universitet Learning Agreement asosida xorijda o'qish davomida olgan baholaringizni mahalliy OTM baholariga konvertatsiya qiladi.

Shularni qilgandan so'ng, o'qish davomida qandaydir moddiy imtiyoz beriladimi, degan savol paydo bo'lishi mumkin. Afsuski, Free Mover sifatida xorijda o'qimoqchi bo'lsangiz, tanlagan universitetingizdagi kontrakt summasini o'zingiz to'lashingiz kerak bo'ladi. Borish-kelish, yashash va boshqa xarajatlarni ham o'zingiz qoplashingiz lozim.

Bundan tashqari, ko'plab nufuzli xorij universitetlari grant dasturlarini e'lon qilib borishadi, shu grantlarga sazovor bo'lish uchun ham bema'lol harakat qilishingiz mumkin. Ma'lumotlarni siz borishni rejalashtirgan universitetning internet sahifasidan ham topa olasiz. Ha aytgancha, xorijga chiqishga faqat xohishning o'zi kamlik qiladi. Sizdan kuchli harakat va chuqur bilim talab etiladi. Shu sababli bilimingizni oshirishda qat'iyatli bo'ling.

XOTININGIZ O'QIGANI YAXSHIMI YOKI...

Jurnalimizning avvalgi sonlarida o'tkazgan so'rovnomalarimizning birida qizlarga "Bo'lajak turmush o'rtog'ingiz qaysi kasb egasi bo'lishini istardingiz" degan savol bilan yuzlangan edik. Ushbu sonda esa quyidagicha savol bilan yigitlarga murojaat qilishni lozim topdik:

– BO'LAJAK XOTININGIZ O'QIGAN YOKI O'QIMAGAN BO'LISHI SIZ UCHUN QANCHALIK AHAMIYATLI VA NIMA UCHUN?

Qurbon NAZAROV:

– Bo'lajak turmush o'rtog'im universitetda o'qimagan bo'lsa ham ko'p kitob o'qigan bo'lishini istayman. Bir paytlar O'tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" asarini o'qiganimda, "Bo'lg'usi umr yo'ldoshimga ham mana shu asarni o'qitaman", deb niyat qilgan edim. Chunki u asarda onalar haqida gap boradi. Ayol bu, avvalo, onadir. Ya'ni kitoblar insonga doim nimanidir o'rgatadi. Shu sababdan men tanlovda qizning diplomi emas, bilimi qancha ekanligi muhim deb bilaman.

Abdulaziz AHMEDOV:

– Ayolim o'qishini xohlaganman. Chunki u birinchi navbatda bo'lajak farzandlarimning onasi. O'g'il-qizlarim esa, asosan, onasidan ta'lim-tarbiya oladi. Shunday ekan, men bolalarimning onasi o'qishi uchun har qanday qiyinchilikka tayyorman!

Ayolim bilan Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida birga o'qiganmiz. U o'qish davrida turk tilini o'rganib yurardi, keyin magistraturada o'qish uchun Turkiyaga grant yutdi. Men esa "Yoshlar ovozi" gazetasidagi mas'ul kotiblik lavozimimdan va boshqa masofadan qilinadigan ishlarimdan bo'shash uchun ariza yozdim-da, to'yni o'tkazib, Turkiyaga yo'l oldik. Hozir restoranda ishlayapman. Oson emas, ammo ayolim yonimda, maqsadlarimiz bor. Kelajakdan kutayotgan umidlirimiz oldida bu qiyinchiliklarning xantal urug'icha ahamiyati yo'q. Muhimi, ayolim o'z orzularida yashayapti, o'qish armon bo'lib, bir umr ko'nglida tugun bilan yashaganidan ko'ra, nisbatan rivojlanganroq mamlakatda o'qigani, dunyoqarashi kengaygani yaxshi. Hozir hayotimiz davomidagi eng chiroyli hikoyalarmiz yozilyapti. Kelajakda farzandlarim onasidan qiro'l, malika haqida to'qilgan ertaklarni emas, o'z ota-onasi haqidagi hayotiy hikoyalarni eshitgani ma'qul. Hali Anqaraga moslashyapmiz, o'rganyapmiz. Ko'ramiz, agar ishlarim iziga tushib ketsa, yanvarda yana grant uchun hujjat topshirish boshlanadi, men ham magistraturani davom ettirishim mumkin. Bu yog'ini vaqt ko'rsatadi. Xulosa: ayolim o'qishini istayman...

Asliddin NORBEKOV:

– O'qigan va o'qimagan so'zlari ancha kengroq tushunchalar. Masalan, bizning xalqimiz, asosan, oliy ma'lumotli qizlarnigina o'qigan deyishadi. Lekin, fikrimcha, oliy ta'limni ko'rmagan qizlar orasida ham o'qigan degan nomga munosiblar talaygina. Ularyaxshi tarbiya ko'rgan va yetarlicha bilim olgan bo'lishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, men turmush o'rtog'im o'qigan bo'lishini xohlardim. Sababi qiz qanchalik yaxshi tarbiya ko'rgan bo'lmasin, ilm unga kerakli narsa va bu farzand tarbiyasida, uni kelajak hayotga tayyorlashda, bolaga ilmi bo'lishning afzalliklarini uqtirishda juda muhim. Shuningdek, o'qigan qizlar kengroq va teranroq fikr yuritadi. Bizda qizlar, asosan, 20 yoshga qadar oila qurgan bo'ladi. Bunday qizlar farzand tarbiyasiga, umuman, hayotga kerakli tajribalar orttirishga ulgurmaydi. Bunda esa ularga diniy va dunyoviy bilimlar asqatishi mumkin. Shaxsan, men qat'iy chegaralar, taqiqlar va sabablari oqlanmagan tanbehlar ostida o'sgan qizlardan ko'ra, yomonning yomonligini sog'lom aql bilan anglagan, erkin fikrli qizlarni ma'qul ko'raman. Shunchaki, akasi yoki dadasi, bundan tashqari, qo'shnilarining gap-so'zidan qo'rqib yashaydigan qizlardan ko'ra, ma'nan yetuk, kitoblardagi bilimlar va bilimli odamlar tarbiyasini olgan qizlar ancha yaxshiroq. Bu shaxsiy fikrlarim, albatta! Men bularni hamma uchun kerakli bo'lgan tarbiyaviy nasihat deb da'vo qilmayman.

Ilhom IXTIYOROVICH:

– Hayotda “o’qigan” yoki “o’qimaganlik”ni OTMga bog’lab qo’yish noto’g’ri. Shundaylar borki, OTMda o’qigan, lekin bilimi yo’q, ba’zilar esa teskarisi. Bu anchagina subyektiv narsa...

OTMda o’qiganlikning foydali jihatlari ko’p, albatta (agar inson o’z sohasini yaxshi egal-lasa). U hayoti davomida qo’ygan maqsadlarining hech bo’lmasa bittasiga erishish uchun harakat qilgan va uddalagan bo’ladi. Kamdan kam insonlarga o’z maqsadlarini chegaralab qo’ymaydi. OTM, aslida, keyingi maqsadlarni aniqlashtirish, bilim darajasini va kommunikatsiyani rivojlantirishga yordam beradi. Bularning hammasini bajarishga harakat boshlashning o’zi ham uning inson sifatida to’g’ri shakllanayotganini bildiradi. Har kim o’zi tanlagan inson bilan baxtli yashashni xohlaydi. Avvalo, u baxt deganda nimani anglashini bilib olish kerak. Bu har ikki taraf uchun ham moslik va oilaviy hayotga qadam qo’yishning eng asosiy omili. Dunyoqarash va fikrlashlarning bir-biriga oz bo’lsa-da mosligi oilaning umri uzoq yoki kam bo’lishini belgilaydi.

Qiz bolaning oilasida ko’rgan tarbiyasi katta ahamiyatga ega. Lekin uning hayotiy jara-yondagi ko’rinishlarini bilish uchun uzoq vaqt kerak. Shuning uchun har qanday inson, aynan, shaxsiy rivojlanish ustida ishlashi, fikrini o’stirishi, ko’proq kitob va kinolarga vaqt ajratgani ma’qul. U xoh o’qigan, xoh o’qimagan bo’lsin, bularni bajarishi maqsadga muvofiq.

Bekzod HAZRATOV:

— Bu haqida hech o'ylab ko'rmagan ekanman. Uylanish yoshiga yaqinlashganing sari atrofingdagilar turli "variant"lar qidirishga tushishadi. Yangalar singlisini to'g'rilashadi, ammalar ham ulardan qolishmaydi, onalar esa hali 18 ga kirgan o'gil uchun ko'rpa-to'shak yig'ish bilan andarmon bo'ladi. O'zim ham bu jarayondan o'tib boryapman. Endi qiz tanlashga keladigan bo'lsak, kichikligimdan beri onam hamshiralikdan xabari bor, pazanda kelinni orzu qiladi va kimlarnidir ko'z ostiga olib qo'ygan. Men esa "Gulchapchap"imni hamshira bo'lishga ko'ndira olganim yo'q.

Xullas, bo'lajak turmush o'rtog'imda diplom bo'lishi kerakmi yoki yo'qmi? Menimcha, kerak emas deb qat'iy ayta olaman. Diplomi borligidan ikki xil manfaat bo'lishi mumkin. Birinchisi ilmiy ayol bilan yashash zavqi, farzandlar tarbiyasi va hokazo. Ikkinchisi esa jamiyat tomonidan takrorlanib keladigan "Xotining o'qigan bo'lsa, birga ishlaysizlar, daromadning ikki hissa bo'ladi" degan tushuncha. Birinchisini har doim yoqlayman, sababi, masalan, dadamning ham, onamning ham diplomi yo'q. Lekin ko'p yillik kuzatuvlarim asosida ayta olamanki, maktabdagi ayrim o'qituvchilarim-

dan ko'proq kitob o'qib qo'yishgan. Bu esa mening juda yaxshi adabiy muhitda ulg'ayishimga sabab bo'lgan.

Diplomi bor qiz degani kelajagi buyuk degani emas. Qanchadan qancha universitetda o'qiydigan "tovuqmiya"larni bilaman. Aytgancha, jamiyatimizdagi yigitlarning ongida yana bir tushuncha mavjud: agar xotining aqlli bo'lsa, uni boshqara olmaysan. Bu hammasi ilmsizlik, ojizlik va ishonchsizlikdan deb bilaman. Men har doim bo'lajak turmush o'rtog'imni diplomli emas, aqlli bo'lishini orzu qilganman. Mayli, diplomli bo'lsin, lekin bu birlamchi masala emas. Umuman olganda, ilmiy inson (diplomlimi yoki diplomsiz, farqi yo'q) hozirgi zamonda bemalol o'z yo'lini topib ketadi. Diplom olish esa hozir unchalik qiyin ish emas, universitetlar juda ham ko'p. Ularni har yili qanchadan qancha "diplomli kelin"lar bitirib chiqmoqda. Albatta, ular ichida aqllilari ham va buning aksi ham bor. Bu mening shaxsiy fikrlarim. Bu bilan universitetdagi qizlarni ahmoq demoqchi emasman, aqlli deganimda esa o'z qoliplarimga tushadigan intellekt darajasini nazarda tutganman. Xulosa shuki, yo o'zimning idealimdagi qizni topaman, yoki onam o'zi topgan qizga uylantirib qo'yadi.

**So'rovnomanani
Otabek ISOQOV
yozib oldi**

“BIZNES MULOHAZALILARNING ISHI”

GULBAHOR
TOJIMIRZAYEVA:

Gulbahor Tojimirzayeva O'zbekistonga ilk bora 2016-yil investitsiya kiritgan va o'zining birinchi O'zbek-Xitoy qo'shma korxonasi "Wangda Metall"ni tashkil etgan. Hozirda Namangan viloyatida "TAI CHANG SPECIAL STEEL" qo'shma korxonasi hamda O'zbekistondagi o'ndan ortiq yirik tadbirkorlik subyektlariga rahbarlik qilib kelmoqda. Bundan tashqari, 2023-yil 15-aprel kuni Xitoyning Fudzian provinsiyasida bo'lib o'tgan quyosh panellari taqdimotida qatnashib, Xitoy tadbirkorlariga O'zbekistonga yangi soha bo'yicha investitsiya kiritish mavzusida nutq so'zlagan va buning natijasida shu yilning o'zidayoq Toshkent shahrida quyosh panel-lariga ixtisoslashgan "BA SOLAR ENERGY" korxonasini ishga tushirgan. Shu bilan bir qatorda, Xitoyning nufuzli investorlari bilan Toshkent shahrida "China car" avtosalonini ochgan.

OILAMDAN UZOQDA YASHAGANMAN

Men 1991-yil 25-iyul kuni Namangan viloyatida ziyoli oilada tavallud topganman. Biz yashagan qishloqda chet tilini o'rganishga sharoit yo'q edi. Oilamdagilar esa ilmi inson bo'lib ulg'ayishimni istashgan, shu sababli 6 yoshimdan boshqa tumanda o'qiy boshladim. Oilada katta farzand bo'lganligim uchun yoshligimdan kattalardek yashash tarziga o'rganganman. 2015-yil Xitoyning Janubiy Xitoy agrar universitetida xalqaro iqtisod va savdo yo'nalishi bo'yicha bakalavr bosqichini muvaffaqiyatli tamomladim. Hozirda oilaliman va 2 nafar farzandim bor.

O'ZBEK MADANIYATINI TARG'IB QILARDIM

**OSONLIKCHA
MOLIYAVIY
ERKINLIKKA
ERISHGANLAR
BA'ZAN O'SHA
IMKONIYATLAR
QADRIGA
YETMAYDI**

Talabalik yillarimni ijobiy xotirlayman. Kursdoshlarim orasida faqat men chet eldan kelgan talaba bo'lganman. Ulardan ortda qolmaslik uchun o'z ustimda ko'proq ishlashga va yana-da qattiq mehnat qilishga harakat qilardim. Kursdoshlarim ko'p hollarda nazariy bilimlar bilan cheklanib qolardi, men esa aksincha, amaliy ko'nikmalarga ko'proq intilganim sababli imtihonlardan ijobiy baholar olardim. O'qish bilan birga jamoat ishlarida ham faol bo'lishga harakat qilganman. Shu bilan bir qatorda, o'zbek madaniyatini xitoylik talabalarga ham targ'ib qilardim, milliy liboslarimizni kiygan holda andijon polkasiga raqsga tushishni o'rgatardim. Qolaversa, universitetda ayollar o'rtasida tashkil etilgan tadbirlarda faol ishtirok etib, sovrindorga aylanganman. Hozirgi kunda erishgan yutuqlarimni universitetda olgan bilimlarim mahsuli deb bilaman. Har doim nazariy bilimlarimni amaliyot bilan mustahkamlab borardim. Masalan, 2014-yil Xitoyning Guanchjou shahrida "GUANGZHOU SHENGLI TRADE CORPORATION" korxonasiga asos solganman. Korxona, asosan, import-eksport, transport logistikasi bo'yicha faoliyat olib borardi. Yana akkreditiv yo'nalish bo'yicha olgan bilimlarimni ham amaliyotda qo'llashga harakat qilardim. (Akkreditiv tushunchasi bu – tomonlar o'rtasida tuzilgan shartnomaga ko'ra amalga oshiriladigan o'zaro hisob-kitob turi, unda qarz beruvchi (kreditor) o'ziga tegishli to'lovlarni akkreditiv topshirig'ida ko'zda tutilgan shartlar va muddatlarda tegishli mablag'ni bank orqali olib turadi. Bu tomonlarning majburiyatlarini bajarish bilan bog'liq xatarlarni kamaytirish imkonini beradi).

BOSHLANG'ICH SINFDA GI BIZNESIM

Boshlang'ich sinfda o'qib yurgan paytlarim otam biz opa-singillarga ehtiyojlarimiz uchun ma'lum miqdorda pul berar edi. Men esa ushbu pulni sinfdoshlarimga kerak bo'ladigan buyumlarning oldi-sotdisi bilan shug'ullanishga tikardim. Shu yo'l bilan dadamdan olgan pulimdan o'zim uchun aylanma mablag' chiqarib olardim. Ilk biznesim mana shunday boshlangan. Metallurgiya sohasiga kirib kelishim esa taqdir tasodifi bo'lgan. Ushbu sohada faoliyat olib boradigan inson bilan tanishib, u orqali metallurgiya sohasiga kirib kelganman va ayol kishi bo'lishimga qaramay, shu sohaga mehr qo'ydim.

ISHONCHNI DOVYURAKLIK TA'MINLAYDI

Avvalambor, insonning o'ziga nisbatan yuksak ishonchi bo'lishi shart. Har doim oila va biznesni teng olib borishga harakat qilaman. Ishonch dovyuraklikdan kelib chiqadi. Kasbiy faoliyatimni doimo rejalashtirib boraman, chunki ish taqsimoti biznesda muhim rol o'ynaydi. Ishdan bo'sh vaqtimda esa imkon qadar oilam bilan bo'laman, ularning barchasiga birdek e'tibor qarataman. Biznes bilan shug'ullanmoqchi bo'lgan yosh qizlarga ko'proq bilim olishini tavsiya qilaman. Shu bilan birga, doimo sport bilan shug'ullanishlarini maslahat bergan bo'lardim. Sport nafaqat jismonan, balkim ma'nadan kuchli bo'lishga yordam beradi. O'zlari tanlagan sohada muvaffaqiyatga erishgan shaxslar bilan ko'proq suhbat qurib, hayotiy tajribalari va ko'nikmalarini oshirishlari lozim deb o'ylayman. Hozirgi kunda mamlakatimizda tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish uchun barcha imkoniyatlar yetarli. Biz mana shu imkoniyatlardan foydalansak bas.

XITOYLIK TADBIRKORLAR TAJRIBASI

Biznes qaysi mamlakatda bo'lishidan qat'i nazar, bir-biriga yaqin tashunchalar atrofida shakllanadi. Masalan, Xitoyda tadbirkorlar mijoz bilan iliq munosabat o'rnatishib, takliflarning barchasini qo'llab-quvvatlagan holda yuqori sifatli xizmat ko'rsatishga harakat qiladi. O'zbekistondagi tadbirkorlar ham mijozlar bilan yaxshi munosabat o'rnatish olishadi, biroq Xitoy tadbirkorlarining aniqlik va xizmatni vaqtida bajarish jihatidan ustunliklari yuqori deb hisoblayman. Moliyaviy erkinlik masalasiga qaraydigan bo'lsak, bu insonga ko'plab imkoniyatlar yo'lini ochadi. Lekin osonlikcha moliyaviy erkinlikka erishganlar ba'zida o'sha imkoniyatlar qadriga yetmaydi. Moliyaviy erkin bo'lmasangiz, imkoniyatlarni o'zingiz yaratishga harakat qilasiz.

SHOSHMASLIK KERAK

Biznesda yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan xato va kamchiliklar, asosan, shoshqaloqlik, tezkor qaror qabul qilish natijasida kelib chiqadi. Aslida, qaysi sohada faoliyat yuritmasin, inson boshlayotgan ishi bo'yicha chuqur mulohaza qilishi lozim. Aytaylik, biznesda bozorni puxta o'rganib ish boshlash kelajakdagi xavflarni bartaraf etadi. Biznesda raqobatning o'rnini juda muhim. U orqali mahsulot yoki xizmat ko'rsatishni solishtirish imkonini paydo bo'ladi. Raqobat natijasida o'sish nuqtangizni aniqlashingiz mumkin.

BESH TAJRIBA

1

Insonlar talabini mukammal o'rganish orqali tadbirkorlik yo'nalishini aniqlash

2

Biznesni rivojlantirish uchun foydali kontaktlarni ko'paytirish kerak

3

Moliyaviy bilim, ko'nikmalarga ega bo'lish

4

Faoliyat olib boradigan sohangizda yo'l ko'rsatuvchi tajribali ustozingiz bo'lishi lozim

5

Biznesda ishingizga nisbatan qiziqishingiz muhim ahamiyatga ega

BIZNESDA BOZORNI PUXTA O'RGANIB ISH BOSHLASH KELAJAKDAGI XAVFLARNI BARTARAF ETADI

KELAJAKDAGI REJALARIM...

“B.A. Holding”ga tegishli bir nechta kompaniya aksiyalarini dunyo bozoriga chiqarish, O'zbekiston respublikasida tadbirkor va ishbilarmon ayollar sonining ortishiga o'z hissamini qo'shish. Shaxsiy rejalarimga kelsak, hozirda 5 tilda (o'zbek, rus, ingliz, xitoy, koreys tillarida) bimalol so'zlasha olaman, kelgusida 7 ta tilni mukammal o'zlashtirishni rejalashtirganman. Hayot davomida vaziyat va imkoniyatlardan kelib chiqib, taqdirimga nima yozilgan bo'lsa, shu yo'nalishda o'zimni sinab ko'rishga tayyorman.

FarPI talabasi Muhammaddiyor SHAVKATJONOV yozib oldi

BUXORO

AMIRLARINING
TERMIZDA
QURDIRGAN
INSHOOTLARI

Amir Abdulahad (1886-1910) hokimiyatga chiqqan vaqtda yurtida nisbiy osoyishtalik qaror topgan, mamlakatni iqtisodiy jihatdan rivojlantirish uchun qulay imkoniyat yuzaga kelgan edi. Tashqi savdoni rivojlantirishda Pattakesar kechuvinining o'zni beqiyos edi. Buni hisobga olgan amir va uning savdogarlari Pattakesarda savdo omborxonalari va uylar qura boshlashdi.

Bu xabar Rossiya ma'murlariga borib yetgach, ular ham amir barpo etayotgan shaharda o'z tayanch istehkomlarini yaratishga harakat qilishadi. Negaki, bunda butun chiqim asosan amirlik zimmasiga tushar edi. 1893-yil 15-yanvarda Buxoro amiri Abdulahadxon Sankt-Peterburgga chaqirib olinadi. Amir Pattakesar qishlog'ida rus qo'shinlarining joylashtirilishiga rozilik beradi. O'sha kuni tuzilgan Rossiya-Buxoro shartnomasiga binoan Termiz hududi rus podshosiga "sovg'a sifatida tortiq etiladi". Buxoro amiri mahalliy beklarga rus ma'murlariga yordam berishni buyuradi. Shundan keyin bu yerga 7-chegara okrugiga kiruvchi rus harbiy qismlarini joylashtirish ishlari boshlab yuboriladi.

1894-yil 12-dekabrda Termiz xarobalaridan 8 km narida Surxondaryoning Amudaryoga quyilish qismida kema to'xtashi uchun qulay bo'lgan Pattakesarga 31-Amudaryo rus harbiy chegara brigadasi qo'shinlari kelib o'rtnashadi. Amudaryo brigadasining komandiri polkovnik Kostevich bo'lib, bir vaqtning o'zida u uyezd boshlig'i vazifasini ham jamoatchilik asosida bajargan edi.

Bugungi Termiz o'zni bundan 2 asr ilgari bo'sh joy bo'lgan. Eski Termiz xalq tomonidan Zun-nunobod deyilgan. Surxonbo'yi Termizi esa Shahri G'ulg'ula deb atalar edi. XVIII asr boshlaridan to XIX asr 70-yillariga qadar har ikkisi ham huvillab yotar edi. XIX asr birinchi yarmida Surxon daryosining Amudaryoga quyilish qismidagi Pattakesar kechuvi-

ning ahamiyati tobora orta boshlaydi. Salavot aholisi qayirda o'sadigan patta butasini kesib, o'tin qilar, shundan bu joy Pattakesar nomini olgan edi. Pattakesarning ilk aholisi ham buta kesuvchilar bo'lgan.

Ularning soni oldiniga uncha ko'p bo'lmay, taxminan 50-60 xo'jalikni tashkil etgan. Geografik jihatdan Pattakesar hozirgi Termiz daryo portidan to Termiz g'isht zavodigacha bo'lgan daryo bo'yi hududlarini, aniqrog'i, qayir qismini o'z ichiga olgan edi. XIX asr ikkinchi yarmidan Pattakesarga Amudaryo bo'ylab turkman qabilalari ko'chib kelishadi. Natijada qishloq aholisi sezilari darajada oshadi. Pattakesar qishlog'i bugungi daryo portidan to shahar markaziga qadar cho'zilgan, uylari paxsa yoki xom g'ishtdan qurilgan, tor va egri-bugri ko'chalardan iborat edi. Ayrim joylarda yarim ko'chmanchi aholining o'tovlari ko'zga tashlanar edi.

YERLARNI EGALARIDAN ARZONROQ OLIB, RUSLARGA QIMMATROQ NARXDA SOTISH TARADDUDIGA TUSHIB QOLDILAR

Buxoro amiri 31-Amudaryo brigadasini joylashtirish uchun zarur bo'lgan binolarni qurish xarajatlaridan voz kechdi, ammo Boysun, Denov, Sherobod bекliklariga ko'rsatma berish orqali yordam berishga tayyor ekanligini bildirdi.

Rossiyaning Sharqiy Buxoro yerlaridagi faol harakati Angliyani nihoyatda tashvishlantirdi. Yashirin yo'llar orqali Afg'oniston va Buxoro amirligini qarshi qo'yishga urinib, bir necha marta turli xil fitnalar uyushtirishga harakat qildi. Bu holat Rossiyaning Amudaryo qirg'oqlari hududlarida ehtiyotkorona siyosat yuritishga majbur etdi va tez vaqt ichida mustahkam harbiy qal'a qurish zaruratini keltirib chiqardi. Chor hukumati Termizga harbiy qal'a sifatidagina e'tibor berib qolmasdan, balki Rossiyaning ichki qismidan aholini ko'chirib keltirish, shuningdek kelajakda Hindiston yo'nali-shida harbiy tayanch sifatida ham qaradi.

**TERMIZDA
BOSHLANIB
KETGAN
QURILISHDA
BUTUN
AMIRLIK
AHOLISI
QATNASHDI**

1897-yilda podsho hukumati Pattakesardan to Eski Termizga cha bo'lgan joyda "Termiz harbiy chegarasi" deb ataluvchi harbiy manzilgoh qurishga qaror qildi. 1897 yilning fevral oyida imperator Nikolay II ning buyrug'i bilan Amudaryo bo'limining markazi Petroaleksandrovska (bugungi Qoraqalpog'istondagi To'rtko'l shahri) dan Termizga 13-Turkiston chiziqli bataloni hamda 4-Orenburg kazak polkining yuz kishilik otryadi olib kelinadi. Bundan tashqari, 9-Turkiston polki, 6-Sibir o'qchi polki va Tobin artilleriya rotasi, Toshkent drujinalari, 546-kazak drujinasi Termiz shahriga olib kelib joylashtiriladi. Kattagina kuchlarning ko'chirilishi Pattakesarda askarlar uchun kazarma qurish zaruriyatini keltirib chiqardi. Rus zobiti A.Rayevskiy yo'llagan xatida "Bu qismlarning Pattakesarga ko'chirib joylashtirilishining o'zi injenerlik idorasi tomonidan u yerda butkul yangi binolar qurilganidan keyingina amalga oshirilishi mumkin" deyiladi.

1897-yil aprelida Sankt-Peterburgdan Buxoroga Bosh shtab podpolkovnigi Kuznetsov jo'natiladi. Unga Pattakesarda kazarmalar qurish uchun maqbul joy topish vazifasi yuklatildi. Rossiya imperatorining Buxorodagi Siyosiy vakiliga berilgan xabarda podpolkovnik Kuznetsov Kishmishxona qishlog'i xarobalari yaqinida har qanday soliqlardan ozod qilingan "mulki xurd" deb ataluvchi yerlardan qirq desyatnaga yaqin sug'oriladigan yer maydonini tanladi. To'g'ri, Buxoro amiri askarlarga kazarma qurish uchun Surxon daryosining quyi oqimi bo'ylab 9935 desyatnaga sug'orilmaydigan yerni bergan edi.

Biroq, kazarma qurish uchun podpolkovnik Kuznetsov tanlagan joy juda qulay edi. Chor hukumati ana shu yerni sotib olishga tayyor edi.

Bu xabar xususiy mulkdorlarning qulog'iga borib yetgach, yerlarni egalaridan arzonroq olib, ruslarga qimmatroq narxda sotish taraddudiga tushib qoldilar. Shu sabab, chor ma'muriyati Buxorodagi Siyosiy Vakili Ignatev orqali devonbegi Ostonaqul nomiga telegramma jo'natadi. Unda ushbu yerlarni o'z egalaridan adolatli narxda, ya'ni har desyatnani 150 so'mdan sotib olishda amaliy yordam so'ralgan edi. Ajratilayotgan yerni baholash uchun amir ma'muriyati Bobobek miroxurni yubordi.

1897-yilning 31-iyulida Sherobod begi huzurida yer sotib olish uchun muzokara olib borildi.

Natijada, chor hukumati mahalliy aholidan 474,5 tanob, ya'ni 123,5 desyatnaga yerni 52500 tangaga sotib oladi. Bundan tashqari, Pattakesar shimolidan 1200 desyatnaga, sal oldinroq, ya'ni, 1897-yil iyunida salavotlik aka-uka Sayyid Olim va Sayyid Alixo'jadan 43 desyatnaga (1 desyatnaga 1,09 ga teng) yer sotib olgan edi. 1894-1900-yillarda harbiy qal'a va shahar mudofaa devorlari qurilishiga 57 ming rubl pul sarflaydi. Amudaryo chegara brigadasi qo'mondoni polkovnik Kostevich uch yil davomida harbiy shaharchani barpo ettiradi. Sotib olingan yerlarda harbiylar uchun turar joylar, pravoslav cherkovi (1896), "Ofitserlar uyi", komendant uyi, kasalxona, otxona, qurol-yaroq, oziq-ovqat omborxonalari quriladi.

YANGI SHAHAR BINOLARI ASOSAN XOM G'ISHTDAN, YIRIK DAVLAT AMALDORLARINING UYLARI PISHIQ G'ISHTDAN BARPO ETILGAN

Termizda boshlanib ketgan qurilishda butun amirlik aholisi qatnashdi. Bu Abdullaxon II dan keyingi uch asr ichida amalga oshirilgan ilk umumdavlat miqyosidagi tadbir edi. Shahar 20 yil davomida yirik qurilish maydoniga aylandi. Qurilish ishlarida voha bekliklari dehqonlari qishloq xo'jaligi ishlarini to'xtatganlari holda, kuniga 2 tanga ish haqi hisobiga ishtirok etdilar. Shahar aholisi asosan qurilishda ishtirok etgan Sherobod va Boysun bekliklari aholisi hisobiga o'sib bordi. Bu shahar Amudaryo bo'ylab cho'zilgan, hamda hozirgi Termiz daryo porti, Temir Mirzayev ko'chasi, sanoat zonasi, "Taraq-qiyot" ko'chasidan to Shimoliy darvoza oralig'idagi hududni o'z ichiga olgan edi.

Yangi Termiz ikki qismdan iborat bo'lgan. Rus shahri to'liq mudofaa devori bilan o'rab olingan bo'lib, asosan 1895-1898-yillar oralig'ida bunyod etilgan. Unga sharqda hozirgi Bobur bog'i bilan Alpomish stadioni o'rtasidan shimolda sobiq viloyat matlubot savdosi binosigacha, "Taraq-qiyot" ko'chasi bo'ylab to Shimoliy darvoza va avtovokzaligacha bo'lgan yerlar kirgan. Devori xom g'isht va tuproqdan barpo etilganligi bois mahalliy aholi tomonidan Tuproqqo'rg'on deb ataldi. Uning uzunligi 10 km, qalinligi 1,5 metr va balandligi 4 metr bo'lgan. Tuproqqo'rg'on mudofaa devorlari juda go'zal va baquvvat edi. Uning asosiy qismi 1930-yillarda buzib tashlandi. Bobur bog'i va Alpomish stadioni orasidagi mudofaa devori 2000-yilda sport inshootlari qurilishi munosabati bilan yo'q qilindi. Oxirgi omon qolgan qismi 2018-yilning 20-aprelida uy-joylar qurilishi bahonasi bilan buzib tashlandi.

Shaharning buxoroliklar yashaydigan qismi Tuproqqo'rg'ondan sharqda, ya'ni hozirgi Temir Mirzayev va Islom Karimov ko'chalari oralig'ida barpo etildi. Bu yerda amirning Termizdagi qarorgohi, Sherobod begining qabulxonasi, masjid, maktab, savdo majmuasi, yirik karvonsaroy, otxona, ruhoniylar va savdogarlar uchun turarjoylar, telegraf, moliya muassasi quriladi. Bunyodkorlik ishlariga Sherobod begi shaxsan mas'ul qilib qo'yildi. Bek shaharning mahalliy aholi yashaydigan qismini boshqarar, qurilishni nazorat qilar, jamoat tartibini saqlar edi. Vaqti-vaqti bilan Termizga amir qo'shbegisi, ya'ni bosh vaziri hamda devonbegisi ham kelib turar, shahardagi qurilish ishlarining borishini nazorat qilishar edi.

Yangi shahar binolari asosan xom g'ishtdan, yirik davlat amaldorlarining uylari pishiq g'ishtdan barpo etilgan. Pishiq g'ishtlarning bir qismi shaharning o'zida pishirilgan. Qolgan qismi Sheroboddan olib kelingan. Bunda Ko'hitang tog'idan qazib olingan toshko'mir va g'ishtbop tuproq eshaklarga ortilib Sherobodga olib kelinar, bu yerdagi xumdonlarda g'isht pishirilib, tualarga ortilar va Termizga jo'natilar edi.

Shaharda amir amaldorlari uchun alohida majmua bunyod etiladi. Dastlab amir, o'zi uchun 1888-yilda hozirgi shahar markazidagi bozor qarshisida uzunligi 100 metr, eni 15 metrli uy qurdi-radi. Garchi yevropacha uslubda qurilgan bo'lsa-da, har holda unga sharqona tus berishga harakat qilingan. Chunonchi, uy qibla tomonga qaratildi. Tashqi tomonida ikkita 5x1 metrli ayvon, ichki qismida ham ikkita uzun ayvon qurildi. Uning g'arbiy qismida "TI" simon shaklda mehmonxona qurildi. Keyingi yili uning sharqiy va shimoliy qismlarida ham qo'sh ayvonli uchta uy quriladi. Bu uylar ham qiblagga qaratilib bunyod etilgan. Uy derazalarining chetlari buxorolik ustalar tomonidan naqshinkor ganchlar bilan bezatildi. Bu uylar ma'muriy inshoot bo'lishi bilan birga, 25 yil davomida jome masjidi hamda maktab vazifasini ham o'tagan edi.

1890-yilda shimolga qaratib yana o'nta shunday uy quriladi. Faqat ularda oldingidek ayvon yo'q edi. Ammo dereza chetlari

naqshinkor ganchlar bilan qoplandi. Bu uylar shaharga kelgan tadbirkorlarga ijaraga berildi. Hozirgi viloyat sudi oldidagi chorrahaga kelinganda sharqqa qaratib yana uchta uy solinadi. Janubiy yo'nalishdagi qurilish avj olib, amir tomonidan yevropacha usuldagi o'rtasida hovlisi bo'lgan usti yopiq timlar barpo etiladi. U yerda bundan 130 yil oldin shaharning katta savdo markazi joylashgan edi. Ko'p o'tmay ushbu savdo majmuasi yonida mashhur "Pattakesar bozori" vujudga keldi. Uning o'rnida hozirgi kunda shahar markazidagi yirik dehqon bozori va kattagina bekat joylashgan. Keyinchalik hovlili tim viloyat harbiy komissariatiga beriladi. 1998-yilda bu inshoot yo'l kengaytirilishi tufayli buzib tashlanadi. Binoning qolgan qismi yangi savdo binosi qurilishi munosabati bilan 2021-yilda buzib tashlandi.

Xullas, Amir Abdulahad tomonidan barpo etilgan majmua tub aholi tomonidan Yangi Termiz yoki Yangi shahar deb ataldi. Ruslar uni "Noviy gorod" yoki "Noviy Termez" deganlar. Ya'ni ruslar qurdirgan qism harbiy istehkom, amir qurdirgan qism esa "shahar" deb tushunilgan. Bugungi Termiz shahri aynan shu yerdan kengaya boshladi. Shahar o'sa boshlaganida ham bu majmua atrofi xalq tomonidan "shahar" deyilar edi. Yangi shahar to 1980-yillarga qadar Termizning eng chiroyli qismi bo'lgan. Uning sharqiy qismida oddiy aholining turar-joylari qad ko'tardi. Majmuaning "shahar" nomi bilan atalishi bugungi kunga qadar davom etmoqda.

**RUSLAR
QURDIRGAN
QISM HARBIY
ISTEHKOM, AMIR
QURDIRGAN
QISM ESA
"SHAHAR" DEB
TUSHUNILGAN**

1906-yilda Termizga kelgan R.Y.Rojevits ushbu majmuani quyidagicha tasvirlagan: “Termiz chegarasi so‘nggi o‘n yillikda barpo etilgan bo‘lib, Pattakesar bilan deyarli yonma-yon qurilgan va shu nomdagi katta bo‘lmagan qal’a tufayli mavjud bo‘lib turibdi. Butun atrof g‘isht bilan o‘rab olingan, bir necha darvozasi bor. Qal’adan sharq tomonda devor yo‘q, uning o‘rniga sim to‘siq tortib chiqilgan. Ko‘chalari keng. Eng muhimi Kuropatkin (hozirgi I.Karimov) ko‘chasi shosse qilingan. Uylar bir qavatli, g‘ishtdan qurilgan va ularning hammasi podsholikka (ya’ni amirlikka) qarashli”.

Chindan ham, yangi shaharning sharqiy qismida hech narsa qurilmagan edi. Bu yerda bog‘ barpo etildi. Keyinchalik ana shu sharqiy oraliqda shahar xalq ta’limi bo‘limi va 2-sonli maktab quriladi. Majmuada 4 ta darvoza bo‘lgan. Shundan ikkitasi bizning kunlarimizga qadar saqlanib qolgan.

Amir va uning amaldorlari shaharga kelgan vaqtda ularga Afg‘oniston tomondan hujum uyushtirilishi hisobga olinadi. Amir uyidan 50 metr shimolda yer osti yo‘li – lahm (tunnel) qaziladi. Lahmning eni va chuqurligi ikki metr bo‘lgan. Pastki qismi qumtosh bilan, eni va usti pishiq g‘isht bilan qoplangan. Yerosti yo‘li hozirgi “Ishonch” telekanali yonidagi I.Karimov ko‘chasiga chiqqan. 1989-1990-yillarda ushbu ko‘chadan kanalizatsiya o‘tkazilishi munosabati bilan qazish ishlari olib borilganda bir necha joydan pishiq g‘isht bilan qoplangan lahm yo‘li aniqlangan. Lahm yo‘li rus istehkomi (hozirgi Bobur bog‘i yonidagi harbiy qism) tomon borganligi kuzatilgan. Inshoot ichidagi hovlida lahm yo‘li 1968-yilda tasodifan aniqlangan. Ammo har ikki topilmaga nisbatan hech kim e’tibor bermagan. Bundan shunday xulosaga kelish mumkinki, ushbu uyga hujum qilinganda amir va uning amaldorlari lahm yo‘li orqali rus istehkomiga qochishlari mumkin edi.

1900-yili Buxoro amiri Abdulahad va chor hukumati amirlik aholisi kuchi bilan rus harbiy injenerlari va Turkiston sapyor bataloni boshliqlari rahbarligida 376 verstli Samarqand-Termiz aloqa yo‘li va 14 ta mustahkamlangan

stantsiyalar qurish haqida maxsus shartnomaga imzo chekdilar. Aloqa yo‘li 1902-yili ishga tushirildi.

1902-yilda shaharda Buxoro amiri hisobidan pishiq g‘ishtdan pochta-telegraf, bank binolari va doktor uyi quriladi. Telegraf binosi hozirgi 6-pochta bo‘limiga to‘g‘ri keladi. Bank o‘rnida esa ko‘rgazma zali hamda savdo nuqtalari joylashgan. Xuddi shu yili Amir Abdulahadning topshirig‘i bilan mukammal yechimga ega bo‘lgan karvonsaroy majmuasi qurilishi boshlanadi.

Majmua amirning hamda mahalliy yirik tadbirkor Imomali-boyning mablag‘iga quriladi. Uning qurilishida buxorolik va sherobodlik ustalar ishtirok etishadi.

Karvonsaroy amir uyining ro‘parasida joylashgan edi. Majmua otxona, omborxona, mehmonxona, oshxonadan iborat bo‘lib, bitta darvozasi bor edi. O‘rtada kattagina hovlisi bo‘lgan. Otxona o‘zining me’moriy yechimi bo‘yicha dunyoda yagona edi. Afsuski, bu imorat 1996-2000-yillarda buzib tashlandi.

Yangi Termizdagi qurilishga Sherobod begi shaxsan mas’ul qilib qo‘yildi. Uning uyi hammomning ro‘parasidagi uyda joylashgan edi. Bu hammom 1902-yilda qurilgan va hanuzga qadar saqlanib qolgan.

TERMIZDA SOVET REJIMI O‘RNATILISHI BILAN BUXORO AMIRIGA TEGISHLI BO‘LGAN BARCHA IMORATLAR BOLSHEVIKLAR TOMONIDAN TORTIB OLINADI

Amir qurdirgan yana bir ulug' inshoot bu mashhur Termiz qo'rg'oni (keyinchalik Krepost) edi. Ilk qurilgan vaqtda aholi tomonidan Amir qo'rg'oni deyilgan. Dastlab unga dushman hujumi bo'lgan vaqtda mahalliy aholini joylashtirish ko'zda tutildi. 1900-yilda qo'rg'on qurilishi tugallangach, unga amirning Termizdagi mirshabboshisi 100 nafar yigiti bilan, bir necha yildan so'ng rus artilleriya qismi joylashadi. Qo'rg'onida asosan shahar qurilishiga kelgan ustalar yashashgan, harbiylar uncha ko'p bo'lmagan. Bu qo'rg'on 2014-yilning may-iyul oylarida buzib tashlangan.

Termiz shahri ikkiga bo'lib boshqarilgan. Rus qismi Tuproqqo'rg'on deb atalib, podsho ma'murlari tomonidan boshqarilgan. Pattakesar qishlog'i va Yangi shahar amir tomonidan idora qilingan. Qo'rg'on (Krepost) amir va rus amaldorlari tomonidan birgalikda nazorat qilingan. Shahar qurilishi asosan Buxoro amirligi hisobidan qoplangan.

Termizning yirik iqtisodiy markazga aylana boshlashi bilan bu yerga Rossiya va amirlikning ko'plab tadbirkorlari kela boshladilar. 1905-1910-yillarda Termizda Matchinboyev va Shamsiddinov tomonidan ikkita paxta tozalash zavodi quriladi. 1910-yilda bu shaharda 28 ta korxona ishlar edi.

Shahar aholisi ko'payib, hudud gavjumlashgach, yangi masjid qurilishi zarur bo'lib qoladi. 1914-1916-yillarda Termizda Kuropatkin shossesining g'arbiy qismida Amir Olimxonning buyrug'iga binoan yangi jome

TERMIZNING TARIXIY QISMIDA BUXORO AMIRLARI TOMONIDAN QURDIRILGAN 50 GA YAQIN IMORAT MAVJUD

masjidi quriladi. Masjid balandligi tomini ham qo'shganda 7 metr, ichki balandligi 5 metr, uzunligi 30 metr, eni 20 metr bo'lgan. Masjid Buxoro va Sherobod ustalari tomonidan sharq va g'arb uslublarini uyg'unlashtirgan holda qurilgan. Kiraverish qismidagi arksimon ravoqlari hanuzga qadar saqlanib qolgan. Uning markaziy zalida 340 kishi, ichki xonalari bilan birga 500 kishi, hovlini ham qo'shganda 2000 kishi namoz o'qiy olgan. O'sha yili Imomaliboy tomonidan Murchbobo ziyoratgohi va uning oldida bitta masjid barpo etilgan.

Termizda sovet rejimi o'rnatilishi bilan Buxoro amiriga tegishli bo'lgan barcha imoratlar bolsheviklar tomonidan tortib olinadi. Majmuada to'lig'icha sovet boshqaruv muassasalari joylashadi. Amir Abdulahadning Termizdagi Oqsaroy binosida viloyat komsomol komiteti o'rnashadi. Amir karvonsaroyi o'rnida 1928-1950-yillarda obkom, so'ngra, tug'ruqxona, poliklinika, madaniyat bo'limi va ichki ishlar bo'limlari joylashadi. Afsuski, noyob me'moriy yechimga ega bo'lgan ushbu inshoot tarixni bilmaslik oqibatida

1996-2000-yillarda buzib tashlanadi.

Amir Abdulahadning savdo markazi viloyat harbiy komissariatiga beriladi. 1998-yilda yo'l kengaytirilishi tufayli bu inshoot ham buzib tashlanadi.

Amir Abdulahadning uyi va majmuaning mehmonxona kompleksi 1950-1960-yillarda aholi uchun turar-joy qilib beriladi. Amir Olimxon jome masjidi esa Qizil Armiyaning shtabi bo'ladi. Keyinroq, 1921-1927-yillarda shaharga ko'chib kelgan shia mazhabiga e'tiqod qiluvchilarni o'ziga og'dirib olish uchun ularga masjid qilib beriladi. 1927-yilda masjid shialardan tortib olinadi. Masjidda avval obkom joylashadi. Obkom Imomaliboyning karvonsaroyiga ko'chgach, masjid binosi 1930-1964-yillarda ateizmni targ'ib qilish markazi – Siyosiy maorif uyi (Dom politprosvesheniye), 1965-1991-yillarda O'quvchilar saroyi (Dom pionerov) ixtiyorida bo'ldi. 1991-yildan boshlab Sharq tabobati markaziga aylantiriladi.

Taasufar bo'lsinkim, o'tgan yillar mobaynida mahalliy aholi bu inshootlarning tarixini deyarli unutib qo'ydi. Inshootlar tarixiy obidalar qatoriga kiritilmadi. Eng yomoni, xalq orasida Buxoro amirlari tomonidan qurdirilgan inshootlar Nikolay podshoga tegishli, degan soxta fikrlar tarqaladi. Yangi Termiz tarixi Rossiya istehkomi

sifatida o'rganildi. Unga ruslar asos solgan, deb hisoblashdi. Ana shunday noto'g'ri fikrlar tufayli shahardagi Amir Abdulahadxon qurdirgan bir qator inshootlar buzib tashlanadi.

Amir Abdulahadning Termizdagi saroyi va majmuaning mehmonxona kompleksi 1950-1960-yillarda aholi uchun turar-joy qilib beriladi. Uning asl nomi unutiladi. 1920-yillardagi ta'mirlash vaqtida uylarning tomiga o'zgartirish kiritilib, amirlikka tegishli barcha belgilar olib tashlanadi. 1960-yillardagi ta'mir vaqtida esa deraza chetlariga qo'yilgan naqshinkor ganjarlar qo'porib olinadi. Faqat yurtsevar ustoz Xolmirza Xoliyorovning qat'iyyati tufayli ayrim uylardagi ganjarlar tarixiy obida sifatida saqlab qolinadi.

Amir Abdulahadxonning siyosiy irodasi bo'lmaganida, hozirgi Termiz hududi shahar bo'lmay, ehtimol, ekinzor bo'lishi mumkin edi. Shu bois, Amir Abdulahadxonning Termiz uchun amalga oshirgan bunyodkorlik ishlari to'g'risida unutilgan haqiqatni elga ma'lum qilish vaqti keldi, deb hisoblayman. Buning uchun quyidagilarni taklif etaman:

1. Amir Abdulahad va Amir Olimxon tomonidan qurilgan imoratlarni buzishni to'xtatish kerak. Negaki, uning ichida masjid, maktab, Sherobod begi qarorgohi va qabulxonasi, savdo rastalari, pochta va moliya binosi, mehmonxona majmuasi bor. Aniqrog'i, bugungi Termizning ilk imoratlari ham shulardir. Biz xorij-

liklardan o'rnak olib, bunday uylarni muzey-qo'riqxonaga aylantirishimiz lozim. Sababi, kamida yuz yillik tarixga ega bo'lgan uylarni yevropaliklar saqlab qolishga harakat qilishadi. Bu joylar sayyohlar va kinoijodkorlarning sevimli joyiga aylantiriladi. Amirning g'arb va sharq usulida qurdirgan uylari ko'plab sayyohlarda qiziqish uyg'otishi aniq. Shahar shimoliy yo'nalishda, ya'ni beshinchi kichik daha hamda avtovokzal tomonga qarab modernizatsiya qilinishi lozim.

2. Hozirgi Termiz shahridagi Temir Mirzayev, Sharof Rashidov, "Taraqqiyot" va Shimoliy darvoza oralig'idagi joyni muzey-qo'riqxonaga aylantirib, unga "Pattakesar Termizi" deb nom berish maqsadga muvofiq. Shu yerda bugungi Termiz shakllangan. Ayniqsa, Amir Temur ko'chasidagi imoratlar diqqatga sazovor. Unda turli yillarda qad ko'targan inshootlar mavjud. Shahar tarixini ham unga qarab bemalol o'rganish mumkin.

3. Amir Olimxon qurdirgan masjid 90 foiz asl holida saqlanib turibdi. Unga yengil restavratsiya berilsa, bemalol sayyohlarni qabul qilishi mumkin. Agar biz, ajdodlarimiz tomonidan qurilgan masjidni o'ylamay buzsak, o'sha davr me'morchiligini qanday qilib kelajak avlodga ko'rsatamiz?

Tarixiy imoratlarni saqlab qolishning afzalliklari:

Termizning tarixiy qismida Buxoro amirlari tomonidan qurdirilgan 50 ga yaqin imorat mavjud. Tadqiqot olib borilsa, bu raqam yanada oshishi mumkin. Yutuq tomoni – bu uylar remonttalab emas. Uylar va ulardagi bezaklarning ko'pchiligi original ko'rinishini saqlab qolgan. Bir yoki ikki yilga mo'ljallangan tarixiy restavratsiya qilinsa, XX asr boshidagi holatiga qaytarish mumkin. Buxoro amirlarining g'arb va sharq me'morchiligi uslubida qurdirishgan harbiy shaharchasi noyob bo'lib, uning muqobili dunyoda yo'qdir. Qilinadigan restavratsiya davlatga juda arzonga tushadi, ya'ni, bugungi kunda qurilayotgan bitta to'rt qavatli uyga ajratilayotgan mablag'ning chorak qismi sarflansa kifoya.

Hududdagi ayrim harbiy ob'ektlar 1894-yilda qurilganligini hisobga olib, uning ichini o'sha davr harbiy texnikasi eksponatlari bilan jihozlab, harbiy muzeyga aylantirish kerak. Uzog'i bilan 10-15-yil ichida bu ob'ektlar ko'plab chet el sayyohlarini o'ziga jalb etib, mamlakat iqtisodiyotiga g'oyat katta daromad keltiradi.

Ikromjon UMAROV
Termiz davlat universiteti katta o'qituvchisi

**Mazkur sahifalarda foydalanilgan aksariyat
suratlar muallifi – Jonibek QO'ZIMURODOV**

MOHINABONU
IKROMOVA:

“QIYINCHILIK
QADRLASHGA
O‘RGATADI...”

**Ingliz tili fani
o'qituvchisining
qizi ekanligim
menga
qolganlarga
qaraganda
ko'proq
mas'uliyat
yuklardi**

Ismim Mohinabonu. Hozirda Buyuk Britaniyaning Reading universiteti siyosat va xalqaro munosabatlar yo'nalishi talabasi. Sizlarga o'zimni tanishtirish mobaynida bugunga qadar o'tgan hayotimni uch davrga bo'lmoqchiman. Birinchisi tug'ilganimdan to maktabni bitirgungacha bo'lgan davrim...

So'lim Farg'onaning quyoshli Beshariq tumanida tug'ilib o'sganman. Ota-onam o'qituvchi. Oilada ikki farzandmiz: men va ukam. O'qituvchilarning farzandi ekanim sababli bo'lsa kerak, bolalik paytlarimdan o'qishga ishtiyoqim baland bo'lgan. Uyimizda eng ko'p narsa kitob edi. Ularni o'qib, o'zim uchun yangi bilimlarni kashf etishdan-da zavqliroq yumushim bo'lmagan. Ayniqsa, chet tillarini o'rganishni yaxshi ko'rardim. Har doim ingliz tilida she'rlar yodlab, aytib yurardim. Albatta, bunda onamning ingliz tili fani o'qituvchisi bo'lganliklari muhim o'rin tutadi. Onam bilan uyda ham, asosan, inglizcha suhbatlashardik, go'yoki bizning "sirli til"imiz edi u. To'qqiz yil davomida tumanimizdagi 11-umumiy o'rta ta'lim maktabida tahsil oldim. Har doim sinfda "birinchi" bo'lishga intilganman. Raqobatchi edim. Maktabdan keyin to'g'ri uyga emas, balki qo'shimcha darslarga borishni odat qilganman. Olti xil fandan repetitorga borardim. O'qish uchun to'y-bayramlarga borishdan ham voz kechganman.

2017-yil yanvar oyida onamning malaka oshirish uchun Buyuk Britaniyaga yuborilganlari menda chet tillarini o'rganishga bo'lgan

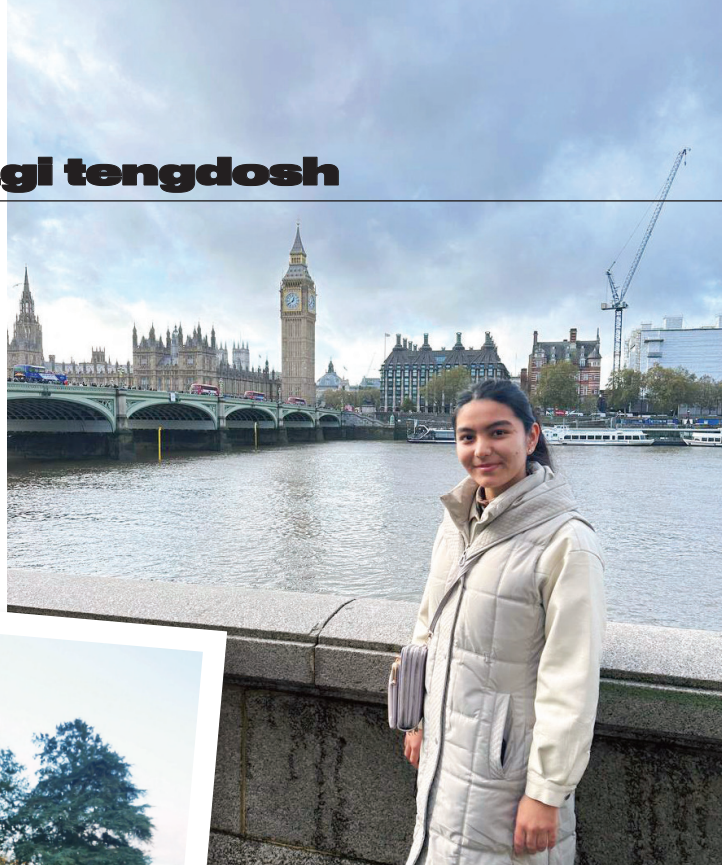
ishtiyoqni yana-da kuchaytirib yuborgan. O'shanda Angliyada o'qishni o'z oldimga maqsad qilib qo'ygandim. Maktabda fan olimpiadalariga ham meni onam tayyorlaganlar. Ingliz tili fani o'qituvchisining qizi ekanligim esa menga qolganlarga qaraganda ko'proq mas'uliyat yuklardi. Birinchi o'rinni olishim shart deb bilardim. Shukrki, mehnatlarimiz besamar ketmay, ingliz tili fanidan olimpiada g'olibi bo'ldim.

Keyinchalik Prezident maktablari ochilishi haqida eshitib qoldim. 9-sinfni bitirgach shu turdagi maktabga hujjat topshirdim va 2 bosqichli imtihonlardan muvaffaqiyatli o'tib, Prezident maktabi o'quvchisiga aylandim. Shu ondan butun umrga tatigulik xotiralar bilan yodda qolgan ikkinchi davrim boshlandi...

Keyingi ikki yilim Farg'ona shahridagi Prezident maktabida o'tdi. Shu davr mobaynida bu joy mening ikkinchi uyimga aylandi. Yangi ustozlar va do'stlar bilan esa bir oila bo'ldik. Hafta davomida maktabda qolib o'qirdik. Bu yerda xorijdan chaqirtirilgan ustozlarning borligi men va boshqa o'quvchilarga chet tillarni yana ham chuqurroq o'rganish uchun qulay imkoniyat edi. Fanlarimizning yarmi ingliz tilida o'tilardi. Meni hayron qoldirgan jihat – sinfdagi o'quvchilarning hammasi birdek kuchli bilimga ega edi. Shu kungacha erishgan yutuqlarimda ularning ham hissasi katta. Menga raqobatchi bo'lishgan, qo'llab-quvvatlashgan va eng muhimi har qanday vaziyatda ishonch bildirishgan. 11-sinfda xalqaro IELTS (7.5) va SAT (1340) sertifikatlarini qo'lga kiritdim hamda bir nechta xalqaro oliy ta'lim muassasalariga hujjat topshirdim. Natijada Buyuk Britaniya va AQSHning nufuzli universitetlaridan qabul xatlarini keldi. Bu chindan ham hayotimdagi eng quvonchli damlardan biri edi. Maktabni bitirishimga yaqin "El-yurt umidi" jamg'armasining 2023-yilgi 1-ochiq tanlovida ishtirok etib, stipendiantga aylandim. Tanlovda g'olib bo'lganim sababli chet eldagi o'qish va yashash uchun ketadigan barcha xarajatlarim davlat tomonidan to'lab beriladigan bo'ldi. Shu paytdan mening hayotimda uchinchi davr, oltinga teng talabalik, boshlandi...

**Talabalar
o'z sohasi
bo'yicha turli
xil tadqiqot
ishlarini
o'rganib, kurs
ishi yozishadi**

2023-yil sentabrda Buyuk Britaniyaning Reading universitetida o'qishni boshladim. O'qish davomida ingliz millati, Britaniyadagi ta'lim tizimi haqidagi tasavvurlarim yana-da boyidi. Avvalo, meni Buyuk Britaniyaning tabiati, ob-havosi hayratga soldi. Bu joyni nega "Tumanli Albion" deyishlarining sababini tushunib yetdim; ko'pincha havo nam, sovuq va ko'p yomg'ir yog'adi. Manzarasi esa

yashillikka burkangan. Men tahsil olayotgan universitetning ham har tomoni daraxtzor. Insonlariga keladigan bo'lsak, Britaniyada turli millat vakillari yashaydi. Menga eng yoqqan jihati shu bo'ldiki, kimgadir biror yumush yuzasidan murojaat qilsangiz, garchi sizni tanimasa ham, doimo tabassum bilan javob qaytaradi. Inglizlar ko'pincha mehmonni choy yoki qahva bilan siylashadi. Ularda na'muna olsa arzigulik yana bir odat bor: navbat kutish! Har bir inson qayerda, qanday vaziyatda bo'lishidan qat'i nazar, hatto juda shoshib turgan bo'lsa ham, albatta, navbat kutadi. Jamiyatda gender tengligiga katta ahamiyat beriladi. Ish joylarida buning isbotini ko'rish mumkin. Bundan tashqari, Buyuk Britaniyada volontyorlik faoliyati juda ham qadrlanadi. Shuning uchun ham u yerda volontyorlar ko'p. Inglizlar qat'iy amal qiladigan yana bir qoida – aytilgan ishni vaqtida bajarish. Uchrashuvlardan tortib, vazifalarni ado etishgacha barchasi o'z vaqtida amalga oshirilishi shart.

Angliyadagi ta'lim tizmiga kel-sak, bu haqida juda ko'p iliq fikr-larni aytish mumkin. Britaniya ta'limi dunyo bo'yicha eng talabchan ta'lim tizimi hisobla-nadi. Maktablarda 12 yillik o'quv dasturi amal qiladi, oliy ta'lim esa 3 yil bakalavriat, 1 yil magis-tratura hamda 3 yoki 4 yillik dok-tarantura bosqichlaridan iborat. Talabalardan, asosan, o'z ustida mustaqil ishlash va tanqidiy fikr-lash talab qilinadi. Universitetda talabalar o'z sohasi bo'yicha turli xil tadqiqot ishlarini o'rganib, kurs ishi yozishadi. Kurs ishini yozish davomida ko'chirmachilikka yo'l qo'ymaslikka katta e'tibor qara-tiladi. Hatto, vazifalar onlayn tarzda olinayotganda ham maxsus platforma orqali plagiatga qarshi tekshiruvdan o'tadi. Albatta, yor-damchi adabiyotlardan ma'lum miqdorda foydalanish va ish so'ng-gida foydalanilgan manbalarni keltirib o'tishga ruxsat berilgan. Bunga qo'shimcha tarzda, amaliy, tabiiy va gumanitar fanlar fakultetlarida barcha talabalar sohasiga doir amaliyot jarayonini o'ta-shadi. Masalan, huquq fani talabalari haqiqiy ingliz sud tizimining ish-lash jarayonini kuzatish uchun sudga borishadi. Arxeologiyani o'rganadi-gan talabalarining arxeologik ishlarni olib borishi uchun avval universitet ichiga, keyin esa boshqa shaharlardagi qadimiy joylarga ekskursiyalari tashkil-lanadi. Albatta, bularning bar-chasi universitet hisobidan moli-yalashtiriladi. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham talabalarining mustaqil ta'lim olishiga, bilim-larini amaliy ko'nikmalar orqali mustahkamlab borishiga ko'proq e'tibor qaratilishini istardim. Qolaversa, o'quv seminarlarida ham talabalar sonini kamaytirib, ular bilan imkon qadar individual

ishlashga zamin yaratish kerak deb o'ylayman. Bu yerda amin bo'ldimki, o'quvchining mustaqil ravishda ijodiy fikrlarini bayon eta olishi har qan-day holatda ham rivojlanishga olib keladi. Shu bilan birga, yangilikka moslashuvchanlik va kreativlik muhim. Chunki bu xususiyatlarga ega talabalar kelajakda yurtimiz uchun turli xil sohalarda yangi investitsi-yalar olib kiradi. Bugun O'zbekistonda ham bu kabi tendensiyalarning shakllanib borayotgani taraqqiyot yo'lida qo'yilgan yana bir qadamdir.

Orzu-maqсадlarga erishish yo'lida qiyinchiliklar qancha ko'p bo'lsa, natija shunchalik qadrlil bo'ladi. Faqat sabr va harakatdan to'xtamas-likni barcha tengdoshlarimga maslahat berardim.

O'qishni tamomlaganimdan so'ng O'zbekistonga qaytib, barcha o'rgangan bilim va ko'nikmalarimni yurtimiz istiqboli uchun qo'llash niyatidaman. O'zbekistonning xalqaro ham-jamiyatdagi obro'sini oshirish va diploma-tiya sohasida biz o'zbek ayol-qizlari ham boshqalardan kam emasligimizni isbotlashni maqsad qilganman. Ota-onamning, xalqimning menga bildirgan ishonchini, albatta, oqlayman.

**O'quvchining
mustaqil
ravishda ijodiy
fikrlarini
bayon eta olishi
har qanday
holatda ham
rivojlanishga
olib keladi**

**“O'zbekiston talabasi” uchun
Buyuk Britaniyadan maxsus**

Lahzada KEKSAYGAN ayol

ESSE

Saida opa degan kutubxonachimiz bo'lardi. Bo'yi naqd 180!

Uning birgina qizi bo'lib, Alloh yurak nuqsoni, autizm kabi og'ir dardlar bilan siylagan, ustiga-ustak maishat va ko'cha ayollarini xush ko'ruvchi melisa eri deyarli har kuni urib, tepkilar, buni hamma bilardi. Chunki mahalla ahli "chaynay" digan mavzulardan biri edi bu oiladagi vaziyat.

Saida opani goh yuz-ko'zi ko'kargan, goh peshonasi g'urra, goh qo'li singan bo'lsa-da, bildirmasdi. Chunki biror kun bezanmay kelmas, xullas boshidan tosh yog'sa ham "makiyaj"ni kanda qilmasdi. Ko'kari, shishib ketgan yuzini qalin krem, pudra bilan berkitishni birinchi marta Saida opada ko'rganman. Jeyms Bondning xotininikiday qora "modniy" ko'zoynagi maktabga unchalik yarashmasa-da, unig ostida zarbalardan qorachig'igacha qip-qizil bo'lib ketgan ko'zlar borligini bilgan direktor indamasdi.

Saida opa hech kimga dardini dasturxon qilmas, aksincha dunyoning eng baxtli ayoliday bir gapirib o'n kulardi. Jarangdor ovozi esa maktab qo'ng'irog'ining ovozini bosib ketardi go'yo. Yurishlari-ku alohida mavzu: taxtidan tushmasdi. Boshi baland, qaddi tik. Hamma keladigan yo'ldan kelssa-da, yo'lni kesib o'tgan Isfayram daryosidan suzib chiqadigan mag'rur kemaga o'xshardi.

Kutubxonaga ko'p kiradigan o'quvchilarning biri bo'lganim uchun ertak kitoblarni varaqlab o'tiradigan rangpar, nimjon qizini yaxshi tanirdim. Ko'zlari moviy, juda chiroyli edi u.

Yuragidagi nuqson shu qadar og'ir ediki, do'xtirlar o'n oltiga yetsa, katta gap deyishgan ekan. Qayerdan bilarmidim? Qizaloqni ham rosa "chaynar"di odamlar... U kasalligi tufayli bog'chaga bormagan, ichib olsa to'polon ko'taradigan ota bilan qolishi xavfli, shu sabab har kuni onasi bilan birga kelardi. Bechoraga har qaraganimda ezilib ketardim. Saida opachi?

Onaizor har kuni, har lahza ezilsa, siqilsa kerak deb o'ylardim-u, kutubxonachimizning doim ko'tarinki kayfiyati g'ashimga tegib, qizaloqqa battar rahmim kelardi.

U allaqanday musiqani xirgoyi qilgancha gullarga suv quyar, yanayam sho'xroq musiqa bilan pardozini to'g'rilar, musiqa yetmaganday raqs tushgancha polni artib qolardi. Chunki unga doim tund yurguvchi farrosh xola yoqmas, kutubxonaga yaqin yo'latmasdi. Saida opaning go'yo hech qanday dardi yo'q, anavi stulda o'tirgan dardmand qizcha g'irt begonaday mutlaqo e'tibor bermas edi.

Gohida uni javonlarga did bilan kitoblarni terayotgan chog'ida ham kuzatardim. Bolalarning yoshi, mavzusiga qarab, adashib qolgan asarlarni o'z tokchasiga qo'yib erinmasdi-yu, javondan bir qadam beriroqda o'tirgan qiziga ahamiyat bermasdi. Birorta kitob yirtilib qolsa, darhol yelimlashga tushardi.

– Ana, bo'ldi, asalim. Yangiday bo'lib qoldingiz. Siz yana ko'p bolajonlarni xursand qilishingiz kerak! Kelishdikmi?

Yamalib yangiday bo'lib qolgan kitob bilan tirik odamday gaplashib, tirik bolasi bilan gaplashmaydigan kutubxonachidan jahlim chiqardi.

Kutubxona derazasi raxidagi changlarni damba-dam artib charchamas, sinchkov nigohlarimni sezsa, kulib izoh ham berardi:

– Kutubxonaning farishtalari bor. Changni yoqtirmaydi ular. Ozoda, saranjom tursa, o'zimning ham, o'quvchilarning ham bahri dili ochiladi. To'g'rimi qizim?

Yalt etib qizaloqqa qarardim. U moviy ko'zlarini qo'lidagi kitobdan uzib, onasiga qarab mehr bilan jilmaydi.

U vaqtlar kutubxonadan odam uzilmasdi. Ikkichilar ham kitob so'rab turardi. Bahor, kuzda loy, qishda poyabzaliga yopishgan qor bilan kirib keladigan bolalarning etik, botinkasini eshik oldidayoq qoqtirib, darhol yechishni so'rardi. Suvga bo'kkan poyabzal, paypoqlarni isitgich ustiga qo'ygachgina, so'ragan kitobimizni topib berardi. Mutolaa qilayotgan chog'imiz issiqqina shakarli choy bilan ichimizni isitib, qurigan poyabzalimiz-u paypog'imizni kiydirib, keyin jilmayib kuzatib qo'yardi.

Kutubxonani tekshirishga kelgan komissiyalardan biri duv etib yopirilib kirgan o'quvchilarni Saida opaning bolalari, bir chetda jimgina o'tirgan qizchani esa begona deb o'ylagan ekan.

Kutubxonadan chiqsam ham xayolim o'sha jimgina o'tiruvchi moviy ko'z "begona"da qolardi. Balki qizaloq o'ziniki emasdir? Bolasi o'ladigan odam shu qadar xotirjam bo'la oladimi?

Unga o'qigan kitoblarimni shunchaki topshira olmasdim. Qabul qilib olayotgan adabiyotlardan savol-javob ham qilardi. Shunchaki emas, asarning kulminatsiyasi, mag'zi, qahramonlarning ruhiyati... xullas avra-astarini ag'darib so'rardi. Ba'zan qiziga achinish bilan qarab qolganimni sezsa, jahli chiqqanini yashirmay darsga kech qolayotganimni eslatardi. Miyamda esa g'ujg'on savollar aylanaverardi: axir qizi kasal, u o'ladi-ku!..

O'n oltiga kirishiga hali o'n yil bo'lsa-da, yuragim uniki bilan to'xtab qoladiganday ezilardim. Saida opa esa jarangdor kulib, xirgoyi qilib, qaddini tik tutib yashardi. Nahotki, u shunchalik kuchli bo'lsa? Yoki qadariga rozi bo'lganmi? Yo'q... moviy ko'z qiz o'ziniki emas.

Yillar o'tdi. Bir kuni Saida opaning o'sha ko'zlari moviy qizalog'i vafot etdi... Men talaba edim. Kechroq bo'lsa-da, marosimlardan so'ng ta'ziyaga o'tdim. Darvozadan ovoz berib kirypman-u, jarangdor kulgi, xirgoyi eshitilsa, shart burilib ketvorish niyatida edim.

Darvozani kichkinagina, ushoqqina kampir ochdi. Opaning onasidir deb o'yladim.

– Saida opam bormi?

U yosh to'la ko'zlarini menga qadab, titroq ovoza javob qaytardi:

-Men... men Saida opangman-ku, Muazzam!

Unga ishonmay, qat'iy bosh chayqadim. Keyin yana diqqat bilan tikildim. Menga tanish o'sha adl qomat, viqorni qidirdim. Kampir hazillashayapti chog'i. Qo'pol hazillashayapti...

So'ng yana yuziga tikildim va nigohlaridangina Saida opani tanidim.

180 santimetr bo'y qani?

Yuragimda nimadir chirt uzilib ingrab yubordim...

Qizidan so'ng ko'p yashamadi u. Juda tez, judayam tez ketdi. Ko'zlari moviy farishtasi-ning ortidan shabbodaday ketdi...

Shunday bo'lishini sezgandim. Shunday bo'lishini hamma sezgandi. Ukpargina, kichkinagina bo'lib qolgandi u.

Men Samarqand viloyati Urgut tumanining yuksak tog' qishlog'ida – G'avsul A'zam ziyoratgohi bo'lgan G'o'sda tug'ilib, o'sganman. Maktabni faqat a'loga o'qiganman va oltin medal olganman. Ko'p kitob o'qirdim, qishloqda o'sgan bo'lsam-da, jismoniy mehnatni uncha qilmaganman. Bir voqeani Tojimurod amakim eslab, keyinchalik aytib yurardilar. Men bog'da ishlamaslik uchun daraxtga chiqib, qalin shoxlar ichida berkinib, kitob o'qirkanman. Amakim: "Tush pastga, kitob o'qiyversang, kal bo'lib qolasan. Ishlamasang, chiniqmasang, nimjon bo'lib qolasan. Ertaga katta bo'lsang, seni kim boqadi?! Tush pastga!" – debdilar. Men esa: "Sizlarni bilaklaring boqsa, meni miyam boqadi", – debman. Rostdan ham bir umr fikriy mehnat bilan yashadim, oilamni tebratdim.

O'sha paytda Oltin medali borlar, agar ilk imtihonni "besh" bahoga topshirsa, universitet, institutlarga qabul qilinardi. Undan past baho olsa, hamma kabi to'rtta imtihondan o'tardi va mandat komissiyasi baholariga qarab qabul qilardi. Men ilk o'rischa diktantni a'loga yozib, Samarqand davlat universitetining rus filologiyasi fakultetiga kirganman. Keyinchalik, to'rtinchi kursga kelganda, jurnalistikaga mehrim tushib, o'qishni Moskva davlat universiteti jurnalistika fakultetiga ko'chirdim. Ikkala universitetda ham a'loga o'qiganman, boshqalar 40 so'm (o'sha paytdagi qadriga ko'ra 70 dollar) stipendiya olsa, men 55 so'm (90 dollar) stipendiya olganman. Otam ham oyiga 25 so'm berardilar. Otam bergan pul yashashga yetardi, stipendiyamni bankka topshirib qo'yardim. O'qishni tugatganimda, Cheryomushkidagi rayon jamg'arma bankida ming so'mdan ziyod pul to'plangandi.

Samarqandda Vasilii Lartsev, Ruben Akopyan, Magazannik kabi ustozlardan rus tili va adabiyoti sirlarini o'rgangan bo'lsam, Moskvada D.Rozental, Y. Zasurskiy, G. Bocharov, G. Belaya, V. Oskotskiy kabi ustozlar ta'limini oldim. Erkin fikrlardim, kutilmagan fikrlarni so'zlardim, shuning uchun ustozlar tilimdagi aksentga e'tibor qilmasdan, a'lo baholar qo'yishardi. Fakultetimiz Kreml yonida bo'lgani uchun Leninning qabriga olib borib, rost yozishga qasam ichtirishardi.

**KARIM BAHRIYEV:
"HAQQONIY
JURNALISTLARGA
OSON BO'LMAGAN..."**

**– NIMA UCHUN
ZAMONAVIY O‘ZBEK
ADABIYOTIDA
SIYOSIY JANRDA
YOZILGAN
KITOBLARNI
DEYARLI
UCHRATMAYMIZ?
BU NIMA BILAN
BOG‘LIQ?**

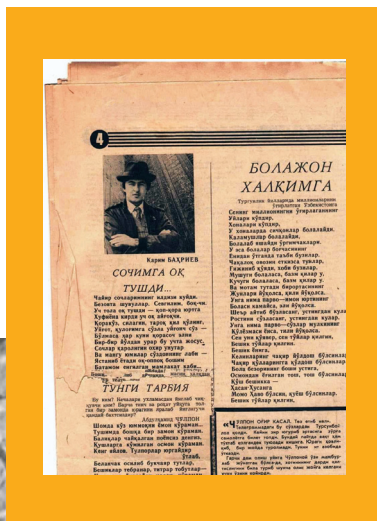
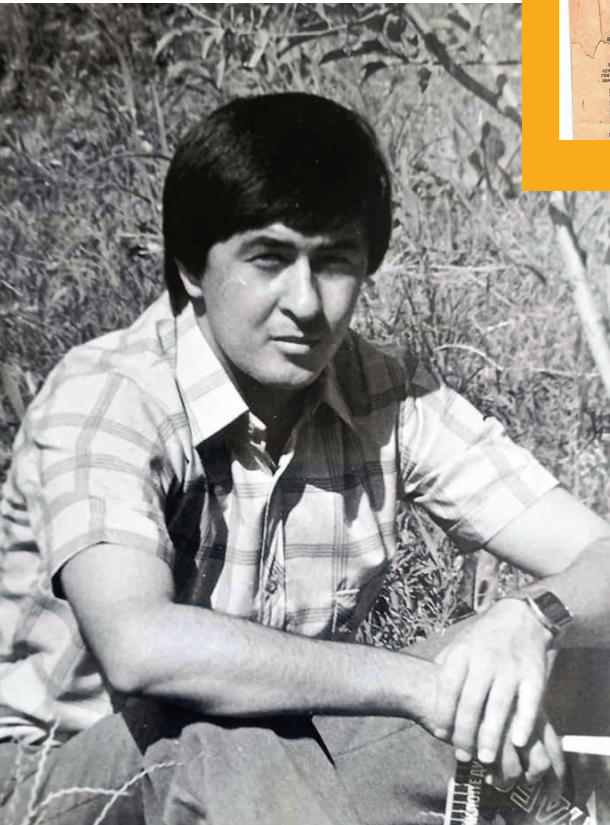
– Buning sababi – biz yak-kamafkura saltanatidan, ideokratik sho‘ro davlatidan endi ajraldik va hali ham “siyosatni tepadagilar biladi, biz ishlasak bo‘ldi” degan xayolda yuribmiz. Siyosatchilarimiz (nafaqat siyosatshunoslarimiz), sobiq amaldorlarimiz jimgina o‘tib ketmay, yozishlari kerak.

Gapingiz rost. Amerikaga bordim, Oq uyda, Pentagonda, Davlat departamentida, turli shtatlarda bo‘ldim. Amerika bolalari bolalikdan siyosatga qiziqar ekan. Vashingtonda Milliy Matbuot Markazi bilan bir binoda sobiq siyosatchilar klubi ham bor ekan. O‘ta keksa sobiq Davlat kotibi Genri Kissenjer uni boshqarar, barcha sobiq Prezidentlar, davlat kotiblari unga kirar ekan va ular amaldagi AQSH Prezidentiga qaltis paytlarda maslahat berarkanlar. Amerika siyosati o‘ylab olib borilar ekan. Nega bizdagi siyosatchilar, ishdan ketgach jimgina yashaydilar, ezilib, infark-in-sult bo‘lib ketadilar?!

Yosh avlodning kamoloti ko'p jihatdan uning ma'naviy-ma'rifiy va siyosiy tafakkurining rivojlanishiga bog'liqdir. Siyosiy tafakkur rivoji uchun esa siyosat bilan bevosita shug'ullangan shaxslarning o'z bilimlarini, xotiralarini, tasavvurlarini bayon qilishlari, mamlakat kelajagini o'ylab, vijdonani hikoya qilishlari va mulohazalarini xalq bilan o'rtoqlashishlari taqozo etiladi. AQSH Prezidentlarining vakolatlari tugaganidan so'ng birinchi qiladigan ishlari biror-bir yetakchi nashr bilan shartnoma tuzib, memuarlarini kitob qilishlaridan boshlanadi va ular tug'ilgan shtatlarida o'z nomlarida kutubxona ham ochadilar. Ana shu kitoblar yosh avlodning siyosiy tafakkurini o'stiradi.

Rossiya Prezidenti Boris Yelsinning "Havola etilgan mavzuda iqrorlar", Qozog'iston yetakchisi Nursulton Nazarboyevning "O'nglar va so'llarsiz", Qirg'iziston Prezidenti Asqar Akayevning "Ochiq suhbat" kitoblari shu yo'nalishdagi kitoblar edi. Afsuski, bizdagi siyosiy rahbarlarning asarlari majlisdagi ma'ruzalardan, "iqtisodiy o'sishlarning ko'rsatkichlari", hisobotlar qalashgan dokladlardan iborat bo'ldi. Inson qalbi, xalq taqdiri bu tom-tom kitoblarda ko'rinmadi.

Fikrlarimni ayrim sobiq siyosatchilarga aytdim. Sobiq davlat arbobi To'raqul Yo'ldoshev (Hozirgi Toshkent shahri prokurori Erkin Yo'ldoshevning otasi) rahmatli yaxshi kitob yozganlar, hali chop etilmagan. Da'vatlarimizdan so'ng Ismoil Jo'rabekov, Mavlon Umurzoqov kitoblar yozishdi. Ular mening so'zboshim bilan bosilgan. Qarashlari subyektiv bo'lishi mumkin, lekin obyektiv manzara hamisha subyektiv qarashlar orqali oydinlashadi.

– SIYOSAT, ADABIYOT, JURNALISTIKA VA TARJIMONLIK... KARIM BAHRIYEV BU SOHALARDAN QAYSI BIRIDA O'ZINI ERKIN HIS QILADI?

– Hamma gap bu sohalarida emas, o'sha "o'zini his qila olish"-dadir. Bir gap bor: "Birov yolg'izlikdan azoblanadi, boshqa birov yolg'izlikdan rohatlanadi". Qalb xotirjamligi kerak, shunda o'zni hamma sohada erkin his qilaisiz. Albatta, zamon, davron va tuzum hukmronligi dilga daxl qiladi. Menga adabiyot zavq beradi, siyosat murakkab narsa...

– "O'ZBEKLARGA BO'LAVERADI", "O'ZBEKNING KALLASI TUSHLIKDAN KEYIN ISHLAYDI", "BARI-BIR O'ZBEKLIKIGA BORADI-DA" DEYDIGAN MILLATDOSHLARIMIZ BOR. BUNDAY TOQATSIZLIKKA NIMA SABAB BO'LADI, DEB O'YLAYSIZ?

– Milliy o'zlik masalasi o'ta chuqur va og'irliq hodisadir. Agar bu so'zlarni boshqa birov aytsa, haqoratdir, masxaradir. Lekin o'zimiz taskin sifatida aytsak, bu fojia. Jadid bobolarimizni o'rtagan, qon yig'latgan bir darddir bu. Dunyo xalqlari orasida o'z o'rnimizni topishimiz barobarida, o'zligimizni saqlashimiz kerak. Bir shiddat bilan, milliy jo'mardlik, fidoyilik bilan haqiqiy demokratiya qursak, xalqimiz ham o'zligini tanib, o'zini qadrlashni o'rganarmidi deymanda!

– SHOIR SIFATIDA JUDA KAM IJOD QILGANSIZ. INTERVYULARINGIZNING BIRIDA BIRINCHI VA IKKINCHI KITOBINGIZ CHIQISHI ORASIDAGI FARQ 23 YILNI TASHKIL QILGANINI AYTGANDINGIZ. BU 23 YIL SIZNI SHE'RIYATDAN UZOQLASHTIRIB QO'YMADIMI?

– Oltmishga kirib (buning orasida chorak asr ta'qiqda bo'lib, chop etilmasdan), barcha yozganlarimni imkon qadar to'plashga urindim. Yozganlarim har biri besh yuz betli yigirma besh jildidan, o'n uch ming sahifadan oshdi. Undan she'riyat – bir jild, badiiy publitsistika – bir jild, siyosiy publitsistika – bir jild, ijtimoiy-iqtisodiy publitsistika – ikki jild, so'z erkinligi va media huquqi – uch jild, nasriy ijod – bir jild, she'riy tarjimalar – ikki jild, nasriy tarjimalar – o'n to'rt jild... Hali bularga kirmagan, qog'ozda turganlari bor.

Ko'ryapsizki, rostdan ham bir kitob she'r yozibman, xolos. Lekin she'riyat bu eng sevgan ishim, maslagim, orzum, ishqimdir. Yoshligimda “Urgutga do'l yog'ib, G'o'sni suv bossa, kim qanday she'r yozardi?” degan Abdulla Oripov, Halima Xudoyberdiyeva, Usmon Azim va boshqalarga muqallid she'rlar bitganman. “Yoshlik” jurnalida shu parodiyalar bosilib chiqqan. Ya'niki, hamma usullarda yoza olaman. Agar kuniga bitta she'r yozganimda, bir yilda 365 ta, ya'ni bir kitob she'r bo'lardi. Bu she'rlar hozirda hamma joyni bosgan “she'rnamo”lardan bo'lardi. Qirq yilda qirqta she'riy kitobim chiqardi. Lekin men qirq yilda bitta kitob she'r yozdim. Faqat Alloh dilimga solib, tilimga chiqarganini yozdim.

Qolgan vaqtni jurnalistika, huquq, falsafa, tarjimaga sarf qildim. Bu sohalarida ham yomon ishlamadim, shekilli...

– YOSHLAR BILMASLIGI MUMKIN, LEKIN KATTA YOSHDAGILAR JUDA YAXSHI BILISHADI, SIZ 1990 – 1995 YILLARDA SIYOSIY FAOL BO'LGANSIZ VA 2016-YILGACHA JAMOATCHILIKDAN UZOQDA BO'LDINGIZ. SHU 21 YILNI NIMALAR BILAN MASHG'UL BO'LIB O'TKAZDINGIZ?

– Faqat bir kuni chop etilar degan umid bilan ijod qildim. Bu bir sanoq, lekin u mening umrim hosilalari: “Demokratiya va inson huquqlari. Huquqiy islohotlar, o'zbek yo'lining o'ziga xosliklari”, “Jurnalistning huquqlari, majburiyatlari va mas'uliyati”, “Ommaviy axborot vositalari faoliyatining huquqiy asoslari” nomli o'zbek tilidagi ilmiy-ommabop kitoblar, “OAV va saylovlar” hamda “СМИ и выборы” nomli o'zbek va rus tilidagi qo'llanma, “Media huquqi” darslik kitobi, “OAV qonunchiligi bo'yicha 100 savolga 100 javob” nomli o'zbek va rus tillaridagi kitob, “So'z erkinligi haqida so'z” nomli o'zbek, rus va ingliz tillaridagi siyosiy-ijtimoiy kitoblarni yozdim, bir qismi chop etildi.

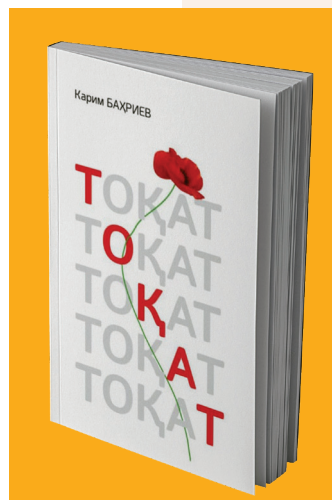
Seneka, Platon, Volter, Monten, Paskal, Vovenarg, Laroshfuko, Labryuyning falsafiy asarlarini, jahon xalqlari hikmatlarini, Henri Fordning “Mening hayotim”, Jorj Oruelning “1984” va “Molxona” romanlarini, Svetlana Alekseyevichning “Chernobil tavallosi” romanini va Malkolm Gladuelning “Daholar va uddaburonlar” asarlarini, Chingiz Aytmatov, Dino Butssati, Jovanni Papini, Korrado Alvaro, Marchello Venturi, Vladimir Voynovich, Verkor hikoyalarini, uyg'ur shoiri Temur Davomatning she'riy kitobini, dunyo she'riyati ikki jildlik antologiyasini, ozar jadidi Mirzo Aliakbar Sobirning “Xo'p-xo'p-noma” devonini, ozar shoiri Romiz Ravshanning she'rlari va dostonini, A.Avtorxonovning “Kreml saltanati” kitobini tarjima qildim.

“Sabr kosasining siniqlari”, “Tomchidil”, “Toqat” kabi she'riy, “Betoqat” nomli ikki jildlik publitsistik kitoblarim nashr etildi.

– INTERNET ASRIDA O'ZBEK MATBUOTINING KELAJAGI QANDAY BO'LADI, SIZNINGCHA?

– Matbuotning kelajagi ko'p omillarga bog'liq. Bu qonunchilikning holati, siyosiy iroda, davlatning jurnalistlarga munosabati, matbuotning yangi texnologiyalar va internet davriga moslasha olishi kabilarga bog'liqdir.

Rostini yozsa, adadi oshadi, sayt va sahifalari bo'lsa, o'quvchisi ko'payadi. Kelajagi bo'ladi, chunki matn, video, audio, internet, akkaunt va hokazolar bari – vositalardir. Asos esa – so'zdir. Agar shu so'z yangi bo'lsa, rost bo'lsa, tafakkur mahsuli bo'lsa, tarqalaveradi, o'qilaveradi. Demakki, matbuotning o'z so'zi bo'lsin, bu haq va haqiqat so'zi bo'lsin.

– JURNALISTIKA SOHASI DUNYODA ENG XAVFLI KASBLARDAN BIRI DEYLADI. NEGA BU SOHA XAVFLI HISOBANADI?

– Bugungi kun jurnalistikasi ... O'tgan yili Avstriyaga – Venaga bordim. U yerda Yevropa Xavsizlik va Hamkorlik Kengashi tashabbusi bilan dunyoning eng kuchli 100 jurnalisti va ekspertlari jamlandi hamda so'z erkinligi himoyasi, haqiqatni aytganlarning himoyasi, so'z erkinligining ahvoli, jurnalistlarning xavfsiz faoliyat yuritishi uchun shart-sharoitlar muhokama qilindi. Xofburg saroyida YXHT so'z erkinligi bo'yicha vakili Harlem Dezir boshchiligidagi o'tgan muhokamalardan ma'lum bo'lishicha, dunyoda haqiqat izlagan, topgan va aytishga urinayotgan haqqoniy jurnalistlarga oson bo'lmagan va oson bo'layotgani yo'q.

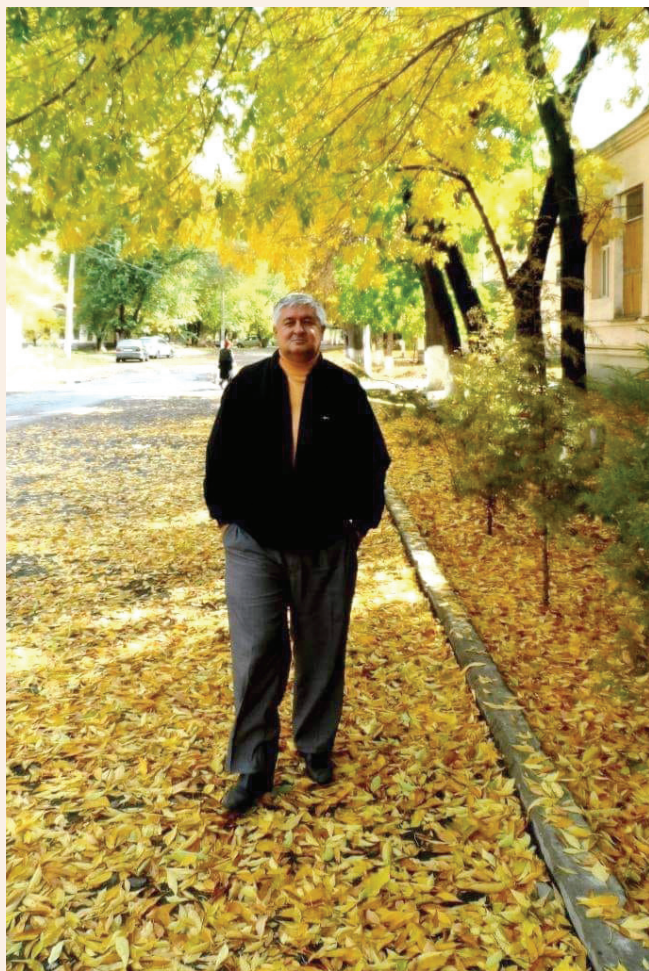
Bilasizki, globallashtiruvchi asri dunyo xalqlarini bir-biriga yaqinlashtirgani barobarida jinoyatchi va korrupsionerlarni ham globallashtirdi. Deylik, bir davlatdagi, masalan, O'zbekistondagi poraxo'r, korrupsioner topgan harom pullariga Shveysariya va Angliyadan uy sotib oladi, Maltada va Dubayda ofshor zonalariga pul joylashtiradi. Vatanida vazirning oyiligi 300 dollar bo'lgani holda, 300 million dollarlik zavodni sotib olsa yoki qursa yoxud 600 million dollarga "Siti"lar barpo etsa, xalq boylikning manbasini so'rashi mumkin. Shuning uchun u Angliyada firma ochadi, pulni avval u yerga haydaydi va keyin "tender"da yutgan "xorijlik sarmoyador" sifatida o'z yurtidagi zavod-fabrikalarni sotib ola boshlaydi. Topgan foydasini olis orollardagi ofshor zonalariga berkitadi. Buni fosh qilmoqchi bo'lgan o'zbek jurnalisti mamlakatma-mamlakat yurib, bu jinoyatlarni ochishga vaqti, imkonini va mablag'i bo'lmaydi. Shuning uchun jurnalistlarning korrupsiyaga qarshi davlatlararo uyushmalari, tekshiruvchi guruhlarini tashkil topdi. Guruhda turli mamlakatlarning jurnalistlari birlashgan va ular bir ish bo'yicha barcha mamlakatlarda bir vaqtning o'zida faoliyat yuritadi.

Ana shunday jasur va o'ktam jurnalistika bilan o'zbek jurnalistikasini solishtirganda... nima deyish mumkin. Issiq-sovuq suv muammosini yoki qaynona-kelin muammosini yozish darajasida turgan, hali katta muammolarni ko'ndalang qo'yishga yuragi dov bermayotgan jurnalistikamizni ko'tarishning qator yo'llari bor – bular OAV huquqiy asoslarini chinakam takomillashtirish, qonunlar amal qilishiga erishish, mustaqil va halol sud tizimini barpo etish, OAV biznesidagi cheklovlarini liberallashtirish, xalqaro tashkilotlarni O'zbekistonga qaytarish, so'z erkinligi bilan birga so'z aytganlarning erkinligini himoya qilish lozimdir. Eng muhimi, siyosiy iroda kerak.

– HOZIR UNIVERSITETDA DARS BERASIZ, TIZIMGA BEGONA BO'LMAGAN INSON SIFATIDA SHAHSIY QARASHLARINGIZ QIZIQ: TALABALIK OLTIN DAVRMI?

– Bir maqolam bor edi, talabalik oltin davrmi yo jafoga sabrmi, deganday. Hozirgi yoshlarga ham qiyin, ham oson. Oson tomoni – texnologiyalar rivojlandi, biz bir kitobni izlab, ilm qilish uchun Navoiy kutubxonasiga, bir davlatdan boshqasiga borardik, masalan, kimdir Moskovdagi “leninka”ga borardi. Hozir uydin turib elektron kutubxonalar zahirasidagi millionlab kitoblarni olish, o'qish mumkin. Kompyuterdagi dasturlar o'zi rasm chizib, asar yozib tashlayapti. Qiyin tomoni, bu shiddat, bu axborot ichida haqni nohaqdan, rostni yolg'ondan ajratish oson emas. Qolaversa, bu “ajoyibotlar” talabalarni kitobdan tortib oldi. Yangi texnologiyalar shundayki, hamma istaganini ololadi, uni yomon yo'lda ishlatish ham mumkin, yaxshilikka ham, qolaversa, besamar o'yinlar ila umrni yutqazib qo'yish ham hech gap emas. Aqli raso talaba undan foydalanib buyuk ishlar qilishi, ota-onalari erishmagan yuksak marralarga ko'tarilishi mumkin va shunaqa yoshlar haqida ham eshityapmiz, ko'ryapmiz. Fikri sayoz talaba esa “tik-tok”dagi “qiqir-qiqir”larni ko'rib, vaqtini boy beryapti.

– TALABALARNING ISHLASHIGA QANDAY QARAYSIZ, BU ULARNING ILM OLISHIGA QANCHALIK TAS'IR QILADI?

– Albatta, talabalar butun dunyoda ishlashadi. Lekin u mamlakatlarda hayot darajasi yuqori, talaba ikk-uch soat ishlasa, o'sha yerda 25-30 dollar oladi shu uch soatiga. Amerikada, masalan, minimal maosh soatiga 8-10 dollardir. Keyin talaba kutubxonaga boradi, dars qiladi va yashaydi. Bizda erta-yu kech ishlasa ham, uncha maosh yo'q. Keyin talabaning darsiga ta'sir qiladi. Mening darsimda uxlab o'tirgan bir-ikki talaba bo'lardi. So'rasam, videomontajchi ekan, kechasi bilan film montaj qilarkan.

Yoshlarni ishlatgan korxonalarga sub-sidiya va'da qilinyapti, lekin buni ham suiste'mol qilinadi. Yoshlarni nomiga “taqab” qo'yib, pulini o'marib ketishlari ehtimoli bor. Nazorat kerak. Mehnat tarbiyalaydi, bu bor gap. Lekin uning chegarasi bo'lishi kerak va munosib haq to'lanishi shart.

– YOSH AVLOD QACHON O'QITUVCHILIK KASBINI ORZU QILISHI MUMKIN? BUNING UCHUN NIMA KERAK?

– O'qituvchilik kasbining obro'si oshishi, avvalo, maoshi oshishida ko'rinadi, busiz qolgan ishlar da'vatligicha qoladi. Ikkinchidan, sohadagi qog'ozbozlikni, majburiy mehnatni, katta korrupsiyaning soyasi bo'lgan ta'lim korrupsiyasini yo'q qilish lozim. Bular uchun esa so'z erkinligi kerak.

So'z erkinligi... Ochilmagan iste'dodlar, jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy hayotiga doir fikrlarga ega bo'lganlar xalqimiz orasida ko'p. Hamma sohada. So'z erkinligi amalga ohsa, bu fikrlar aytilsa, muhokama qilinsa, iqtisod ham rivojlanadi, ma'naviyat ham o'sadi, ijtimoiy hayot ham yaxshilanadi.

So'z erkinligi mavjud mamlakatlar boy ekaniga e'tibor bering. Bu Yaponiya, AQSH, Angliya, Koreya, Fransiya, Shveysariya va hokazo. So'z erkinligisiz boy bo'lgan davlat yo'q. Hamma demokratik davlatlar farovondir va hamma nodemokratik davlatlarda, ulkan boyliklari va imkoniyatlariga qaramasdan, xalq qashshoqdir. So'z erkinligisiz korrupsiyani yengish imkonsizdir.

Gurungchi – E'zozbek HAMIDOV

SEVINCH ABDAZOVA:

‘Qayrag‘ ochga suyangan ko‘nglim...’

Sevinch ABDAZOVA – 2005-yilda Jizzax viloyati G‘allaorol tumanida tug‘ilgan. 2017–2023-yillar Hamid Olimjon va Zulfya nomidagi ijod maktabida tahsil olgan. Hozirda Guliston davlat universiteti ingliz tili yo‘nalishi 1-bosqich talabasi.

* * *

Aka, ko‘pkarini qo‘ymading-a hech,
Men esa kitobni –
Bir umrga zeb.
Nega shahar borsam, kulishar ular?
“U cho‘pon qizi”, deb,
“Dehqon qizi”, deb.
Shamollar esmaydi u tomonlarda,
Faqat xayollarim yuradi daydi.
Manov qayrag‘ ochga suyangan ko‘nglim
Bir yozilib yana yig‘lab olsaydi.
Sen uloq talashding keng adirlarda,
Mening tor ko‘ksimga sig‘madi olam.
Bilaman...
Bilaman,
mushkul, aslida –
Bir umr maydonda kurashmoqlik ham.
Otamning choponin chang bosdi, netay,
Tulporlar bostirib keldi dafatan.
Viqori ulkan bu qirlar ortidan
Menga ko‘zin tikar ulug‘ bir Vatan.
Sen ista bu tog‘lar bag‘rini yorib,
Ketaman eng go‘zal hislardan nari.
Sen esa uloqmas,
Erkim talashgin,
Mana, senga ko‘nglim,
Umrin – ko‘pkari!

* * *

Men borolmay qoldim,
 Ziyorati nur,
 Badbaxt oqshomlarni uchirdim yana,
 Men borolmay qoldim,
 Ostonasi hur,
 Qay rangsiz kunlarda solindi raxna.
 Daraxtlar – boshpana,
 Yo'llar – boshpana.
 Samandar izidan uchadi ruhim.
 Minglab so'fito'rg'ay aylar safsata,
 Sen mening ko'ksimga kirib bo'lding jim,
 Qo'l – qalqon,
 Hadikni qadab qo'yniga,
 Otilib kiradi, dil janggohmi, yor?!

Qo'llaring qurolsiz tushar bo'ynimga,
 So'zsiz ko'zga boqmoq yo gunohmi, yor?!

Qo'llaring dor edi,
 Qadaming ozor,
 Hukmi to'kiladi arshning subhidam,
 Bu dunyo do'konidir, eski bir bozor
 Boshi chiqmay qolgan beruh savdodan.
 Ba'zilar osmonga do'st tutib o'zni,
 Yerga bo'lishmoqda yog'iy, bir g'anim,
 Ertaga cho'p qadab, ko'r qilar ko'zni,
 Men bugun suyanay senga, suyganim.
 Parishon oqshomlar sen qayda eding,
 Men qo'rqib yashadim bir umr bunda,
 Tushun, bir ko'ksimni o'yib yashadim,
 Oxiri ko'rinmas nursiz ochunda.
 Sen qayda eding?

Kutish

Osmon kulaverdi,
 Poyimga cho'kdi,
 tunning tovonini erkalagan yer.
 Xazonlarni tutib, ko'zimni yopdim,
 Endi ko'zlarim ko'r,
 Qo'rqmay kelaver.

Men qo'rqoq ruhimni olovda yoqdim,
 Beixlos tanimda tatimadi nur,
 Bag'ri ko'k,
 Ko'ksi ko'k,
 Osmoni ko'm-ko'k
 Tog'larga oshiqqan ko'nglim behuzur.

Men halovat istab, bir safo istab,
 Bir yo'lga haliyam tushmagan odam.
 Men ko'nikib bo'ldim, men ko'nib bo'ldim
 Ko'rmagan kunimni ko'rganimga ham.

Bir taskin sado ber, ey yorijonim,
 Hurlarga ko'nglimdan afsun o'qib ber,
 Sehrgar oqshomlar tonglarni o'pdi,
 Endi halovat yo'q,
 Endi kelaver...

1.

*Men seni sog'indim,
Tushun,
Falakning
Sabr kosasiga singgunimcha jim.
Ichimda titilib-titilib ketdi,
Devona yo'llarda sanqigan ruhim.
So'zonim,
ko'ksimda parilar uxlar,
Daraxtlar boshimga tutayapti dor.
Ming yil gunohimga sig'inib kelgan
O'sha parilarni uyg'otib yubor!*

2.

*Oftobshuvoq devor,
Ko'chalar to'zg'in,
Soylar sho'xligiga yasar xotima.
Oqshom – pari qizdek yoyar kokilin,
Tongda tomirimni yorar bir nima.
Cho'chigan borliqqa duo o'qiydi
Qaydadir in qurgan devona devlar.
Dunyoning ko'ziga qarolmaydi tik
Ishqning ko'zlariga boqqan suluvlar.*

3.

*Ichimda nimadir gullab yotibdi,
Balki, yozilmagan she'rdir, azizim.
Gurkirab ketyapman,
Yonib ketyapman,
Men sening yoningga keldim, azizim.
Qara, kaftlarimga ko'mdim barini,
Meni adashtirdi ko'zlaring rangi.
Oq-qora,
Oq-qora,
Seni angladim
Va yo'lim umrimdan ketdi uzayib.
Raqs etdi ko'nglimni o'rtaqan pari,
Qoyalar xijolat bunda mastlikdan,
azizim,
Men esa qo'rqib ketyapman,
Dunyoning ko'ziga qarolmaslikdan.*

GULRUXSOR
TOHIRJONOVA:

“QALBIMDA
KAPALAK
TO‘ZG‘ITAR
HISLAR...”

Shu kunlarda...

*Mening dunyoyimda yomg‘ir har kuni,
Quyunlar, bo‘ronlar aralash to‘fon.
Dilni qurshagandir isyonning tuni,
Hanuz ko‘zlarimda yashaysan, hamon.*

*Faqat shu kunlarda keraksan qattiq,
Ruhimning ruhingga aytar so‘zi bor.
Hatto sukutingga intiqman-intiq,
Shu bugun ojiza bo‘lib qoldim, yor.*

*Tushungil, yoningga borgim kelyapti,
Qalbimda kapalak to‘zg‘itar hislar.
Olis ketganingni ishqim bilyapti,
U mushukdek bag‘rim timdalab-tishlar.*

*Maktublar yozaman. Javobsiz-sassiz,
G‘ururing tuproqqa teng qilar meni.
Xayolan rasmingni chizaman. Izsiz!
Xudo jazo uchun berganmi seni?*

*Bugundan seni hech o‘ylamayman, yo‘q.
Bila turib jordan uchmoq ne kerak!
Muhabbat dilimni nishon olgan o‘q,
Ortiqchalik qilar endi bu yurak.*

*O‘zim ovutaman – unutmoliq soz,
Ammo nogoh yangrar u tanish ovoz...*

Gulruxsor TOHIRJONOVA – 2005-yilda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi
Beruniy tumanida tug‘ilgan.
O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti
1-bosqich talabasi.

Bilmam, qanday tuyg'u yashagan tanda,
O'shanda bir ajib o'tardi kunlar.
Gullar keltirarding har ko'rishganda
Qog'ozga o'rog'liq oq atirgullar.

Maktubing izhori olar es-hushim,
Azob g'ajir edi kunni tun qilib.
Xayolda rasmingni chizar dil qushim,
Qonim siyoh qilib, bag'rimni tilib.

Senga aytilmagan izhorlar bisyor,
Qog'ozga tushmasdan yelga sovrildi.
Azizim, boladek ma'sum sevgimiz
Yashalmay turibon she'rga evrildi.

Yiqqanim maktublar, bisotimda ishq,
Xatlaring sochmadim, alanga, kulga!
Shunchalar g'arib va kamsuqum sevdim
Borimni beribon to'rt atirgulga!

Ertani kutaman

Seni sevdim, buni oldim tan,
Ishq xanjari tig'layveradi.
Sen ertaga boraman, deysan,
Bugun dilim yig'layveradi...
Men ertani kutaman lekin,
Doim bugun kelaveradi.

G'am qo'ynimda bolalayverar,
Yetim visol quchaveradi.
Hijron menga qo'lini berar,
Dardning qushi uchaveradi...
(Men ertani kutaman lekin,
Doim bugun kelaveradi...)

Suv yoqalab ketaveraman,
Yoding bag'rim tilaveradi.
Dilga savol beraveraman,
— Nega shunday qilaveradi?!
(Sen ertaga boraman deysan,
Nega bugun kelaveradi..?)

Menga maktublar yoz

Ko'kka havolanib ketar ko'zyoshlar,
Sen haqda kuylayman, yozganlarim oz.
Qalbing toshga yo'ysam, o'ksidi toshlar,
Menga maktublar yoz, menga xatlar yoz.

Xazonga sochilib ketdim deganda
Qalbga bahor bilan kelding... qanday soz!
"Ko'zdan olis, qalbdan yiroq" ekan-da,
Menga maktublar yoz, menga xatlar yoz.

Seni nigohlarim o'ziga chorlar,
So'zlaring tinglasam qaniydi oz-moz.
Samoda o'qilar bizning izhorlar
Shu sabab har kecha menga xatlar yoz.

Tushlarimga kirib chiqasan doim,
Sen menga aytasan har kecha dilroz.
Ko'nglingdan so'ragin manzirim, joyim,
Menga maktublar yoz, menga xatlar yoz.

BUXORO MUHANDISLIK- TEKNOLOGIYA INSTITUTI REKTORI

SADOQAT SIDDIQOVA:

“TA'LIM JARAYONINI JAHON STANDARTLARIGA MOSLAYAPMIZ”

Hozirda oliy ta'lim muassasalari oldiga qo'yilgan vazifalar bajarilishi uchun ular tom ma'noda mustaqil bo'lishi, barcha turdagi bo'ysunishlar bekor qilinishi talab etilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlariga mos mutaxassislar yetkazib berish, xalqaro tajriba, xalqaro standartlarni joriy etish bosh maqsadga aylanmoqda. Xuddi shunday Buxoro muhandislik texnologiyalari institutida ham 2023-2024-o'quv yilida ta'lim tizimini isloh etishda keng jamoatchilik mulohazalarini o'rganib, takliflar ishlab chiqish va yaxshi natijalarga erishish maqsad qilib belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoniga ko'ra, Buxoro muhandislik texnologiyalari instituti ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlariga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalari-

ni joriy etishga doir yangi chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda.

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti 120 dan ortiq (Malayziya, Italiya, Turkiya, Germaniya, Rossiya, Belarus va boshqalar) oliy o'quv yurtlari bilan hamkorlik shartnomalari imzolagan. Bugungi kunda Malayziyaning "Linkoln" kollej univesiteti, Latviya tabiiy fanlar va texnologiyalar universiteti, Rossiya Federatsiyasining Moskva "Stankin" davlat texnologiya universiteti hamda Qozon Federal universiteti, Belarus milliy texnika universiteti, Belarus davlat oziq-ovqat va kimyoviy texnologiyalar universiteti, Ye. Polotskaya nomidagi Polotsk davlat universitetlari bilan qo'shma ta'lim dasturlari tashkil qilingan.

2023-yilda ushbu qo'shma ta'lim dasturlari asosida 85 nafar ilk bitiruvchiga diplomlar topshirildi.

2023-2024-o'quv yili uchun hozirgi vaqtda hujjatlar qabuli davom etmoqda.

Texnoparkdagi zamonaviy tibbiyot uskunalari, muhandislarning ixtiro va ilmiy ishlanmalari delegatsiya vakillari tomonidan yuqori baholandi

Belarus davlat oziq-ovqat va kimyoviy texnologiyalar universiteti bilan hamkorlikda quyidagi 5 bakalavr ta'lim yo'nalishida va 1 magistratura mutaxassiligidagi qo'shma ta'lim dasturlari tashkil qilingan:

1

Kimyoviy texnologiya (ishlab chiqarish turlari bo'yicha)

2

Texnologik mashinalar va jihozlar (sovutish, kriogen texnikasi va mo'tadillash tizimlari mashinalari hamda agregatlari)

3

Oziq-ovqat texnologiyasi (non, makaron va qandolat mahsulotlari)

4

Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

5

Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

MAGISTRATURA

1

Kimyoviy texnologiya (ishlab chiqarish turlari bo'yicha)

Ye. Polotskaya nomidagi Polotsk davlat universiteti bilan hamkorlikda quyidagi 2 bakalavr ta'lim yo'nalishida va 1 magistratura mutaxassiligida qo'shma ta'lim dasturlari tashkil qilingan

1

Neft-gazkimyo sanoati texnologiyasi

2

Texnologik mashinalar va jihozlar (neft va gazni qayta ishlash sanoati mashinalari va apparatlari)

MAGISTRATURA

1

Neft va gazni qayta ishlash jarayonlari va apparatlari

Belarus milliy texnika universiteti bilan elektr texnikasi, elektr mexanikasi va elektr texnologiyalari bakalavr ta'lim yo'nalishida qo'shma ta'lim dasturlari tashkil qilingan.

Joriy yil 23-26-oktabr kunlari Belorussiyaning Minsk shahrida O'zbekiston-Belorussiya ta'lim forumi bo'lib o'tdi. Unda Buxoro muhandislik-texnologiya instituti delegatsiyasi ishtirok etdi. Belarus Respublikasining 5 ta oliy ta'lim muassasasi bilan tajriba almashish, ilmiy texnik loyihalarni tayyorlash va realizatsiya qilish, institut negizida biotibbiyot muhandisligi bo'yicha qo'shma ilmiy loyihalar ishlab chiqarish markazi ochish borasida hamkorlik shartnomasi imzolandi.

Shuningdek, Belorussiya milliy texnika universiteti texnoparkida ekskursiya tashkil etildi. Ushbu texnoparkdagi zamonaviy tibbiyot uskunalari, muhandislarning ixtiro va ilmiy ishlanmalari delegatsiya vakillari tomonidan yuqori baholandi. Ixtirolarning barchasi ishlab chiqarish sohasida butun dunyo bo'ylab realizatsiya qilingani ta'kidlandi. Kelgusida Buxoro muhandislik-texnologiya instituti huzurida "Texnopark" ilmiy markazini tashkil etishga kelishib olindi.

Institutda xalqaro tajribalardan kelib chiqib, ilg'or standartlarni joriy etish, jumladan o'quv dasturlarida nazariy bilim olishga yo'naltirilgan ta'limdan amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim tizimiga bosqichma-bosqich o'tishga jiddiy e'tibor qaratilayapti. Xorijiy investitsiyalarni keng jalb qilish, oliy ta'lim muassasasida texnopark, akselerator markazlarini tashkil etish hamda ularni tegishli tarmoq, soha va hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini tadqiq qiluvchi hamda prognozlantiruvchi ilmiy-amaliy muassasa darajasiga olib chiqish maqsadida professor o'qituvchilar, yoshlar tomonidan yangi innovatsion-startap g'oyalarni amalga oshirish ko'zda tutilgan.

O'nlab, yuzlab iqtidorli yoshlarimiz xalqaro maydonlardagi fan musobaqalarida qatnashib, O'zbekiston sha'nini munosib himoya qilmoqdalar

Bundan tashqari, 2023-2024-o'quv yilida talaba-yoshlar ta'lim-tarbiyasi uchun qo'shimcha sharoitlar yaratishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan beshta tashabbusni amaliyotga tatbiq etish, ta'lim muassasasining infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasini, shu jumladan, xalqaro moliya institutlarining imtiyozli mablag'larini keng jalb qilish hisobiga yaxshilash va moliyaviy barqarorligini ta'minlash bo'yicha zaruriy choralar ko'rilmogda.

Muqaddas zamin Buxoro azaldan iste'dodlar yurtidir. Bugun o'nlab, yuzlab iqtidorli yoshlarimiz xalqaro maydonlardagi fan musobaqalarida qatnashib, O'zbekiston sha'nini munosib himoya qilmoqdalar. Shubhasiz, ularning bu yutuqlari ortida fidokor o'qituvchilarning ham mehnati yotibdi.

**Buxoro muhandislik-
texnologiya institutida
jami 8 ta fakultet, 40 ta
bakalavriat yo'nalishi
mavjud**

Buxoro muhandislik-texnologiya institutida jami 8 ta fakultet, 40 ta bakalavriat yo'nalishi mavjud bo'lib, talabalarining darsdan tashqari bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishlari uchun qiziqishlari bo'yicha 3 klub (Ibrat talabalar teatr studiyasi, QVZ jamoalari, Zakovat guruhlar), 17 to'garak va rejali sport mashg'ulotlari tashkil etilgan. 200 dan ziyod stipendiatlarimiz, xalqaro tanlovlarda g'olib bo'lgan talabalarimiz bor.

Buxoro muhandislik texnologiyalari institutida yangi o'quv yilida iqtidorli yoshlarni topish va qobiliyatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratib, samarali ta'lim tizimini yo'lga qo'yish borasida salmoqli ishlar qilinayapti. Pedagoglarda talabalarining qobiliyat va iste'dodini rivojlantirish ko'nikmasini shakllantirish uchun ham turli loyihalar amalga oshirilayapti. Erishgan yutuqlari uchun eng yaxshi o'qituvchilarni rag'batlantirib borish va qo'llab-quvvatlash nazarda tutilgan. Ushbu faoliyat natijasida, iqtidorli yoshlarning muvaffaqiyatga erishishlari va yetuk mutaxassislar bo'lishi ta'minlanadi.

ORIF TOLIPOV:

“SHARHLOVCHI
MUXLISLARNING
ZUKKOLIGINI
UNUTMASLIGI
KERAK...”

– ASSALOMU ALAYKUM, ORIF AKA! AVVALO, O‘ZINGIZ HAQINGIZDA BIROZ SO‘ZLAB BERSANGIZ...

– 1992-yil Toshkentning Shayxontohurida tug‘ilganman. Onamning aytishicha, bolaligimda ko‘p kasal bo‘lar ekanman. Esimni tanib boshlagan kezlarningda og‘riganlarimni o‘zim ham eslayman. Onam men bilan shifoxonalarda qolishiga to‘g‘ri kelardi. Hatto, dadamning ham menga qarab kasalxonada qolganlarini elas-elas eslayman.

O‘tgan asrning so‘nggi yili mahallamiz – Huvaydodagi maktabning birinchi sinfiga chiqib, shu yerda harf o‘rgandim. O‘smirlik davrlarimni ham shu yerda o‘tkazganman. Hozirgi fikrlashim bilan o‘lchab qaragam, maktabdagi o‘qituvchilarim juda keng dunyoqarashga ega insonlar bo‘lganini tushunaman. Shunday o‘qituvchilarim bo‘lardiki, 14-15 yoshimda ham men bilan tengqurdek gaplashardi. Ammo dunyoqarashimning shakllanishiga asosiy sababchi – dadam. Dadam bilan esimni taniganimdan beri erkin gaplashaman. Har doim bemalol fikrlarimni ayta olaman, eshitaman, qarshi chiqaman yoki qo‘shilaman. Qanday mavzu bo‘lishidan qat‘i nazar, futbolmi, siyosatmi, juda erkin gaplashamiz. Bu narsa o‘zimni ancha erta katta odam, shaxs, sifatida qabul qilishga yordam bergan. Ilgaridan har qanday masalada mustaqil fikr va qarashlarga ega bo‘lishimda dadamning o‘rni katta.

– TALABALIK DAVRLARINGIZNI QANDAY ESLAYSIZ? OLTIN DAVR XOTIRALARI BILAN BO‘LISHSANGIZ...

– Talabalik davrimni juda yaxshi eslayman. Boisi bu davr ortda qolganiga hali bir yil ham bo‘lmadi. Ha, men biroz kechroq (kim bilsin, balki, juda vaqtidadir, lekin odatdagidan kechroq) talabalar qatoridan joy oldim. 2018-yil O‘zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetining sirtqi bo‘limiga o‘qishga kirdim.

Sirtqi ta‘lim shaklida o‘qiganim talabalik davrini yaxshi eslay olishimga yana bir sabab, yilda sanoqli kunlarga universitetga borardik, kursdoshlar bilan zavqli kezlarni o‘tkazdik. Bu davrning ham o‘z gashti bor, yaxshi xotiralar bor. Sirtqi ta‘lim yo‘nalishlarida o‘qiyotgan talabalar, odatda, allaqachon o‘zi o‘qib turgan sohada ishlayotgan bo‘ladi. Shu ma’noda, kursdoshlar bilan tanishish va keyinchalik fikr almashish ham universitet beradigan bilimlarga hamroh tarzda qo‘shimcha bilim, tajriba bo‘lib berganini aytishim mumkin.

**Qiziqishlar shunisi bilan
qiziqki, ular yangilanib turadi**

Iqtisodiyot yoki siyosat yo'nalishidagi kitoblarning o'quvchilari ortishini istardim

– KELING, SHARHLOVCHILIK HAQIDA GAPLASHSAK. BU SOHAGA KIRIB KELISHINGIZ QANDAY BO'LGAN?

– 2015-yil maishiy texnika ishlab chiqaradigan zavodlarning birida ishlardim. Bungacha futbolga qiziqish ko'p qatori televizor orqali boshlanib, shu zaylda davom etib kelardi. O'sha yili “Sport” telekanali efrida bir tanlov haqida eshitib qoldim. Jurnalist, boshlovchi va sharhlovchi bo'lishni istagan ishtiyoqmandlarni saralab, ularga imkon berishni maqsad qilgan bu tanlov nomi “Face Sport” edi. Shu tanlovda ishtirok etishim sohaga kirib kelishimdagi ilk qadam bo'lgan.

Aslida, men tanlovda g'olib bo'lmaganman, finalga yo'llanma olgan bo'lsam-da, ishtirok etolmay to'xtaganman. Amalda faqat tanlov g'oliblarigagina telekanalda ishlash, amaliyot o'tash imkoni nasib etardi. Men bungacha yetib bormaganman. Tanlov o'z g'oliblarini aniqlab olganidan biroz vaqt o'tib, unda hakamlik qilgan sharhlovchilardan biri Davron Fayziyev ish joyini o'zgartirdi va “UzReport TV” xususiy telekanalida faoliyat boshladi. Davron aka yangi ish joyida yosh va ishtiyoqmand muxbarga ehtiyoj (vakansiya) borligini bilib, “Face Sport” tanlovida o'zi uchun eslab qolgan ishtirokchilardan biriga qo'ng'iroq qiladi. O'sha men edim.

Shu tariqa men 2016-yil mart oyida “UzReport TV”da sport tahririyati muxbiri sifatida ish boshladim. Muxbirlik ishimni sevib, o'z o'rnida sifatli uddalab borganim sabab 2017-yil yozida ilk sinov sharhiga erishganman. Davron Fayziyev hamrohligida bo'lgan o'sha sharhni yaxshi eslayman – hayojon, hadik, hayrat... va xatolar!

Asta-sekinlik bilan 2018-2019-yillardan boshlab, kichik o'yinlar sharhiga muntazam belgilana boshladim. Xatolarim ustida tinmay ishlab, ustozlardan o'rganib, bugungi kungacha shu sohada faoliyat yuritib kelyapman.

2022-yil avvalida sharhlovchilikda ilk qadamim bo'lgan “Sport” telekanaliga ishga o'tdim. Bu yerda menga katta ishonch bilan qarab, muhim futbol uchrashuvlari sharhini topshirishgan. Shu vaqtgacha Yevropa chempionlar ligasi finali, Jahon va Yevropa chempionati pley-off o'yinlari, Milliy terma jamoamiz uchrashuvlarida sharhlovchi bo'lib ishlash nasib etdi.

**– AGAR ORIF TOLIPOV
FUTBOL SHARHLOVCHISI
BO'LMAGANIDA, QAYSI
KASB EGASI BO'LISHI
MUMKIN EDI? YANA
QAYSI FAOLIYAT TURI
BILAN SHUG'ULLANIB
KO'RISHNI ISTARDINGIZ
VA NIMA UCHUN?**

– Agar sharhlovchi bo'lmaganimda kim bo'lardim, bilmayman. Qiziqishlar shunisi bilan qiziq-ki, ular yangilanib turadi. Insonning tajribasi ortgani va boshqa ta'sirlar bois qiziqishlar ham turlanib boradi. Bir vaqtlar men zobit bo'lishni orzu qilganman. Yana bir muddat o'z bizneslarim bo'lishini istab yurganman. Bugun soham bo'yicha band ekanman, shu sohada yangi, avval hech kimda bo'lmagan darajaga chiqishni orzu qilaman.

– KITOBLAR MUTOLAA QILIB TURASIZMI (UMUMAN, KASBIY YOKI BADIY) VA SIZ TAVSIYA QILISHNI ISTAGAN 3 TA ASAR?

– Soha bo'yicha adabiyot bizda ko'p emas. Rus va ingliz tillarida ham aynan sharhlovchilik bo'yicha kitoblar noyob hisoblanadi. Bu o'rinda ustoz Axbor Imomxo'jayev kitoblari, esdalik asarlarinigina keltirishim mumkin.

Umumiy ma'noda esa badiiy adabiyotlardan eng yoqtirganlarim Murod Muhammad Do'stning "Lolazor", Mixail Bulgakovning "Usta va Margarita" va Fyodor Dostoyevskiyning "Jinoyat va jazo" asarlarini o'qishni maslahat bergan bo'lardim. Ammo tavsiyalar o'z nomi bilan tavsiya xolos. Ular har doim juda shaxsiy, o'ta nisbiy bo'lib qolaveradi. Hozir ilmiy-ommabop yo'nalishda yozilgan asarlarning ixlosmandlari ko'payishi kerak, nazarimda. Iqtisodiyot yoki siyosat yo'nalishidagi kitoblarning o'quvchilari ortishini istardim.

Futbol rivojlangan mamlakatlarda allaqachon bu sport turi fan darajasiga olib chiqilgan

– SIZNI O'ZGARTIRGAN, HAYOTINGIZDA BURILISH YASAGAN VOQEALAR BO'LGANMI?

– Hayotimga jiddiy ta'sir qilgan qandaydir voqealar bo'lgan deb o'ylamayman. Ya'ni birdan burilish qilib yuboradigan voqeani nazarda tutyapman. Yuqorida aytganimdek, bolaligimda ko'p kasal bo'lib, shifoxonada ancha vaqt o'tkazganman, bu esa telefon-u boshqa chalg'ituvchilar bo'lmagan bolalik vaqtida meni kitobga oshno qilgan sabab hisoblanardi. Shifoxona palatasida yotgancha "Sariq devni minib" dan to "Graf Monte-Kristo" gacha o'qib chiqardim...

– BUGUN FUTBOL HAM TINIMSIZ O'ZGARIB BORYAPTI. XO'SH, ZAMONAVIY FUTBOL SHARHLOVCHILARNING OLDIGA QANDAY TALABLAR QO'YMOQDA?

– Tezkorlik, o'yin bilan birga bo'lish, yangilikdan cho'chimaslik, muxlisni doim zukko deb bilishni talab qiladi kasbimiz. Futbol rivojlangan mamlakatlarda allaqachon bu sport turi fan darajasiga olib chiqilgan. U yerlarda futbol ilmiy yondashuvda o'rganiladi va o'ynaladi. Sharhlovchi doimiy rivojlanish tempidan ortda qolmasligi zarur.

**– SHARHLOVCHILIKDA
SIZ MUXLIS BO'LGAN
SIYMO BORMI? O'ZBEK
SHARHLOVCHILIK MAKTABI
HAQIDA NIMALAR DEYA
OLASIZ?**

– Hayotimda bunday siymo yo'q. Ammo bolalik va o'smirlikda eng ko'p eshitganim Davlat aka Turdialiyevning ta'siri katta bo'lgan deb o'ylayman. U kishi zamonaviy o'zbek sharhlovchiligi tayanchlaridan hisoblanardi. Maktab ma'nosida ham aynan rahmatli Davlat akani aytish mumkin. Xayrulla Hamidov, Davron Fayziyev, Zohid Karimov kabi sharhlovchilar shu maktab o'quvchilari, meningcha. Biz esa ularning o'quvchilari.

Ko'zgudagi men

**Eng yuqoridagi pog'onaga
ham o'nlab pog'onalarni
bosib o'tish orqali
chiqilishini unutmang**

**– TABIIYKI, BU
SUHBATIMIZNI FUTBOL
MUXLISLARI HAM O'QISHADI.
SHUNING UCHUN KELING,
FUTBOL HAQIDA HAM
OZROQ SUHBATLASHSAK.
SIZNINGCHA, KIMLAR
KELGUSI O'N YILLIKNING
ENG KUCHLI 5 FUTBOLCHISI
BO'LADI?**

– Kelgusi o'n yillikning eng yaxshi futbolchisi hozir eng ko'p muhokamalarga sabab bo'layotgan mavzulardan biri. Bunda aniq bir nomni aytish qiyin. Chunki ortda qolayotgan davrga qarab endi bular (Messi va Ronaldo) kabisi chiqmasligiga ishonaman. Ammo, baribir, qolganlardan ajralib turadigan bir necha nom bo'lishi tabiiy. Kilian Mbappe, Erling Xoland, Jud Bellingem, Vinicius Junior, Gavi kabi nisbatan yoshlar, Xarri Keyn va Kevin De Bruyne singari tajribali futbolchilar ham yaqin yillarning eng yaxshilari bo'lishi mumkin.

– KELGUSIDAGI REJALARINGIZ, MAQSAD VA ORZULARINGIZ?

– Kelgusidagi rejalaridan biri o'zbek tilidan boshqa biror tilda emin-erkin futbol sharhlash darajasiga yetish. Maqsadlardan biri esa moliyaviy erkin hayot tarziga erishish. Orzularimga to'xtalsam, farzandlarimni dunyoning eng nufuzli universitetlarida ta'lim olishlarini ko'rish, ularni ilmga muhabbatli qilib tarbiyalash.

– MUVAFFAQIYATLI TAJRIBAGA EGA SHARHLOVCHI SIFATIDA USHBU KASB OSTONASIDA TURGAN VA SHU YO'LNI TANLAMOQCHI BO'LGAN YOSHLARGA NIMALARNI MASLAHAT BERASIZ?

– Shoshmang. Maqsadlaringizni rejalashtirishni unutmang. Eng yuqoridagi pog'onaga ham o'nlab pog'onalarni bosib o'tish orqali chiqilishini unutmang va o'sha pog'onalarni o'z rejangizga kiriting, degan bo'lardim. Tinimsiz tajriba orttiring. Har kimdan, har qachon o'rganish mumkin. O'rganishdan to'xtamang, deyman qo'shimchasiga.

– SAMIMIY GURUNG UCHUN RAHMAT!

Gurungchi – Maqsad OBIDJON

“Sendan nafratlanaman, | ” KUZ!

Ertalab mayin yomg'irning derazamni chertganidan uyg'onib ketdim. Har doimgi erinchoqligim tutdi: balki, bugun darsga bormasman-a? Besh daqiqa karaxt turgach, uyqum qochib o'zimga keldim. Va birdan esimga tushdi. Axir men endi maktab o'quvchisi emasman. Xatolar kechirilmaydi! Erkaliklarimni ko'taradigan o'qituvchilarimni o'zim bilan universitetga olib kelmaganman. O'zimga o'zim hazil qildim. Ha, kuz ob-havosidan yaxshisi yo'q deb, bir osmonga, bir yerga qarab ketayotgan edim. Birdan yerda yomg'irga qorishib yotgan bir bargga ko'zim tushdi. Bu xuddi o'sha bargga juda o'xshar edi. Juda ham.

Bu barg meni bolalikdagi xotiralarimni yodga soldi. O'sha yili hosil mo'l keldi. Qishloq aholisi mehnatga sho'ng'igan, dalada ishlar avj pallasiga chiqqan, barcha yig'im-terim bilan band. Sentabr oyoqlab, ariqdagi suvlar tinib qolgan, kichik baliqlarning suv ostida suzib yurgani aniq ko'rinadi. Har yili kuz shu alfozda kirib keladi. O'sha kuni shomga yaqin bir necha ayollar orqasiga etak ortib, paxta dalasidan qaytishayotgan edi. Men qo'limdagi chelakda tosh quduqdan suv olib kelyapman. Bir ayol yo'lda to'xtatib, mendan suv so'radi. Unga chelakni uzatdim. Chelakni ko'tarib qonib-qonib ichdi. Yuziga qarasam, charchoqdanmi yoki betoblikdanmi, bilmadim, ancha qarimsiq, so'lg'in ko'rinardi. Qo'li g'o'za tanasiga tegib tilingan ekan. Suv berganim uchun rahmat aytdi. Keyin yerga endi tushib ulgurgan bir chiroyli bargni oldi va dedi: “Kuz kelishi bilan daraxt barglari umri oxirlab qolganini his qilib yuragini hovuchlab o'tirar ekan”. So'ng ohista shivirlab qo'ydi: “Menga o'xshab...” Uning gaplariga unchalik parvo qilmadim. To'g'rirog'i, tushunmadim.

Ertasiga ertalab yig'i ovozidan uyg'onib ketdim. Qarasam, buvim azada kiyadigan kimlarida turibdilar. Oxirgi marta bobom vafot etganlarida kiygan edilar. Buvimga qarab, kim vafot etibdi, dedim ko'zimni bir qo'lim bilan ishqab. U chuqur uh tortdi, so'ng:

— Sinfdoshing Azamatning onasi.

Birdan muzlab ketdim. Bu meni dahshatga soldi. Qulog'imda tinmay kecha eshitgan gapim aylanaverardi.

— Yo'q, buvi, — dedim qat'iy ohangda. — Men kecha shom vaqti ko'rgandim. Tirik edilar-ku, — deb yig'lab yubordim. Buvim yugurib kelib meni bag'riga oldi.

— Umri qisqa ekan. Sho'rlik bolalari yetim qoldi. Shularning qornini to'qalayman deb tinim bilmasdi. Ana, bolalari ham qoldi, yer yutgur eri ham. Xudo jazoyingni bersin sen tosh yurakni!

Buvim Azamatning otasini qarg'ay ketdi. Men esa maktabga shoshildim. Nazarimda, tezroq maktabga borsam, u yerda aza ovozi eshitilmaydi. Maktabda hammasi yaxshidek tuyulardi. Biroq sinfga kirganimda, o'qituvchimizning ko'zi to'la yosh edi. Hozir eslasam, o'sha vaqtda nega bunday qilganimni bilmayman. Birdaniga o'qituvchimizga tashlandim, etagidan tortqilay boshladim:

– Nega bunday bo'ldi? Kim o'ldirdi? Paxta tergani uchun o'ldimi? Sovuq suv ichgani uchun o'ldimi? Yoki Azamatga 2 baho qo'yganingiz uchun xafa bo'lib o'ldimi?

O'qituvchim yig'lab yubordi:

– Umri bitgan ekan qizim!

Ortdan Salimaning yig'lamsirab:

– Endi u qishni ko'rmaydimi? – degani eshitildi.

– Yo'q, uning umri kuzgacha ekan, – dedi o'qituvchim.

Hammamiz uning bag'riga o'zimizni otdik. Eng yaqin insonimizdan ayrilgandek yig'ladik. O'sha kuni yozilgan shu jumla sinf doskasining qaysi burchidaligi hali ham ko'z oldimda turibdi: “Tug'ildim-u, shu on bo'g'ildim”. Ehtimol, Hamid Olimjonning ushbu misrasidagi achchiq haqiqatni sinfdagi har bir o'quvchi o'z qarashi bilan ko'z oldiga keltirgandir. Lekin mening xayolingga kelgan fikr faqat bitta edi. Yana qachongacha davom etar ekan bu bo'g'ilishlar?

O'sha kunlar marhumaning o'limi haqida turli mish-mishlar yurdi. Kimdir sut pishirayotib kuyib o'libdi dedi, yana kimdir sigir sog'ayotib, sigirdan tepki yeb o'libdi, dedi. Lekin bu taxminlarni aytganlarning barchasi Azamatning ammalari-yu amakilari bo'ldi. Uning na buvisi va na xolasi jirgarlarining o'limi haqida hech gap aytmadi. Ammo tergov jarayonida hammasi aniq bo'ldi. Azamatning otasi onasini ichkilikka pul bermagani uchun bo'g'ib o'ldirgan ekan.

Bir kuni o'qituvchimiz “Men yoqtirgan fasl” mavzusida insho yozib kelishimizni aytdi. Keyingi darsda hamma o'zi yoqtirgan fasl haqida yozib keldi, faqat Azamatdan bo'lak. U yomon ko'rgan fasli haqida yozib kelgan ekan. Uning inshosida yozilgan oxirgi jumlar shunday edi. “Sendan nafratlanaman, Kuz! Onamni tuproqqa, otamni qamoqqa yubording. Seni deb biz yetim qoldik”. O'qituvchimiz unga qarab jim qoldi. Hamma jim.... Faqat Azamatning ko'zidan oqqan yosh daftarga tomayatgani eshilib turar edi. Keyin ustoz bu jimlikni buzdi:

– Azamat, ota-onangni yo'qotishingga kimnidir yoki nimanidir ayblashing mumkin, lekin bunga kuz faslining aloqasi yo'qligini o'zing ham bilasan.

Ha, ustoz rost gapirdi. Biroq u ham yuragidagi alamni nima bilandir so'ndirishi kerak edi-da.

– Unda kim aybdor? – qat'iyat bilan ustozga tik qaradi.

– Bunga jamiyat aybdor. Xalqning qon-qoniga singib ketgan, tuzalmas illatga aylangan ongsizlik aybdor, vaqtida bolaga tarbiyani berolmaganlar aybdor. Otangni shu qadar qonxo'r bo'lishigacha qo'yib berganlar aybdor. Bunga zinhor kuzning aybi yo'q. Kuz o'z ishini qildi. Muddatini o'tayotgan edi. Boshqalar ham xuddi shunday vaqtida o'z ishini bilib qilganida edi, o'z mas'uliyatini sezganida edi. Hozir bu dunyo ham, odamlar ham boshqacha bo'lardi. Shu hisobdan sening otang qamoqqa, onang esa tuproqqa ketmasdi.

O'shanda ustozning aytganlari unga qanchalik ta'sir qildi, bunisi bizga noma'lum. Keyinchalik uni xolasi uyiga olib ketdi va u boshqa maktabga ko'chdi. Lekin bizning sinfdagi har bir o'quvchi o'zgardi. O'sha kundan boshlab hamma ilm olishga intildi. Chunki hech birimiz kelajakda Azamatning hayotidagi voqealar yana qayta sodir bo'lishini xohlamasdik.

Shu xotiralar bilan universitet eshigiga oyoq qo'yishim bilan qulog'imga chalingan xabar shu bo'ldi: “Samarqandlik ota 3 o'g'lini bog'ib o'ldirdi”.

Yana Hamid Olimjonning o'sha satri yodimga tushdi: “Tug'ildim-u shu on bo'g'ildim”...

“

**IBLISNING
G'ARAZI
BO'LGAN BU
URUSH...**

**– Urush kim
haq ekanligini
aniqlamaydi, faqat
kim qolganini
aniqlaydi.**

Bertran RASSELL

**– Urushning
ahmoqonaligi
shundaki, u yovuz
odamlarni yo'qotish
o'rniga, aksincha
ularni ko'paytiradi.**

Immanuel KANT

– Urush qanchalik zarur va asosli bo'lmasin, hech qachon uning jinoyat ekanini unutmang.

Ernest XEMINGUEY

– Hamma urushlar insonning fikrlaydigan mavjudot sifatida muvaffaqiyatsizligi alomatidir.

Jon STEYNBEK

– Aqlga sig'mas vayronagarchilik totalitarizm nomi ostida qilinadimi yoki ozodlik va demokratiyaning muqaddas nomi bilanmi, o'liklar, yetimlar va uysizlar uchun nima farqi bor?

Mahatma GANDI

Inson o'zing, inson o'zing...

– Begunoh odamlarni o'ldirish sharmandaligini qoplaydigan darajada katta bayroq yo'q.

Xovard ZINN

– Men bola tug'ishni orzu qilaman, u: "Ona, urush nima edi?" – deb so'rasin.

Eve MERRIAM

**Urush tugaydi,
rahbarlar
qo'l berib
ko'rishadi.
Kampir
shahid o'g'lini
kutaveradi.
Bu bolalar
esa qahramon
otalarini
kutishda davom
etadilar.
Vatanimizni
kimlar
sotganini
bilmayman,
lekin tovonini
kimlar
to'laganini
ko'rdim.**

**Mahmud
DARVESH**

– Bir zamonlar urushda askar o'lsa-
o'lgandir. Hozirgi urushda qurol
ko'targandan ko'ra qurol ko'tarmagan
ko'proq qiriladi. Zamonaviy qurollar okop
bilan bolalar bog'chasining, aerodrom
bilan tug'ruqxonaning farqiga bormaydi!
Inson – aqlli. Inson – donishmand... Shu
qadar donishmandki, xat-savodi chiqmay
turib, omoch o'ylab topdi... G'ildirak ixtiro
qildi. Narvon... Keyin suvda suzdi. Osmonda
uchdi. "Oynai-jahon"ni yaratdi... Ko'p bedavo
dardlarga shifo topdi. Qadami Oygacha
yetdi...

Inson – aqlli. Inson – donishmand... Shu
qadar "donishmand"ki, bir zarb bilan butun
boshli shaharni kultepaga aylantiradigan
atom bombasini o'ylab topdi. Shu qadar
"donishmand"ki, bir zarb bilan butun boshli
mamlakatni yer bilan yakson qiladigan
vodorod bombasini yaratdi. Shu qadar
"donishmand"ki, bir zarb bilan million
odamni, mol-holni, qurt-qumirsqani qirib
tashlab, "jonsiz" boyliklarga – uy-joy,
mol-mulk, oltin-kumush,
temir-tersakka ziyon
yetkazmaydigan "aqlli"
neytron bombasini kashf
etdi...

Shu qadar "donishmand"ki,
bir tomchisi havoga
purkalsa, yetmish odamni til
torttirmay o'ldiradigan
"U-X" degan zaharni ixtiro
qildi va... o'sha zahri
qotilning 15 ming tonnasini
g'amlab qo'ydi...

Bu qurol bilan yetti yuz
milliard odamni qirib
tashlash mumkin ekan!
Holbuki, Yer kurrasida besh
milliard odam yashaydi...

... Inson – aqlli. Inson –
donishmand. Inson – telba!

Urush degan
palakatni,
ko'pincha,
kaltafahm
siyosatdonlar
o'ylab topadi.
To'nkamijoz
generallar
boshlaydi.
Jabrini esa
begunohlar
tortadi.
Begunoh askar.
Begunoh ota.
Begunoh ona.
Begunoh kelin.
Begunoh
go'dak...

“HECH KIMNI BAXT O‘Z- O‘ZIDAN QUCHGAN EMAS”

Ilk qadamlar

Men 2000-yilda Andijon viloyati Shahrixon tumanining Nayman mahallasida tug‘ulganman. Oilada 2 farzandmiz. Otam hunarmand usta, onam o‘qituvchi, opam hozirgi kunda oila qurgan. Ilk ta’limni tumanimizdagi 22-maktabda olganman. Shu bilan birga, 13 yoshdan 15 yoshgacha Shahrixon tumanidagi 24-sonli bolalar musiqa va san’at maktabida an’anaviy xonandalik hamda dutorchilik sirlarini o‘rgandim. Musiqa bo‘yicha ilk ustozim Faxriddin Abdullayev, dutorchilikda esa Sohiba Hojiakbarova bo‘lgan. Musiqa maktabini tamomlaganimdan so‘ng 3 yil davomida Andijon san’at kollejida ham shu yo‘nalish bo‘yicha o‘zbek san’ati uchun iste’dodli yoshlarni tarbiyalab berayotgan Boburjon Yo‘ldoshov, Ro‘zixon Nurmatov, Ixtiyor Muhammedov kabi ustozlardan tahsil olganman.

O‘zi yoqtirmagan sohada ishlasa...

Musiqa qiziqishimga ota-onam sababchi bo‘lganlar. Dadam san’at sohasiga juda ham qiziqadilar. Ayniqsa, klassika va lirika ularning jon-u dili. Qo‘shiqlarni ham juda yaxshi ijro qiladilar. Maqomchilik yo‘nalishida ozmi-ko‘pmi bilimga ega kishi sifatida aytishim mumkin, dadam chindan ham yaxshi ijrochi. “Qiz otasiga tortadi” deb aytishganidek, otamga o‘xshaganman. Onam Ozodbek Nazarbekovning ashaddiy muxlisasi. Men hali ularning qornida bo‘lgan paytlar “Agar o‘g‘il ko‘rsam, albatta, Ozodbekka o‘xshagan san’atkor bo‘ladi” deb niyat qilgan ekanlar. Balki, shu niyatlarning ijobati meni xonandalik yo‘li tomon yetaklagan.

San’at sohasiga qiziqishimda rahmatli tog‘am Abdulahad Bahromovning ham o‘rni katta.

Tog‘am viloyatimizda taniqli hofiz, madaniyat uyining folklor badiiy ansamblida rahbar bo‘lib ishlagan. Ular menda san’atga bo‘lgan qiziqishni ko‘rib, madaniyat uyiga olib borgan. Avvaliga raqs bilan shug‘ullandim, keyinroq an’anaviy xonandalik bilan dutor chalishni o‘rgandim. Kollejni tamomlaganimdan keyin dadam san’at yo‘lidan ketishimga qarshilik qilgan, biroq onam, “O‘zi qiziqmagan sohada tahsil olsa, bir umr afsuslanishi mumkin. Undan ko‘ra qiziqqan sohada yetuk mutaxassis bo‘lsin”, deb meni qo‘llab-quvvatlaganlar.

Xayolimda men maqomchilikka loyiq emasman degan fikrlar aylanardi

Musofirlik va dunyoqarash

“Talabalik oltin davr” deb bejiz aytishmaydi kattalar. Talabalikda o'tgan har bir kunim hayotimda o'chmas iz qoldirgan. Men hozir magistratura bosqichada tahsil olayapman va bu yerda o'qib bildimki, bakalavriat yo'nalishida ta'lim olgan vaqtlaringiz sizning bu hayotdagi eng beg'ubor, eng yaxshi onlaringiz bo'lar ekan. Qolaversa, bu davrda siz katta hayotga qadam tashlaysiz va keyin qaysi yo'ldan ketishinigizni aniq belgilab olasiz. Kelajakda qilgan harakatlaringizning natijasini ham, albatta, ko'rar ekansiz.

Men Toshkent shahriga viloyatdan kelganim uchun qaysidir ma'noda musofir edim. Ayniqsa, qiz bolaga musofirlik qiyin kechadi. “Musofir bo'lmaguncha, musulmon bo'lmaysan” degan gapning tag zamirida katta ma'no borligini boshdan o'tkazgan insongina his qilarkan. Bu kabi voqealar qaysidir ma'noda hayotga bo'lgan qarashimga katta ta'sir o'tkazgan. Men talabalik vaqtlarimda aniq fikr bildira olishni, mustaqil qaror qabul qilishni va muammolarga to'g'ri yechim topishni o'rgandim.

Tushkunlik va qo'rquv

Oilada kichik farzand bo'lganim uchunmi, Toshkentga kelganimda juda ham siqilganman. Ota-onamni juda ham sog'inib, tushkunlikka tushib qolganman. Bundan tashqari, bizning sohamizda raqobat kuchli edi. Kursdoshlarimning iste'dodlarini ko'rganimda, ularga yeta olmayman degan xayolga borib qolganman. Hat-toki, ikkinchi kursdan o'qishimni viloyatga ko'chirib ketish haqida ham o'ylaganman. Xayolimda men maqomchilikka loyiq emasman degan fikrlar aylanardi. Vaziyat shu darajaga yetdiki, o'qishni ko'chirishga hujjatlarimni ham tayyorladim. Biroq ota-onamning menga bo'lgan ishonchi va ustozlarimning qo'llab-quvvatlashi ortidan bu tushkunlikni yengib o'tdim. O'tgan vaqtlarimni sarhisob qilsam, talabalik yillarimdagi xatolar va ulardan chiqargan xulosalarim, kelgusidagi yutuqlarim uchun poydevor bo'lgan ekan. Aytadilar-ku, “Hech kimni baxt o'z-o'zidan quchgagan emas”, deb...

Ayollarga berilgan imkoniyatning nafi

Besh yildan beri oliy ta'limda tahsil olayotgan yosh sifatida shuni ayta olamanki, bizning mamlakatimizda ta'limga qaratilgan imkoniyatlar juda ham katta. Ta'lim sohasida ayol-qizlarga yaratilgan imkoniyatlarni buning yaqqol misoli sifatida ko'rsatishimiz mumkin. Agar biz rivojlangan davlatlar bilan tengma-teng raqobat qilishni istasak, O'zbekistondagi barcha qizlarga o'qish uchun imkon berishimiz lozim. Ba'zida "Qiz bola o'qishi shart emas!" degan gaplarni eshitib qolaman. Lekin ota-onalar bu fikr xato ekanligini tushunib yetishlari kerak. Sababi ilmi onalar kelajakni o'zgartiradigan farzandlarni tarbiyalaydi.

Inson bir narsani chin qalbdan istasa...

Erishgan yutuqlarim ichida eng qadirlisi bu, albatta, Zulfiya nomidagi davlat mukofoti. Unga erishish har bir o'zbek qizining orzusi bo'lsa kerak. Zulfiya mukofotining hissi juda yoqimli, bu mukofotni shaxsan Prezidentning qo'lidan olish esa umuman boshqa hissiyot! Buni mendan ham ko'ra onam ko'proq istagan. Onam har yili 8-martda davlatimiz rahbarining "Zulfiyachi" qizlarni mukofot taqdirlayotganini yig'lab tomosha qilardi. Men ham shu mukofotni olsam, onam faxrlanadigan farzand bo'lsam, deb orzu qilardim. Aytishadi-ku, "Agar inson bir narsani chin qalbdan niyat qilsa, butun

**Kingadir havas
qilsangiz, u
samimiy va
beg'ubor bo'lsin**

koinot uni shunga erishtirish payida bo'ladi..." deb. Onamga har doim "Bir kuni, albatta, Zulfiyani olaman, siz buni o'z ko'zingiz bilan ko'rasiz", deb aytardim. 4-kursgacha hamma maqsadlarimga birma-bir erishib keldim va shu mukofotga sazovor bo'ldim.

Ko'pchilik magistraturaga kirish uchun Zulfiya mukofotiga harakat qilsa, men onamning orzusi uchun harakat qilganman. Sababi 3-kursligimda Islom Karimov nomidagi davlat stipendiyasi sohibi bo'lgandim. Bu stipendiya mening magistraturaga kirishimga imkon yaratardi. Shu o'rinda bir narsani aytib o'tsam, 7-mart kuni Zulfiya mukofotini topshirish marosimida Prezidentimiz "Feruzaxon qizim, yutuqlaringiz bilan tabriklayman. Kecha aytgan ashulangizni eshitdim, iste'dodingiz haqida ustozlaringiz aytishdi. Hech qachon charchamang, sizga va ota-onaningizga katta rahmat. Ularni mening nomimdan tabriklab qo'ying", deganlarida hayajonlanib, rahmat aytishdan nariga o'tolmaganman.

Maqsadi bor inson

Har bir insonning hayotda o'z oldiga qo'ygan maqsadi va bir qahramoni bo'ladi. Siz kimgadir havas qilsangiz, u samimiy va beg'ubor bo'lsin. Hasad va g'araz insonning qalbini qoraytiradi. Bundan tashqari, sizdan maqsadlaringiz yo'lida tinmay mehnat qilish talab etiladi. O'zingiz uchun qahramon deb bilgan insonga yetishni emas, undan o'tishni ko'zlang va chin dildan harakat qiling. Bir narsaga hayotda ko'p guvoh bo'lganman: maqsadi bor inson hech qachon dangasa bo'lmaydi. Muvaffaqiyatga erishishning uchta asosiy tamoyili bor: to'g'ri niyat, to'g'ri qadam va havas qilish.

**Dars berishimni
o'ylasam, hali
o'rganadigan
narsalarim
ko'pligi xa-
yolimdan o'tadi**

Qanotli orzular

Inson borki, maqsadlarga intilib yashaydi. O'qishni tamomlab, talabalarga dars berishni intiqib kutmoqdaman. Biroq dars berishimni o'ylasam, hali o'rganadigan narsalarim ko'pligi xayolimdan o'tadi. Menimcha, bu juda ham yaxshi, sababi san'at sohasi katta bilim va ko'nikmalarni talab etadi. Kelajakdagi eng katta orzularimdan biri – yaxshi ustoz bo'lish va maqom sohasi bo'yicha tadqiqotlar olib borish.

Feruza ABDUKARIMOVA
Yunus Rajabiy nomidagi O'zbek
milliy musiqa san'ati instituti magistri

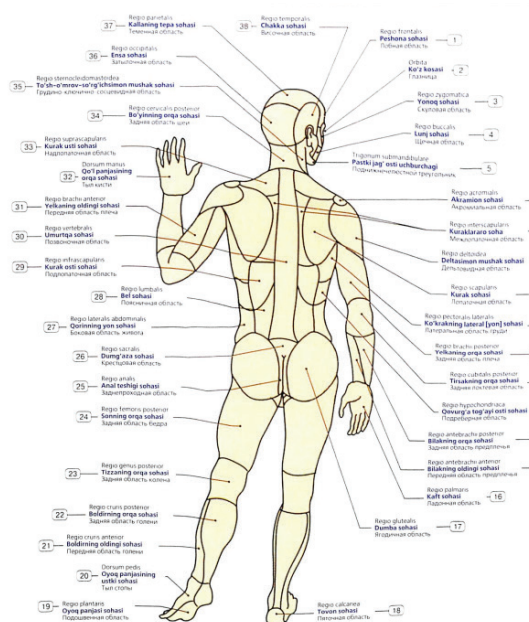
ODAM ANATO MIYASINI O'RGANISH VANGI BOS QICHDA

**THE STUDY
OF HUMAN
ANATOMY
IS IN
THE NEW
LEVEL**

Tibbiyotni murakkab sanoat sifatida tushunish uchun inson anatomiyasini o'rganish juda ham zarurdir. Ta'bir joiz bo'lsa, fidoyi olimlarimiz – tibbiyot fanlari doktori Shuhrat Teshayev va tibbiyot fanlari nomzodi Yelena Xaribova bu borada salmoqli ishni amalga oshirdi. Ular 3 tomli “Odam anatomiyasi” atlasini tayyorlab, darslik sifatida nashr ettirishdi. Ushbu 3D modelar kitobi smartfonlar, planshetlar va kompyuterlar uchun mavjud bo'lgan eng zamonaviy mobil dasturlarni ham o'z ichiga olgan. U 3D rejimida inson ichki organlarining joylashishini ko'rish imkonini beruvchi zamonaviy texnikalar yordamida ushbu murakkab fanni o'rganishga qaratilgan.

The study of human anatomy is very necessary for the production of medicine as a complex industry. In other words, important work in this regard was done by our dedicated scientists – Doctor of Medical Sciences Shukhrat Teev and Elena Kharibova, appointed by medical sciences. They prepared a three-volume Atlas of Human Anatomy and published it as a textbook. This 3D model book also includes state-of-the-art mobile software available for smartphones, tablets and computers. This is a 3D visualization of human internal organs using modern methods for studying this complex science.

Shuhrat
Teshayev

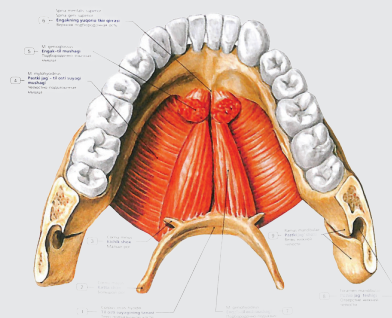
The atlas allows you to study the most detailed 3D model of human anatomy ever created using multilevel, anatomically accurate textures. «The skeleton. 3D Anatomy» is a useful tool for students who receive education in the field of medicine and physical education, for therapists, orthopedists, physiotherapists, psychotherapists, health workers, kinesiologists, nurses and sports coaches. The user can select each muscle separately, listen to the pronunciation of names for all anatomical terms to find out the relevant information about it, rotate and zoom in on each model in three-dimensional space. The application can be a great help for medical students or those who need to study anatomy in detail, thanks to high-quality graphics and interface features.

Ushbu darslik yuqori darajali, anatomik jihatdan aniq tarkiblar yordamida yaratilgan inson anatomiyasining eng batafsil 3D modelini o'rganish imkonini beradi. «Skelet. 3D Anatomiya» ilovasi tibbiyot va jismoniy tarbiya sohasida ta'lim oladigan talabalar, tibbiyot xodimlari (terapevtlar, ortopedlar, fizioterapevtlar, psixoterapevtlar, kineziologlar, hamshiralar) hamda sport murabbiylari uchun foydali vositadir. Darslikdan foydalanuvchilar har bir mushakni alohida tanlash, barcha anatomik atamalarning nomlari talaffuzini tinglash va u haqida tegishli ma'lumotlarni bilish, uch o'lchamli fazoda har bir modelni aylantirish va kattalashtirish imkoniga egadir. Bu ilova yuqori sifatli grafika va interfeys xususiyatlari tufayli anatomiyani batafsil o'rganishi kerak bo'lganlar uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Kitob bir necha bo'limlarga ajratilgan bo'lib, unda tananing barcha qismlari haqida to'liq ma'lumot mavjud. Har bir tana a'zosini alohida o'rganish uchun alohida bo'limlarning mavjudligi o'quvchi uchun yana bir qulaylik yaratadi. Atlasga inson anatomiyasi haqidagi umumiy ma'lumotlarning asosiy bazalari kiritilgan bo'lib, ortiqcha ma'lumotlardan xolidir. Materialni namoyish

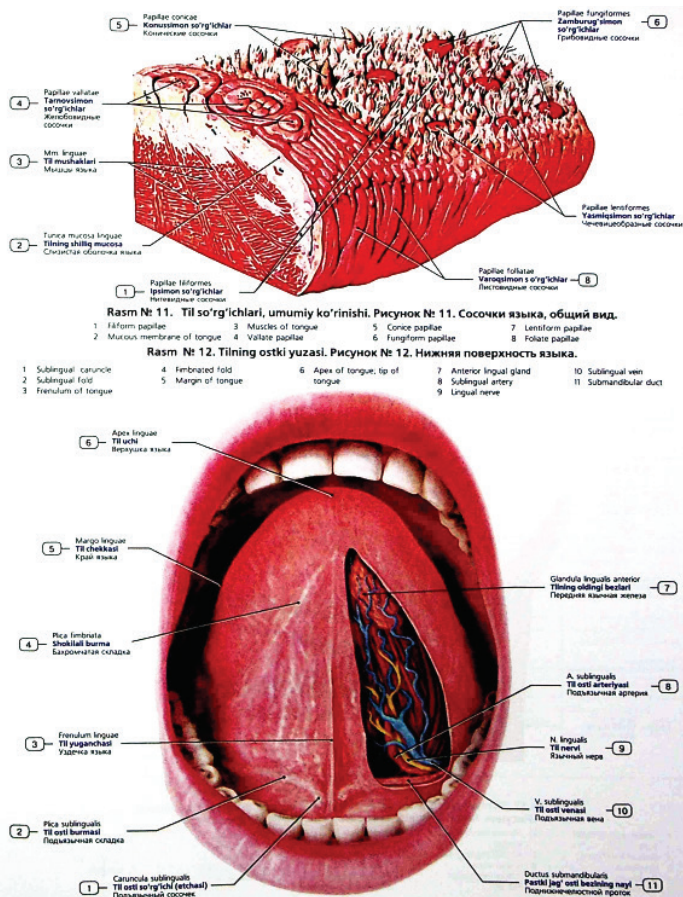
Yelena Xaribova

«The skeleton. 3D Anatomy» is a useful tool

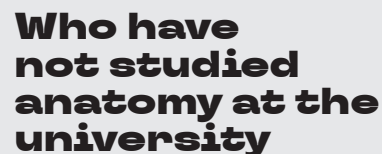

etish shakli, toifalanishi (bo'limlar, kichik bo'limlar, sarlavhalar) esa takrorlashning oldini olishga imkon beradi va qidirgan ma'lumotlaringizni topishni osonlashtiradi. Mundarijadagi bo'limlar bo'ylab ma'lumotlarni qidirish qulay! Klinik tadqiqotchilarning eponimlariga (anatomik tuzilmalarning nomlari, ularni birinchi bo'lib tavsiflagan odamlarning ismlari bo'yicha; Myuller kanali, Duglas bo'shlig'i) rioya qilishning qat'iy majburiyatlariga qaramay, xalqaro morfologik atamalarni ma'qullash va birlashtirish uchun ulardan foydalanilmagan. "Odam anatomiyasi" atlas 4 tildagi mukammal darslik bo'lib, O'zbekistonda u kabi mukammal darslik hali yaratilmagan. U nafaqat talabalar uchun, balki tadqiqotchilar va olimlarning kasbiy faoliyatida muhim o'rin tutuvchi o'quv material bo'lishi shubhasiz. Anatomik atamalar va ularning izohlarini o'rganish uchun universal ma'lumotnoma sifatida ushbu nashrdan foydalanishingiz mumkin. Puxta o'ylab ishlangan boy tasviriy material atamalarni anatomik soha uchun loyihalash imkonini beradi. Qolaversa, u orqali kerakli ma'lumotlarni aks ettiruvchi qo'shimcha matnli izohlar va jadval ma'lumotlarni birlashtirish, chuqurlashtirish, umumlashtirish, shuningdek, yangi materialni o'zlashtirish xususiyati mavjud. Umid qilamizki, ushbu atlas o'qituvchilar, talabalar, tibbiyot xodimlari va muharrirlarning doimiy hamkorligi ostida bosqichma-bosqich takomillashtirilib, inson anatomiyasi sohasidagi eng yaxshi qo'llanmaga aylanadi.

Bu universal darslik ilm-fanning eng so'nggi yutuqlarini inobatga olgan holda tuzilgan bo'lib, avvalgi qo'llanmalardan keskin farq qiladi

The book is divided into blocks, each of which presents an ideal description of all parts of the body. Division by districts for clear and quick visualization of each structure. Despite the fact that the atlas provides comprehensive data on normal human anatomy, the atlas is not overloaded with information: the form of submission of the material, categorization (sections, subsections, headings and sub-headings) allow you to avoid repetitions and it is easier to find what you are looking for. The material is arranged rationally, which made the atlas convenient, very informative and modern. It is convenient to navigate by the sections in the table of contents! Despite the firm commitment of clinicians to eponyms (names of anatomical structures by the names of people who first described them, for example: Muller's duct, anterior Douglas space), we refused to use them in order to approve and consolidate international morphological terms in the medical environment.

We sincerely hope that this atlas will become a priority publication in the field of human anatomy, which will be improved step by step as a result of the constant cooperation of teachers, students, clinicians and editors, thanks to which, over time, it will not only not lose its value as a fundamental source of knowledge, but also turn into a favorite reference book - a desktop or a doctor's book for his whole life.

The atlas is clear and informative. It is especially useful for those who have not studied anatomy at the university or have forgotten its student course. It is useful for both adults and children. Everyone should know the structure of their body.

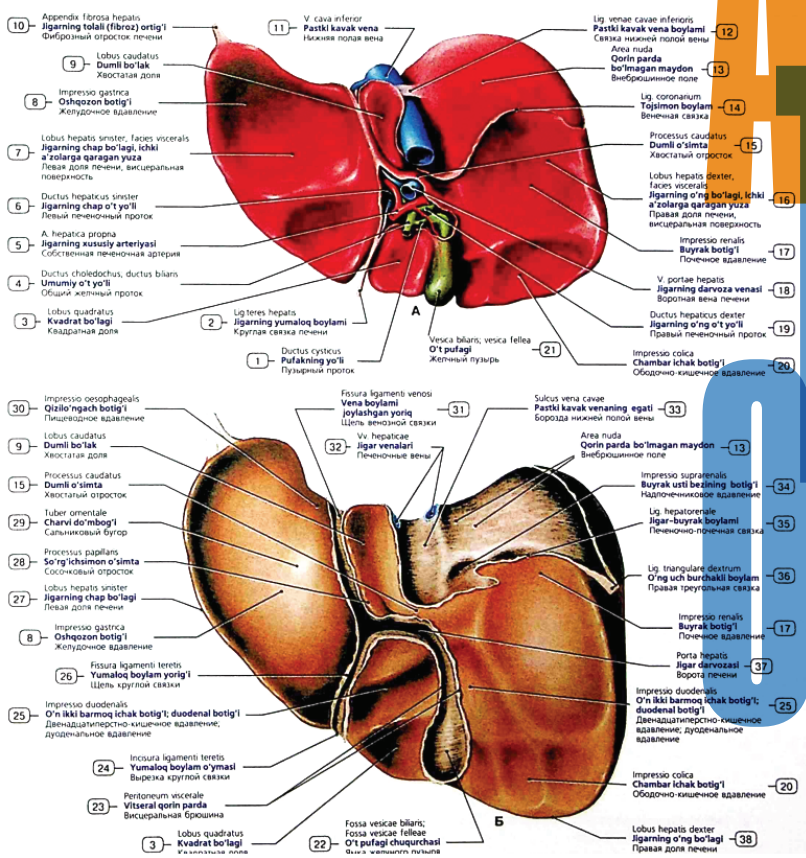
Bu universal darslik ilm-fanning eng so'nggi yutuqlarini inobatga olgan holda tuzilgan bo'lib, undan avval mavjud bo'lgan shu mazmundagi qo'llanmalardan keskin farq qiladi. Kitob odamning funksional anatomiyasi haqida noyob chizmalar, diagrammalar va original jadvallar orqali batafsil ma'lumot beradi.

Atlas darsligi tibbiyot oliy o'quv yurtlari uchun inson anatomiyasi bo'yicha dasturlarga to'liq mos keladi. Bundan tashqari, biologiya va antropologiyani o'rganayotgan talabalar, aspirantlar, universitet o'qituvchilari va shifokorlar uchun foydalidir. Ushbu darslik uch jildidan iborat bo'lib, 1500 ga yaqin o'ziga xos ko'rgazmali va ta'sirchan rangli chizmalarni o'z ichiga olgan. Qog'oz va muqova sifatli ishlangan bo'lib, kitob uzoq vaqt xizmat qila oladi.

Kitobning birinchi jildida tayanch-harakat tizimi (suyaklar tizimi, ularning birikmalari, muskullar) haqida batafsil ma'lumot berilgan. Ikkinchi jild ichki organlar – ovqat hazm qilish, nafas olish tizimlari, genitouriya va endokrin apparatlar, shuningdek, yurak-qon tomir va immun tizimlari hamda gematopoetik organlarning tuzilishini o'z ichiga oladi. Uchinchi jild esa markaziy va periferik nerv sistemalari (somatik va vegetativ) hamda sezgi organlarining tuzilmalari o'rganiladi.

Atlasda organlarning – radiatsiyaviy tadqiqotlarning zamonaviy usullaridan foydalangan holda olingan tasvirlari mavjud: klassik rentgenografiya, tomografiya, ultratovush. Darslikni tuzishda ma'lumotlarni samarali va tez o'zlashtirishga yordam beradigan original texnikadan foydalanilgan. Ushbu nashrda atama nomlarini boshqa qo'llanmalar bilan taqqoslash imkonini ham mavjud. Qolaversa, zerikarli va uzun sarlavhalar o'rniga har bir anatomik tuzilma to'g'ridan-to'g'ri rasmning o'zida

Bu kitob barcha tibbiyot talabalari, rezidentlar, amaliyotchilar uchun zarur

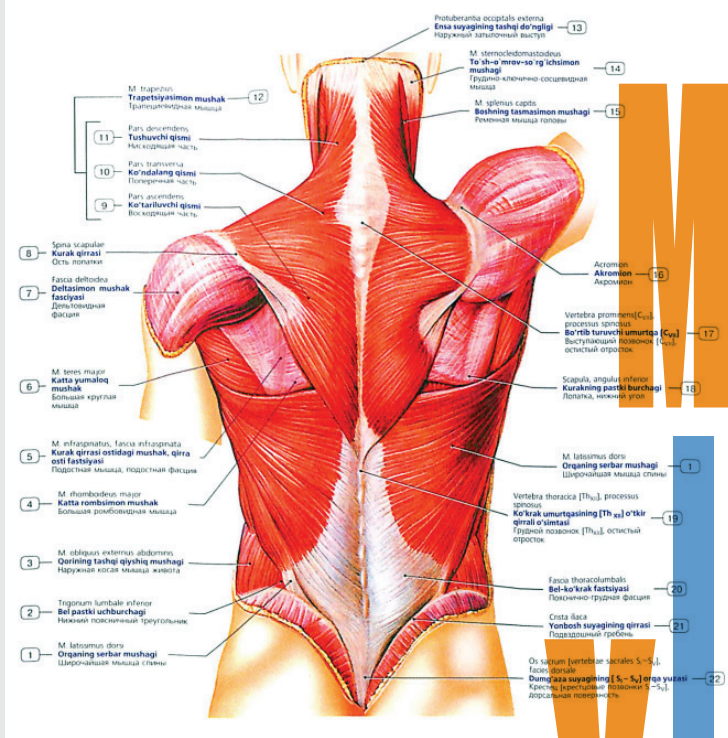
The proposed universal textbook-atlas of human anatomy differs from similar publications in the volume and depth of study of the material and is compiled taking into account the latest achievements of science. It provides detailed information about the functional anatomy of a person, which is illustrated with unique drawings, diagrams and original tables. The combination of text with rich illustrative material creates optimal conditions for the assimilation of a complex fundamental science - anatomy.

All terms are given in full accordance with the currently valid international nomenclatures: «Terminologia Anatomica» (1998), «International Anatomical Terminology with an official list of Russian equivalents» (2003), «International Anatomical Terminology with an official list of Uzbek equivalents» (2007), «Terminologia Histologica» (2008), «International terms on human cytology and histology with an official list of Russian equivalents» (2009).

The content of the atlas textbook fully corresponds to the programs on human anatomy for medical universities. It will also be useful for students studying biology and anthropology, graduate students, university teachers and doctors.

The textbook-atlas consists of three volumes containing about 1,500 of the most original, vivid, visual, informative and effective color drawings, which makes it unique in terms of volume and quality of information. The paper and the cover are very dense, the book will last a long time. We did not try to identify all the visible structures in the drawings, believing that this would complicate perception, and tried to avoid repetitions by specifying key formations.

The first volume provides detailed information about the musculoskeletal system (the system of bones, their connections, skeletal muscles). The second volume covers the structure of internal organs - digestive, respiratory systems, genitourinary and endocrine

ko'rsatilib, atamalarning nomlari to'rt tilda keltirilgan: o'zbek, lotin, rus va ingliz. Bu har qanday o'quvchiga kitobning kerakli sahifasini tezroq topish imkonini beradi. Bu kitob barcha tibbiyot talabalari, rezidentlar, amaliyotchilar uchun zarur, chunki anatomiyani bilmagan shifokor nafaqat foydasiz, balki xavfli hamdir.

Kitob sahifalarining pastki qismida ingliz tilidagi sarlavhalar mavjud bo'lib, bu darslikdan xorijlik talabalar (O'zbekistondagi tibbiyot OTMLarida ham ularning soni yildan yilga ortib bormoqda) va xorijda tahsil olayotgan o'zbek talabalar uchun ham foydalana olish imkonini beradi. Atlasda inson anatomiyasining barcha bo'limlari ko'p sonli batafsil jadvallar asosida berilgani, materialni tushunishni osonlashtiradi. Batafsil sharhlar, jadvallar va rasmlar ko'p bo'lishiga qaramay, atlas darsligidan foydalalanish qulay.

Dilnoza HASANOVA
Buxoro davlat tibbiyot instituti
dekani, tibbiyot fanlari doktori

A doctor who does not know anatomy is not only useless, but also harmful

apparatus, as well as cardiovascular and immune systems and hematopoietic organs. The third volume examines the structures of the central and peripheral nervous systems (somatic and autonomic) and sensory organs.

The atlas contains images of organs obtained using modern methods of radiation studies: classical radiography, tomography, ultrasound.

When compiling the textbook-atlas, an original technique was used, which contributes to the most effective and rapid assimilation of complex material. The proposed edition compares favorably with other atlases by the arrangement of the names of terms. Instead of cumbersome and uninformative captions, each anatomical structure is indicated directly on the figure itself, and the names of the terms are presented in four languages. The undoubted advantage is the unique index in four languages: Uzbek, Latin, Russian and English - the only one in Russian literature. This allows the reader, including a foreign one, to quickly find the right page in the book. A wonderful atlas that you want to turn to again and again, with every little difficulty in studying almost any discipline.

This book is necessary for all medical students, residents, interns, because a doctor who does not know anatomy is not only useless, but also harmful.

At the bottom of the page, in addition, there are captions in English, which makes it possible to use this atlas textbook for both foreign students (whose number in medical universities in Uzbekistan is growing every year) and Uzbek students studying abroad. The atlas includes a large number of detailed tables on all sections of human anatomy, which facilitates the perception of the material.

Despite the presence of detailed descriptions, numerous tables and illustrations, it is convenient to use the atlas textbook: the form of submission of the material and the heading (sections, subsections, headings and subheadings) make it easy to find what you are looking for. The rational arrangement of the material made the textbook-atlas convenient, quite informative and modern. Many thanks to the authors!

Dilnoza HASANOVA
Dean of Bukhara State Medical Institute, doctor of
medical sciences

FAXRIDDIN SODIQ

OLTIN DAVRIM OSMONI

(HIKOYALAR TURKUMI)

Bolaligimdan, negadir, osmonni yaxshi ko'raman. Havasim keladi osmonning cheksizligiga. Shundanmi, kishining xayollari, orzulari qaysidir rishtalar bilan ana shu cheksizlikka – osmonga tutashadigandek bo'laveradi nazarimda – menga shunday tuyuladi. Kishining hayotidagi har bir davrning o'ziga xos osmoni borligigayam shubha qilmayman. Masalan, bolalikning osmonini kim, qanday qilib unuta oladi. Yo'q, bu mumkin emas. Keyinchalik esa, odam ulg'ayishi va bilimi oshishi bilan mana shu osmon sarhadlarini tobora kengaytirib boradi go'yo. Unutmaslik kerak, kishining har qanday orzu-istagi osmon bilan tutashgan. Talabalikning, "oltin davr"ning orzu-istaklariyam bundan mustasno emas.

1. SEVGI MAKTUBI

Jomboylik Asqarning hikoyasi

O'zimning ayni damdagi holatim haqida ilgari faqatgina kitoblarda o'qiganman yoki filmlarda ko'rganman. To'g'risini aytsam, o'qib ham, kinolarda ko'rib ham buni to'la his qilmaganman. Men chin muhabbatning borligiga ishonmasdim. Ishonmasdim, shu sabab yonimdagi sevishtanlarga ham allaqanday istehzo bilan qarashim o'zim uchun mutlaqo tabiiy edi. Balki, endilar, men his qilayotganlarimga sabab bo'lgan hodisalar bo'lmaganida edi, o'sha-o'sha holimcha, ya'ni hozirgacha sevgining borligiga ishonmasdim ham. Lekin bunday bo'lmadi. Darvoqe, ismim Farhod, oliy o'quv yurtining uchinchi kursida o'qiyman.

Hammasi bir hafta oldingi dushanba kunidan boshlandi. Sana emas, aynan dushanba kuni, umrbod esimda qolsa kerak. Ha, dushanba kuni edi. Birinchi paraga birozgina kechikdim. Lekin bundan juda tashvishga tushganim yo'q, negaki domlamiz kechikkanlarni "tushunadi". Eshikdan kira solib kechikkanim uchun uzr so'radim, shoshilgan kishi bo'lib, yugurgandan beri auditoriyadagi o'zimning doimiy joyimga, hech qayoqqa e'tiboram bermay shoshib borib, o'tirmoqchi... edim... Men, shu o'rinda aytmay qiynalganimni to'g'ri tushuning... Domlanning qarshisidagi qator, o'rtadagi joyda, odatda, bir o'zim o'tirardim. Qarasam, mening yonimdagi joyda bir qiz o'tiribdi. Dovdirab qolganimni tushundi shekilli, menga qarab, jilmayib qo'ydi. Qaradim-u shoshib qoldim. Boshqalarni qo'yavering, o'zimniyam hayratda qoldirgan bu "shoshib qolishim"ning sababini, ikki kun o'tib tushundim, men o'shanda kursimizga yangi kelgan qizga emas, men uning timsolidagi tengsiz go'zallikka, mutlaqo kutilmaganda duch kelgandim. Aytib qo'yay, men buni hozirlar aniq bilaman, inson

go'zallikni kashf qilmaydi, u go'zallikka duch keladi. Endi o'sha kungi holatimga qaytaman. Shoshib qoldim va... turgan joyimda yonimdan qo'nim topgan o'sha qizga termulib "bir zumgina" qotib turib qoldim. Auditoriyadagi kursdoshlarimning pisanda kulgisi va domlarning familiyamni aytib "o'rningizga bugun o'tir-sangiz kerak", degan kinoyasidan keyin o'zinga kelib, sekin joyimga o'tirdim. Bir necha marta ogohlantirilgan, buni hamma biladi, kimning qo'l telefoni bo'lsa, darsda ovozini chiqarmaydigan qilib qo'yadi. Men buni unutgandim. Hech qancha o'tmay, o'zimni darsga berilib ketganday ko'rsatishga tirishib, ayni vaqtda yonimga ko'z qirim bilan qarashga urinib turganimda, qo'l telefonimga "xabar" kelganini bildiruvchi signal eshilib qoldi. Shoshilib ovozini o'chirdim, bu orada domladan yana gap eshitishtig'ulurdim. "Bilamiz, telefon faqat sizda bor, boshqa hech kimda yo'q!" dedi domla. Ozgina vaqtdan keyin ovozini o'chirib qo'ygan telefonimdagi SMSni sekin ochib o'qib ko'rdim. Bu sal narida o'tirgan qitmirroq kursdoshim Zarifdan ekan: "Bu qizni tanidingmi?" deb yozilgandi SMSda. Domlaga qarab, bor e'tiborim bilan uning aytganlarini eshitayotganday turibman-u, lekin diqqatim ko'z qirimda: yonimdagi qizga qarashga, uni tanishga harakat qilaman. Rostdanam, u kinolardagi go'zallardan biriga o'xshab ketardi...

...Birov bu qizni "choliqushi" dedi, boshqa bir kursdoshimiz "gulbashakar" dedi. Nima bo'lgandayam u rostdanam o'sha, shaddod Feridega nimasi bilandir o'xshab ketardi. Endi o'zimdagi bir qusur haqida aytishim joiz. Qizlarga birinchi bo'lib gapirolmayman. Sezaman, ulargayam sal boshqacha bo'lib ko'rin-sam kerak. Bu gal ham shunday bo'ldi. "Para" qanchalik cho'zilmasin, mening nazarimda dars vaqti juda tez o'tib ketdi. O'sha fe'lim, men gap boshlaganim yo'q, dars tugashi bilan uning o'zi gapirdi. "Tanishamizmi, mening ismim Kamola, fizfakdan o'qishimni shu yerga "perevod" qildim". Tanishdik, ismimni aytdim, keyin u mendan shu fandan ilgari yozganim – ma'ruzalardan konspekt daftarimni so'rab oldi. Daftarimni bajonidil berdim. Kursimizda uchta qiz bor edi, Kamola to'rtin-chisi bo'ldi. U, meniham, boshqa kursdoshlarimniyam hayratda qoldirib qizlar bilan emas, yigitlar bilan tezda chiqishib ketdi. Uchinchi kuni darslar tugab, ijara uyga qaytayotganimda qo'l telefonim jiringladi. Qarasam, Kamola, "Men sizdan oxirgi darsning ma'ruza daftarini so'rashni unutibman-ku, hammasini tezda ko'chirib, sizlar bilan tenglashtirib olishim keragiydi", dedi, keyin, agar, iloji bo'lsa qaytishimni iltimos qildi va o'zi meni qayerda kutib turishini aytdi. Men

uyga yetgan joyimda ortimga qaytdim, yo'l-yo'lakay mening raqamimni kimdan olgan bo'lishi mumkinligini o'ylab bordim. Xullas, u aytgan joyga bordim. Men, bilasizmi, negadir uning qarshisida hayajonlanaman. Negaligini bilmayman. Daftarimni berdim va... Menga qolsa, qaytib ketardim. Lekin Kamola meni yana bir marta kutilmagan holatga tushirdi.

– Ikki bekat yursak – kinoteatr, kinoga kirmaymizmi? – dedi u.

Aslida buni men aytishim kerak emasmi? Uyaldim shekilli, o'zimning yillar davomida "shakllangan" fe'limga qarshi bo'lgan jur'at bilan kinodan oldin uni muzqaymoq yeyishga taklif qildim. U, qanday aytsam ekan... chindanam go'zal edi, meni, tilimni aylantirmay qo'yadigan darajada maftun etgandi. Asosan o'zi gapi-radi, kinoniyam turlicha talqin qildi. Negadir o'sha kino men uchun juda qiziqdek tuyuldi. Men Kamolani uchratmagunimcha o'sha, sevgi-muhabbatniyam uchratmaganman. Mana shuni bilib borayapman. Shanba kuni u bilan xayrlashayotganimda uning o'sha (mening tushlarimga kirib chiqadigan) ko'zlaridagi menga nisbatan boshqacha nigohni ilg'ab qoldim. Yakshanbaga o'tar kechasi tong qanday otganini so'rasangiz aytib beraman, men uxlaganim yo'q, uning nigohlari menga uyqu bermadi va shu tobda ishongim keldi: uning ham xayollarida men bo'lgan bo'lsam-chi... Bu ahmoqona o'y bo'lsa-da, men, oshiq uchun yoqimli ekanini to'g'ri tushunarsiz albatta. Yakshanba kechasi qaror qildim, unga nisbatan samimiy munosabatimni bildirishim kerak, aks holda uning o'zi yana nimanidir o'ylab topib, meni kursdoshlarimiz orasida mulzam qilmasaydi... Xat yozay desam, hozir zamon boshqa, shunday telefon raqamiga SMS jo'natsam kifoya. Bu judayam qulay. O'zidan boshqa hech kim bilmaydiyam. Lekin xatning o'rni bo'lakcha-da, unda kishining mehri tafti bo'ladi, deb eshitganman. Ikkisiniyam qilmay uning o'ziga aytishim mumkin-u, lekin... fe'limni aytdim, bilasiz, uning oldida gapirolmay qolishim mumkin. O'ylab-o'ylab, bir qarorga

keldim. Va tuni bilan qayta-qayta tuzatib bir betni to'ldirib xat yozdim, keyin buni sal boshqacha qilib, qisqacha SMS tarzida telefonimga yozib saqlab qo'ydim. Ikkinchining ham so'nggiga ismimni yozmadim. Kamola xatda yozuvimni taniydi, SMS borsa telefon raqamimni biladi. Shu men uchun juda qiziq "sir" bo'lib ko'rindi. O'zimcha, qaysi ma'qul ko'rinsa, shuni qilaman, deb o'yladim. Qolaversa, bu, Kamolaning menga nisbatan munosabatini yana bir nazardan o'tkazishim uchun zarur imkon bo'ladi. Shunday qildim va tongga yaqin ko'zim ilinibdi. Ko'zimni bir yumib ochdim go'yo... Tura solib o'qishga shoshdim.

Ikkinchi para boshlanayotganida Zarif kela solib telefonimni berib turishimni so'rab qoldi. Dadasiga qo'ng'iroq qilishi zarur ekan-u, o'zinikini uyida qoldirib kepti. Berdim. Tanaffus boshlanib, tushlikka chiqib ketdik. Zarif allaqayoqlardan shoshib kelib telefonimni berdi. Ikkinchi ovqatni yeya turib, telefonimga "xabar" keldi. Narigi stolda o'tirgan Zarifga qaradim, u, chamasi, qaraganimni sezmadim. SMSni sekin o'qisam... Kamoladan... Buni o'qib, birovga aytib berib bo'lmaydi. Eh, Zarif qitmir, boyagi yozib qo'rganimni ochib o'qibdi-da, a! Keyin, aynan Kamolaning telefoniga jo'natgan. Mana, oqibat! Tunlari uxlamaganim bekor bo'p qoldi, ko'nglimga ishonib qovun tushirdim shekilli.

Tushlikdan chiqib auditoriyaga shoshdim, ma'ruza daftari qoplamasiga, buklanmasin, deb qistirib qo'rgan xatimni izlashga tushdim. Xat yo'q. Bu orada navbatdagi para boshlandi. Zarifga biror narsa deyolmadim, fursat ham bo'lmadi. Ko'nglimga chiroq yoqsangiz yorishmaydi. Bir payt... Kamola sekin pichirladi. "Anuv bola, Zarif, boya sizning telefoningizni oluvdi-ku. Bilasizmi, nega opti?" Men unga qaramay, yo'q, deb bosh irg'adim. Kamola darsga xalaqit bermaslikka tirishib yana pichirladi: "Menga sizning raqamingizdan "sevgi maktubi" yozipti. Koshki, men sizdan telefoningizni olib turganini bilmasam. Bopladim lekin, ikkinchi yozmaydi!" Kamola shunday deb sekin kulib qo'ydi. Men esa, shu damda, ich-ichimdan quvondim, bir jihatdan u Zarifni rad qipti, ikkinchi jihatdan, buni aytib, menga o'z xayrixohligini bildirgandek edi. Negadir shunday

tushundim. ...Keyin dars tugab... ketar chog'imiz Zarif meni imlab boshqalardan ortda qolishga undab qoldi. Qoldim. Qolganimni Kamolayam bildi va menga g'alati jilmayib qarab qo'ydi. Zarif qitmirlik qilgan ekan. Birinchi tanaffusda, (kim bilsin, qanday ulgurgan) leksiya daftarimdagi xatni ko'rib, uni olibdi-da, Kamolaning sumkasiga, daftarlari ostidagi qog'ozlar orasiga qo'yipti. Keyin shuni, telefon orqali SMSda bildirib qo'yaman, deb telefonimni olibdi, qarasa tayyor SMS-xat yozilganini ko'rgan-u yuborgan. Qalay bo'ldi, deb so'radi mendan. U o'sha, o'zi yuborgan SMSga nisbatan yozilgan javobning qandayligini bilmaydi hali, men esa xasposhladim, buni uning o'ziga aytgim kelmadi.

Hammasiga tushunib bo'lgandim. Lekin endi hayajonim tobora kuchaya boshladi. Kamola, uyiga borib bo'lsa-da, xatni ko'rib qoladi va o'qib... Keyin nima bo'larkin? Asli yozmaganim durustmidi, shusizam bir narsalar ma'lumday edi...

Soat kechki oltilarga borib telefonim jiringladi... Kamola! Sizga ko'p eslatganim o'sha – hayajon yuragimdan boshlanib, bo'g'zimgacha keldi... Ko'zimga sirli bo'lib ko'ringan telefonimni oldim.

– Allo, Farhod... – dedi u.

– Allo, Kamola yaxshimisiz, – dedim, beparvo... dek.

– Ha, anuv, tag'in nima deydi, ...Zarifni aytayapman... SMS yozganini-chi. Men esa sizning xatigizni oldim. Shuncha dard bilan qanday yuribsiz?

Telefon qulog'imda, shu holatda yuragimning urishlariniyam eshitaman.

– Men ham SMS yozmayman, xat yozganim durust, umuman, yozishim shartmi?

U, mening ham nimadir deyishimni kutdi. Men esa gapirolmay qolgandim. Gapirish tugul, qizning nima deyotganiniyam tuzukroq idrok qilolmadim. Birozdan so'ng, nimalarnidir aytganidan keyin, mening hamon jimligimni bilgach, ertagacha, dedi-yu telefonini o'chirib qo'ydi. Menimcha, hammasi tushunarli, ertaga nima bo'lgan taqdirdayam hozir, men ayni shu holatimning o'zidayoq baxtliman... boshqacha qilib gapirolmayman.

2. SOVG‘A

Piskentlik Elmurodning hikoyasi

Hayotni go‘zallashtiradigan manbani bilasizmi? Men oldin bu haqda o‘ylamagan ekanman, mana, yaqinlardan boshlab bu haqda o‘ylab qoldim, o‘ylagandayam avvalgilaridan anchagina jiddiy tarzda mulohaza qilib tushundim buni. Buning uchun nima sabab bo‘ldi, dersiz? Bir qarashda hammasi oddiy, ya‘ni boshqalarning nazarida judayam jo‘n ko‘ringan bu sabab, eng muhimi, mening o‘zim uchun qiziqarli. Shunday bo‘lgach, boshqalarning nazarida nimanidir qanday ta‘riflanishi va qanday hisoblanishi ham eng avval o‘zlari uchun muhim. Darvoqe, kishining hayotini go‘zallashtiradigan manba nima bo‘lishi mumkin? Keling, o‘zim aytaqolay. Balki, mening fikrimga qo‘shilmassiz, lekin aytaman, meningcha, kishining hayotini boshqa turli-tuman sabablarning barchasidanam oldin, avvalo, uning istaklari go‘zallashtiradi. Ha, boshqa narsa emas, istaklari! Aynan istaklari sabab, to‘g‘rirog‘i, istaklarining ro‘yobi bilan odamning hayotiga o‘zgacha mazmun kiradi. O‘zining mana shunday go‘zal hayotiga sababchi ham o‘zi ekanligini biladi. O‘sha istakni boshqa biron emas, aynan o‘zi, o‘z qalbida avaylab ulg‘aytiradi. Shundan ilhomlanadi, ismsiz kechinmalar girdobida qoladi.

Bir necha kunlardan buyon men mana shunday o‘ylar bilan band bo‘lib yuribman. Yo‘q, xulosa qilishga shoshilmang, men bu xayollarim bilan butunlay o‘zimni o‘ylaganimam, xudbinlik tarzidagi boshqa bir xayollarga berilganimam yo‘q.

Gap shundaki, men sevib qolganman. Sevgimning izhorini bir necha oy oldin, yuragimni hovuchlabgina bir amallab Mavludaga yetkazdim. Yetkazdim emas, sezirdim xolos, bundan ortig‘ini, ya‘ni unga ro‘para bo‘lib ichimdagini, hammasini to‘kib solishni eplay olmasligimniyam bilaman. Mavludaning o‘zigayam shu ma‘qul, shekilli, (ko‘rinishidan shunday u,) hammasini gapirishimam shart emas! Qarang, gap shundaki, deyishga depman-u, yana chalg‘ib ketipman. Sevib ko‘rganlar mening ahvolimni to‘g‘ri tushunadi, deb o‘ylayman. Bir narsani boshlab, kalavaning uchini yo‘qotgandek boshqa yoqlarga ketib qolish mening ahvolimda tushunsa bo‘ladigan holat. Biroz ezmeligim uchun uzr... Gap shundaki, men sevgan qizga, ya‘ni Mavludaga bayram uchun sovg‘a olishim kerak bo‘lib qoldi. Rosa boshim qotdi. Bu bayram bahor bayrami, bahor kabi ayollarning yilda bir keladigan bayrami. Bunda men uning istaklarini

hisobga olishim kerak emasmi. Uning istagi qanday? Axir mana shu bayram tufayli kishining hayotini go‘zallashtiruvchi istaklarni bilib oldim-ku. Endi tushungandirsiz, o‘sha “go‘zallashtiradigan dunyo” meniki emas, o‘zining istaklari ro‘yobini mening sovg‘amda ko‘rgan Mavludaning dunyosi bo‘lishini hohlayman. Endi mening xudbin emasligimga ishongandirsiz.

Men, qanday bo‘lishidan qat‘iy nazar, o‘sha sovg‘am bilan Mavludaning ma‘lum bir istagini ro‘yobga chiqarishni istadim. Istagandayam, boya aytganimdek juda kuchli istak bilan xohladim buni. Shundan keyin men bir narsani o‘ylashga majbur bo‘lib qoldim. Rostdanam hammasi shunga bog‘liq. Axir buni bilmasam mening sovg‘am orqali bildirmoqchi bo‘lgan hislarimning ham, uning ko‘ziga go‘zal bo‘lib ko‘rinadigan dunyoning ham qizig‘i qolmasdi. Men avvalo shuni bilishim kerak. Shuni bilishim kerakligini-ku angladim, lekin buni qanday qilib uddalashimni o‘ylab ham ko‘rmagan ekanman. Men nimani nazarda tutayotganimni sezgandirsiz...

Ha, buning uchun, men, avvalo, Mavludaning istaklarini bilishim kerak edi. Shunday qilib, meni mana shu, boshqalarning nazdidagi juda oddiy jumboq qiynay boshladi. Bir-ikki marta uning o‘zi bilan gaplashib, qiziqib ko‘rdim. Bo‘lmadi, nuqul kitobiy javoblarni oldim. Qiz bolani tushun-

ish mumkin. U, o'zining asl istagini baribir aytmasligi tabiiy. Men esa uning qanday sovg'a olishi o'zi uchun bir "voqea"ga aylanishini bilishni istayman. Shuni bilsam bo'ldi, agar imkonim yetmagani-dayam shunga yaqinrog'ini sovg'a tarzida unga taqdim qilishni xohlayman. Bir necha kun o'ylab yurdim-da, chorasini topdim. Umida uning eng yaqin dugonasi. Ertasiga mavridini poylab turdim-da, Umidadan shuni bilib berishni so'radim.

– Siz nima deb o'ylaysiz, qizlar bayramda qanday sovg'a olishni yoqtirishadi?

– Qizlar har xil bo'lsa, yanayam kim biladi, bu... o'sha qizning qandayligiga bog'liq, – dedi u o'smoqchilab.

Men ham bo'sh kelmadim.

– Mana, masalan, siz qanday sovg'a olishni xush ko'rasiz-u, masalan... Mavluda qanday sovg'a olishni yoqtiradi? – dedim.

– Mening qanday sovg'a olishni yoqtirishim siz uchun unchalik qiziq emasdir-ku, lekin, Mavluda... menimcha, hamma qizlar kabi gulni, o'ziga yoqqan gullarni sovg'a qilishlarini yoqtirsa kerak, – dedi.

Bu men kutgan javob emas. Umidadan Mavluda o'zi uchun nimani sovg'a qilishlarini juda-juda istashini bilib berishini so'radim. U, buni bilib, ertasiga menga aytadigan bo'ldi. Lekin ertasigayam, indinigayam o'zini mendan olib qochib yurganligini payqab qoldim. Nega Umida bunday qilayapti. Axir u menga Mavludaning istagini bilib berishi kerak emasmi... Bir-ikki marta yuzlashib qoldik, buni qayta so'rashga ulgurmadim, boshqa mahalda uning o'zi bunga hojat qoldirmaydigan gaplar bilan meni chalg'itib ketishni uddaladi. Nima gap bo'lishi mumkin? U, albatta Mavludadan buni so'ragan, Mavludaning javobi qanday bo'lgan? Ehtimol, Mavluda shunday bir gap aytgandirki, Umida buni menga to'g'ridan-to'g'ri aytolmay qiynalayotgandir. Agar shunday deb faraz qilsak, Mavluda unga nima degan bo'lishi mumkin? Axir bayram kuniga tobora oz fursat qolayapti.

Yana bir kun o'tdi va mening ixtiyorimda boshqa fursat qolmadi. Men shosha-pisha o'zimcha, Mavludaning didiga mos deb bilib, chet eldan keltirilgan ajoyib atir, uch dona gul xarid qildim. Va bularni bayram sovg'asi tarzida Mavludaga berdim. U xursand bo'ldi. Umidani esa o'zi aytganidek, gul bilan tabrikladim. Darslar tugab ketayotganimizda, Umidaning o'zi yonimga keldi-da:

– Ravshan, nega keyin so'ramay qo'ydingiz, Mavludaning qanday sovg'a olishni yoqtirishini bilishni istamay qo'ydingizmi? – dedi.

To'ydan keyin nog'ora chalishga o'xshardi uning bu gaplari. Shunday bo'lsa-da, men uchun qiziq, o'shanda unga Mavludaning nima

deb javob berganligini bilishni istadim.

– Endi aytsam bo'laveradi. Mavludaning o'ziyam shunday deb o'ylasa kerak, – dedi u gapni uzoqroqdan olib kelmoqchi bo'lib.

Mening ichim qizib ketayapti.

– Bo'pti, endi ayta qoling, – dedim shoshilib

– O'sha kuniyoq buni Mavludadan so'radim. Lekin, bilasizmi... Ravshan, keling, o'zingiz aytingchi, u nima deb javob bergan bo'lishi mumkin edi?

– Siz endi gaplarimni savolga aylantirib o'zinga qaytarmang, aytsangiz aytaqoling, – dedim toqatsizlik bilan.

Umidaning gaplariga, ovoziga jon kirdi, dadil gapirdi.

– Haa, – dedi u iddao bilan – xuddi endi shart emasdek, aytmasamam ketib qolarsiz balki. Baribir aytaman. O'shanda, u "odam kimgadir nimanidir astoydil sovg'a qilishni istasa, buni uning o'zidan so'rab qilmaydi, bunday qilsa o'sha sovg'asi sovg'a sifatida o'tmaydi. Ta'na bo'ladi bu, odatda, nimaningdir ta'masida qilinadi bu!" dedi. Men esa, Ravshan, sizni tushundim, lekin Mavludaning gaplarini to'g'ri! Shuning uchun uning javobini sizga aytmay turishni ma'qul ko'rdim. Lekin, shunday qilganimni o'zimcha to'g'ri, deb bilaman, bunga aminman!

Umida shunday ishonchli ohang bilan gapini tugatdiki, u, Mavludaning gaplarini menga aytmay, to'g'ri yo'l tutganligiga shubham qolmadi.

3. OMONAT

Payariqlik Obidning hikoyasi

Tabiatda ajib bir uyg'unlik bor: masalan, fasllarning bir-birini taqozo qilgan tarzda almashinib turishi, kecha bilan kunduzning muvozanati, bahordagi tengkunlik, ya'ni kecha bilan kunduz uzunligi bo'yicha teng bo'ladi, keyin asta sekin kun uzayib boraveradi. Bu hol to kuzdagi tenglik-kecha davom etadi. Kuzdagi tengkunlikdan boshlab esa endi tunning tabiatdagi hukmronligi uzayib boraveradi. Ya'ni borgan sari tunlar cho'ziladi, uzun qish kechalaridayam o'ziga xos joziba bor, albatta! Tunning ana shunday uzayib borishi esa bahorgi tengkunlik, Navro'zgacha davom etadi. Keyin yana qaytadan boshlanadi: kun uzayib boraveradi...

Tabiatning ana shunday qat'iy intizomini biz, odamlar ba'zida yetarlicha tushunmaymiz, deb o'ylab qolamiz. Shundanmi, biror faslni bu yil odatdagidan erta yoki kechroq keldi, degan ta'riflarni eshitib qolamiz. Men, ayni shunday gaplarni eshitganimda, negadir boshqacha o'ylayman. Biz o'zimizning bilganlarimiz bilan mulohaza yuritamiz. Ya'ni biz o'zimizning qo'limizdagi taqvim-kalendar darga qarab fikr yuritamiz. Shunday emasmi? Kalendar esa qanchalik mukammal bo'lmasin, tabiatning aniq-tiniq aks etuvchi ko'zgusidek bo'lolmaydi. U tabiatdagi umumiy tartib-nigina bizga tushunarli qila oladi, xolos. Negaki tabiatning asl holati inson yaratgan narsalardan, xususan, kalendar-taqvimdan ko'ra aslroq, mukammalroq mening nazarimda. Shu hisobdan olib qaralsa, o'sha gaplar ham o'rinsiz bo'ladi. Ya'ni biror faslning kechikkanligi nisbiy, aslida u o'z vaqtida kelgan bo'ladi.

Ismim Bahodir, geografiya fakultetida o'qiyman. Sizning birozgina vaqtigingizni olib, ayrim mulohazalarim bilan beixtiyor o'rtoqlashdim. Bu bilan sizni biror zarur yumushingizdan chalg'itmadim, deb o'ylayman. O'zim esa bu mulohazalar bilan bejiz band bo'lib qolganim yo'q, albatta. Hozir navbatdagi darsga shoshayapman, ma'ruza emas, seminar. Odatim shu: har gal, bugun so'raladigan mavzuni ichimda qaytarib, u haqda o'ylab boraman. Shundan boyagi mulohazalarim paydo bo'ldi. Odatda,

bu domla kim keldi, kim kelmadi, deb yo'qlama qilib o'tirmaydi. Shunga qaramay, hamma u kishining darsiga shoshadi. Nega desangiz, domla darsga kechikkan kishini urushmaydi, ortiqcha gapirib ham o'tirmaydi – darsga kiritmay qo'yadi, vassalom. Shuning uchun kechikmaslikka shoshadi hamma. Mana, men ham shu shoshganlar qatoridaman. Qarasam, hali birozgina vaqt bor. O'quv yurtining salobatli binosining oldini to'ldirib turgan xiyobonning sal ichkarisiga kirdim. Bir chetdagi o'rindiqa borib o'tirdim-da, ma'ruza daftarimni olib, undagi mavzuni yana bir marta o'qib olishni o'yladim. Shu bilan bo'p biroz qolib ketdim. Bir mahal qo'l telefonimdagi soatga qarasam, dars boshlanishiga roppa-rosa o'n daqiqa qopti. Tura solib yugurgandan beriroq bo'lib auditoriyaga shoshdim. Auditoriyada paydo bo'lib, tepadagi o'z o'rnimga chiqayotganimda vaqtni yana bir marta bilib oldim. Hali yetti daqiqa bor. Domla roppa-rosa besh daqiqadan keyin keladi.

Kursdoshlarimdan biri kela solib, men bilan ko'risha turib shunday dedi:

– Seni pastda, korpusning shundoq kirishidagi yo'lakda ikki kishi kutib turibdi, Bahodir. Men, hozir o'zim aytib yuboraman, deb keldim, tush!

– Kim ekan ular, nega meni kutib turisharkan ertalabdan.

– Tezroq bor, seni kutib turishibdi.

– Ularni tanimadingmi?

– Menimcha, Qodirning akasimi, ukasimi, shunday shekilli...

– Shuni aniq qilib bilib kelmaysanmi?

– Qayerdan bilasan, shoshib kelayotgandim-ku.

– Tinchlikmikan o'zi, ko'rinishidan?

– Borgin tezroq, gapirib turguningcha borib kep qo'yarding.

Qodir mening do'stim, bugun, hozircha, unga ko'zim tushgani yo'q.

Lekin ular, meni so'rab kelganlar kim ekan. Yana ayni dars boshlanaman, deb turgan paytda. Noiloj qoldim. Soatimga qaradim, besh daqiqa bor. Shoshib pastga tusha boshladim va birdan o'ylab qoldim. To'xta, dedim o'zimga o'zim, oldin Qodirning o'ziga telefon qilsam-chi. Vaqtim ham tejaladi, balki darsgayam ulgurarman yoki ular para tugagunicha kutib turishiyam mumkin bo'lar... Tez yurib borayapman-u, cho'ntagimdan shoshib olganim – qo'l telefonimdan raqamlarni saralab teraman – Qodirning raqamlarini. Terib bo'ldim va shoshib telefonimni qulog'imga tutdim... Beixtiyor to'xtab qoldim.

To'xtadim va telefondagi gudokka bor e'tiborimni qaratdim. Ichimda juda ishonchli taskin bor: gudok ketayapti, demak, telefoni ishlayapti. Meni so'rab kelganlar balki, umuman, Qodirning uyidagilari emas, boshqalar bo'lishiyam mumkindir. O'ylagan taskinlarim gudoklarning ketma-ket borishi va hech kim telefonni olmaganoligidan o'z-o'zidan yo'qqa chiqib boshladi. Birdan yuragimga hadik tushdi. Allanechuk xavotir egaladi meni: tinchlikmikan o'zi? Shu tobda men endilikda kechikishim tobora ravshanlashib borayotgan darsga kira olmasligimni unutdim. Borarkan, tinchlikmikan o'zi, deb o'zimga o'zim takrorlayman.

Bilasizmi, kishining hayotida shunday damlar, to'g'rirog'i, lahzalar bo'ladi: go'yoki anchagina vaqtni shu juda qisqa fursat ichida yashab ulgurasiz ba'zan. Shunday bo'ldi. To'rtinchi qavatdan pastga tushayapman-u, tushuniksiz o'ylar girdobidaman. To'koridordan, uzun aylanma yo'lakdan o'tib borgunimcha bu yo'lakning qanchalar uzunligini his qildim. Qodirning telefon raqamlarini o'z-o'zidan qayta-qayta tera-

man, o'sha-o'sha holat, gudok ketayapti, hech kim olmaydi.

O'quv korpusiga kirish joyida rostdanam ikki kishi turibdi, birining yoshi mendan birozgina kattadek, ikkinchisi anchagina katta mendan.

Borib, meni kutib turibsizlar ekan, dedim va ular bilan gap orasida ko'rishib so'rashib oldim.

– Men Qodirning akasi bo'laman, – dedi ulardan kattasi, o'zini Hakim deb tanishtirgan kishi. – Bu mening amaki ukam bo'ladi, shu yerda o'qiydi. Menga yo'l ko'rsatib keldi. Shoshib keldik-da, kelaverdik.

Men kela solib, aytgan gaplarimni takrorladim, ya'ni "tinchlikmi", deb yana bir marta so'radim.

Ular aynan shu gapimga javob berishga yana shoshilishmadi. Kechikib bo'lgan darsim haqida o'ylaganim ham yo'q, albatta.

– Yuring, sal chetroqqa o'taylik... – deb Qodirning akasi men o'sha, boyagina darsga shoshib chiqqan bog' tomonga sekin boshladi. Uchalamiz uzun-qisqa bo'lib, sal ichkariroq yurdik, boyagi hadiklarim endi bor e'tiborimni o'ziga jalb qila boshladi. Qayta-qayta so'rayverish noqulay bo'p qoldi. Indamadim, ularning o'zlari biror gap aytishar, deb kutdim.

Boyagi, mendan sal kattaroq, deganim hech bir gap qo'shmaydi, indamaydi. Bu gal ham Qodirning akasi gap boshladi.

– Qodir sizni aytdi, unga aytсалaringiz, o'zi biladi. Faqat borib aytсалaringiz bo'ldi, dedi. Telefonda aytib qo'yaqol, desak... unamadi. Borib o'ziga, yuzma-yuz bo'lib aytishlaring kerak, dedi. Xullas...

– Aka, bir gapni aytish bo'lsa shunchalik bo'lar endi, aytaqoling, odamni qiynamay, – deb yubordim men. Bu meni boyadan beri iskanjaga olib turgan hadiklarimning ovozi. Ichimdagi hadiklar oxir-oqibat so'zlarga aylanishi tabiiy edi.

– Xullas, kecha kechasi Qodirning jigari yana pristup qip qopti, men eshitgan zahotim viloyatdan yo'lga chiqdim, ulgurib – oqshom bo'lsayam, yaxshi odamlar bor, xudoga shukur, mana keldim.

– Hozir-chi, hozir qayerda u?

– Qayerda bo'lardi, kasalxonada-da!

– Nega turipsizlar, yurmaymizmi bo'lmasa... tezroq bo'ling, boraylikchi...

Qodirning jigari anchadan buyon uni bezovta qilib yurishini bilardim. Bilmasligimning iloji yo'q edi, bu kasallik o'zi haqida odamning yuz rangi orqaliyam aytib turarkan. Buni bilardim. Bilardim-u, lekin bu qadar jiddiy, uning akasidagi hozirgi tashvishli holat-

ga sabab bo'ladigan darajada jiddiy deb o'ylamabman. Shoshib qoldim, Qodirning akasidagi noilojlik, ichki sarosima menga ko'chdi. Dabdurust nima qilishni bilmayman. Gapimni takrorladim.

– Nima qilib turipmiz bu yerda, ketdik Qodirning oldiga.

– U, bilasizmi... – dedi Qodirning akasi chaynalgandek bo'lib, – borib Bahodirning oldidan menga qo'ng'iroq qilinglar, deb bizga tayinlagan.

Men uning gaplaridan nimani ilg'ab olishim kerakligini tushunmay unga qarab qoldim. Shunday degan ekan, Qodir nega mening o'zim qo'ng'iroq qilsam ko'tarmadi telefonini?

– Shuning uchun – deb Qodirning akasi cho'ntagidan qo'l telefonini oldi va yonidagiga bir qarab oldi, shunda uning amaki ukasi bir narsani so'zsiz tushungandek bo'lib o'z-o'zidan nariroqqa borib, bog'ni tomosha qilayotgandek ketdi.

– Aka, men tushunmayapman, borsak, erta-roq bormaymizmi, bu nima turish, boraylik-chi, Qodir bilan hozir telefonda gaplashisham shart emas. Boraman-ku.

– Bahodir, sizam meni to'g'ri tushuning, u bu gapni aytganidan keyin, o'zimam u bilan gaplasholganim yo'q. Borib, uning oldidan menga qo'ng'iroq qilasiz, degan, bo'ldi. Hozir, to'g'risini aytsam, o'zimam shoshayapman. Uni operatsiyaga kiritishimiz kerak. Men o'sha joyda turmasam bo'lmaydi. Lekin, shunday bo'lsayam... men uning aytganini qilib ketishim kerak.

U, shunday deb, mening shoshiltirganimga qaramay qo'lidagi mobil telefondan ukasining raqamlarini qayta-qayta tera boshladi... Va qulog'iga tutib, gudok ketganini bildi shekilli, tezda menga uzatdi.

Men shoshib uning qo'lidan telefonni oldim va jon qulog'im bilan unga bog'landim. Ammo, hamon o'sha holat: gudok ketadi-yu... u tomondagi kishi buni eshitgani yo'q yoki telefon raqamlariga shunchaki termulib turibdi, shuningdek, telefon mutlaqo kishi bilmas joyda bo'lishiyam mumkin.

Men Hikmat akaga biroz oldin Qodirga men ham bir necha qo'ng'iroq qilganligimni va har safar gudoklar shunday, javobsiz qolganligini aytdim. U yelka qisib biroz turdi-da, to'satdan jadallashib qoldi. Huv nariroqda bizni kuzatib turgan amaki ukasi ham, men ham uning ortidan ergashdik. U yurib emas, yugurib borardi go'yo. Taksi

to'xtatib, imkonimiz qadar tez o'sha shifoxonaga yetib keldik.

Ichkariga kirib ketgan Hikmat aka birozdan keyin qaytib chiqdi.

– Operatsiya qilmasak bo'lmaydi, deyishayapti, – dedi u.

Hech qancha o'tmay uning ortidan bir vrach chiqdi.

– Siz, akasisiz, tushuning, ota o'rnida otasiz, operatsiya qilmasak bo'lmaydi, – dedi u Hikmat akaga qarab – boyagi aytganim, roziliginizni bildirib menga bir parcha qog'oz yozib bermasangiz bo'lmaydi. Men faqat shundan keyingina operatsiya qilolaman.

– O'zingiz aytib turibsiz-ku, do'xtir, bu naqa operatsiyadan yuztadan nechtaginasi omon chiqadi, dedingiz-ku

– Boshqa chorasini yo'qliginiyam o'ylayapsizmi? Men imkonim boricha harakat qilib ko'rishim kerak, noumid shayton, xudo mehribon.

Hikmat aka boshqa chora yo'qligini tushunmasligi mumkin emasdi. U ichkariga kirib ketdi. O'sha qog'ozni yozib, operatsiyaga rozilik bildirish uchun...

Shu paytda kichikkina jussali hamshira chiqdi-da, mening yonimga keldi, "siz Bahodirmisiz?" dedi menga. Mendan tasdiq javobini olgach, shifoxona hovlisining bir chetiga qarab yura boshladi. Men unga ergashdim. U to'xtadi-da menga qarab, cho'ntagidan bir narsani oldi

– Mana bu, men sizga yetkazishim kerak bo'lgan narsa – Qodirning omonati. Sizga shuni bermoqchiydi. Buni Marg'uba degan qizga berib qo'ysin, aniq bersin, deb tayinladi u. Qodirning o'zi o'sha qizga bir necha marta qo'ng'iroq qildi. Tusholmadimi, band bo'ldimi, o'chirilganmi, bilmadi. Keyin... – dedi-yu, qiz boshqa gapirolmadi, tezgina ortiga qaytib ketdi.

Uning berganini oldim, kichikkina salafan paketchaga o'ralgan bu narsaning nimaligini o'ylashimga fursat bo'lmay, Hikmat aka chiqib qoldi. Hikmat aka menga va o'zining amaki ukasiga bir qarab qo'ydi-da, jiqqa yosh to'lgan ko'zlarini boshqa tarafga olib, o'sha tomonga yurdi...

Hamon bolaman...

Onajon, qachon baholarim, diplomim haqida o'ylamaydigan, poyabzalimning bog'ini o'zim boylaydigan, betob bo'lsam dorilarimni o'zim ichadigan, bozorga borsam yolg'iz boradigan, egnimdagi liboslarni o'zim tanlaydigan, mustaqil qaror qabul qiladigan bo'ldim? O'sha bolalik vaqtlarida sizsiz uxlolmagan qizingiz bugun katta, begona shaharlarda o'qib yuribdi.

Aslida, hammasi ko'ringani kabi emas. Men hali ham o'sha o'sha qorong'ulikdan qo'rqadigan, tishi og'risa yig'lab, issiqqina qo'llaringizni quloqlariga qo'yib, sizdan ertaklar kutadigan qizingizman. Onajon, katta qiz bo'lish qiyin ekan. O'sha hech nimani o'ylamay ko'chalarda o'ynab yuradigan beg'ubor, shodon bolaligimni sog'indim.

Opam ikkimizni deb sochlaringizga oq oraladi, biz uchun qancha olovli yo'llardan o'tdingiz, muzday suvlardan kechdingiz, hech kimdan kam qilmay o'stirdingiz. Bergan tarbiyangiz uchun g'oyibdan bo'lsa-da har kuni ustozlarimdan rahmat eshitasiz. Bu hali boshlanishi, shunday kunlar keladiki, dadam bilan birga mendek iqtidorli, izlanuvchan, tinib-tinchimas qizingiz borligidan faxrlanib yurasiz.

Ilm olishim uchun imkon yaratdingiz, taqdir taqozosi bilan grand asosida emas, to'lov-shartnoma asosida talaba bo'ldim, yetmaganiga ming kilometr uzoqlikda joylashgan, o'sha men istagan San'at va madaniyat institutida ta'lim olishim uchun hech ikkilanmay, dadam ikkingizning muhabbat ramzingiz bo'lgan tilla-taqinchoqlaringizdan voz kechdingiz. Darhaqiqat, qiz farzandining ta'lim olishi uchun sharoit yaratib berayotgan siz kabi ota-onalar, bugungi kunimizning haqiqiy qahramonlarisizlar!

Bu dunyoda farzandlar uchun ota-ona tanlashning imkoni yo'q. Ammo berilganida ham aynan dadam ikkingizning farzandingiz va opamning singlisi bo'lishni xohlar edim. Bilaman, men nodon qizingiz sizni ko'p ranjitib, dilingizni og'ritganman. Bu uchun ich-ichimdan afsus chekaman. Ona bo'lganingda meni qadrimni bilasan, tushunasan derdingiz. Yolg'on gapiribsiz, sizning qadringizni ona bo'lmasimdanog bilyapman. Aslida qiz bola uchun, eng yaqin sirdosh, g'amxo'r va maslakdosh uning onasi bo'larkan. Siz esa mening eng katta yutuqlarim sababchisiz. Alloh dadam ikkingizni yaxshiliklar bilan siylasin. Dunyo turguncha turing, ikki dunyo saodatini ko'ring. Borim ham, borlig'im ham o'zingizsizlar.

Hurmat bilan, sizlarni o'pib qolguvchi qizingiz
Nozima!

2023.20.11
Nukus shahri

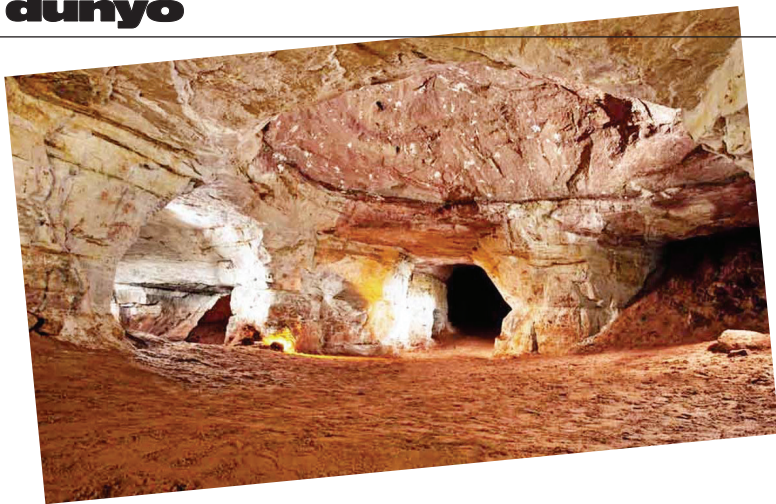
TAHRIRIYATDAN: Bugungi kunda kishining yaqinlariga samimiy izhorlar bitilgan maktub yozishi kam uchraydi. Sekin-asta telefon qo'ng'irog'i orqali muloqot ham ozayib, o'rnini internet orqali ixcham yozishmalar, audio va videoxabarlar egallamoqda. Yuqorida e'tiboringizga havola etilgan maktub O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali 4-bosqich talabasi Nozima ULUG'OVAg tegishli. Unda bitilgan so'zlar sizni ham o'ylantirgan, mushohadaga chorlagandir, aziz jurnalxonlar? Siz ham yaqinlaringizga maktub yozing, uning bir nusxasini bizga yo'llang. Sara va ibratli maktublarni jurnalimiz sahifalarida e'lon qilib boramiz...

QIZIQISH VA QO'RQUV

ORALIG'IDA

“DUNYONING OXIRI”

Yer sharining quruqlikdagi noodatij joylari haqida so'z ketganda, juda ko'plab sir-sinoatli go'shalarni keltirish mumkin. Lekin shunday bir hayratlanarli mo'jiza borki, u dengizda joylashgan. Menimcha, Jakiv Kustoning Gibraltar (arab sarkardasi Jabr at-Toriq sharafiga nomlangan) bo'g'ozida ikki xil rangli suvning bir-biriga aralashib ketmaydigan nuqtasini topgani haqida eshitgan bo'lsangiz kerak. Biz esa xuddi shunday boshqa mo'jiza haqida aytmoqchimiz. Ya'ni Boltiq dengizi va Shimoliy dengizning Skagen shahri yaqinidagi kesishish nuqtasini nazarda tutayapmiz. Daniya davlati hududiga kiruvchi ushbu joyni mahalliy aholi “Dunyoning oxiri” deb ataydi. Chunki bu yerda dengizlar tutashgan joy shu darajada aniq ko'rinib turadiki, xuddi bir dunyodan boshqasiga o'tib ketish mumkindek. Har yili millionlab sayyohlar ushbu mo'jizaviy joyni ko'rish uchun Daniyaga kelishadi. Ikki dengiz suvining bir necha ming kilometr masofada bir-biriga qo'shilmasdan oqishi hayratlanarli, albatta. Olimlar buning sirini ikki dengiz suvlarida har xil zichlikdagi ikki oqim borligi bilan izohlashadi.

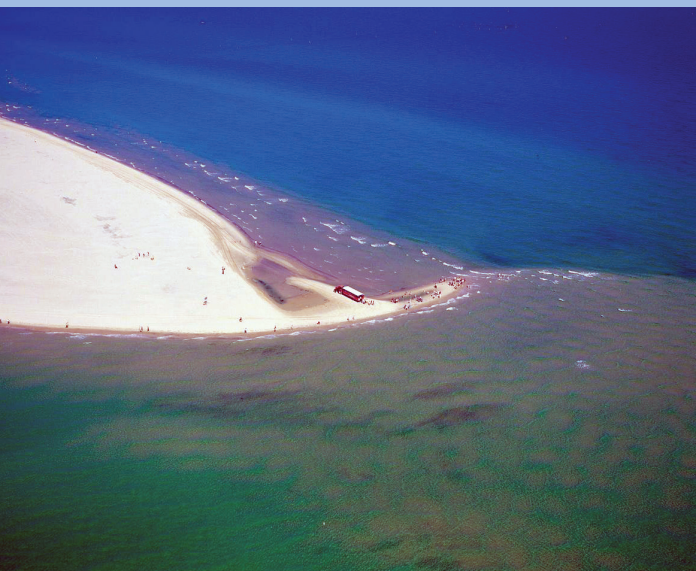

SABLINSKY G'ORLARI

Sayyoradamizdagi qo'rqinchli va sirli joylar haqida gap ketganda Sablinskiy g'orlari alohida bir mavzu bo'la oladi. Ushbu g'or dunyo xaritasi giganti bo'lmish Rossiyaning Irkutsk viloyatidan 40 km uzoqlikda joylashgan. Bu joyda qonxo'r hayvonlar, ins-u jinslar yoki qandaydir tushunarsiz g'ayritabiiy hodisalar yo'q. Uning dahshati shundoqqina qumlar ostida paydo bo'lgan labirintlardadir. Sablinskiy g'orlari katakombalardan tashkil topgan bo'lib, ular orasida uzunligi yetti kilometrdan ziyod bo'lganlari ham bor. Zallarning balandligi esa besh metrgacha yetadi.

Sovet davrida bu joy taqiqlangan obyektlar qatorida edi, chunki noqonuniy faoliyat bilan shug'ullanuvchi barcha turdagi jinoyatchilar yer ostida yashirinishga urinardi. Ular o'zlarini “dissident” deb atashgan. Hattoki bu joyda o'nga yaqin turli to'dalar ham tuzilgan. Avvallari bu yerda har oyda o'rtacha ikki-uch kishi sirli tarzda g'oyib bo'lgani haqida gapirishadi. Kamdan kam bo'lsa-da, hozir ham g'orga kirib, u yerdan qaytib chiqmaganlar bor. Shu va shunga o'xshash voqealardan so'ng g'orda yashirilib yurgan taniqli qochoqlar ham bu sirli joyni allaqachon tark etishgan. Bugungi kunda, rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, u yerda hech qanday jinoy to'da yoki istiqomat qiluvchi guruh yo'q.

Rossiyadagi qo'rquv va hayajonni sevuvchilar doimiy ravishda Sablinskiy g'orlariga sayohat uyushtirishadi. Ularni, hatto, o'zlaridan avvalgi qiziquvchan sayyohlarning tez-tez g'oyib bo'lishi haqidagi gap-so'zlar ham qo'rqitilmaydi. Olimlar bu anomaliya yer osti bo'sh qumlari va yer qobig'ining bevaqt yuz beradigan harakatlari sababli yuz bergan deb baholashadi. Chunki tunnellardan biriga kirishingiz bilan soniyalar ichida tonnalab qum ostida qolib ketishingiz ham mumkin. Ushbu ma'lumotlarning barchasi Sablinskiy g'orida bir necha oy guruh bo'lib yashagan insonlar og'zidan yozib olingan. Agar u yerga borishni niyat qilgan bo'lsangiz, har qanday kutilmagan holatlarga tayyor turishni maslahat beramiz.

SUITSID O'RMONI – AOKIGAHARA

Yaponiyaning Aokigohara o'rmoni mintaqamizning eng bexosiyat hududlaridan biri hisoblanadi. Bu joy Jukay nomi bilan ham mashhur. Aslida, "aokigohara" so'zi yapon tilidan tarjima qilinganda, "yashil daraxtlar vodiysi" degan ma'noni anglatadi. Lekin u ko'plab manbalarda suitsid, ya'ni o'z joniga qasd qilish o'rmoni deya ta'riflangan. Xo'sh, bu kontrast qanday yuzaga kelgan? Fudzi tog'i qo'riqxonasining hududiga to'g'ri keladigan bu o'rmonni mahalliy xalq qadimdan jinlar va yovuz ruhlar maskani deb hisoblagan. Chunki yigirmanchi asrning o'rtalariga qadar bu yerda jamiyatning chirkinliklari va nohaqliklariga chidolmagan kishilar, eng asosiysi ochlik mahv etgan kambag'al-lar o'z joniga qasd qilishardi. O'tgan asr davomida ushbu hududda haryili 100 ga yaqin suitsidlar qayd qilingan, degan ma'lumotlar ham bor. Aniq sababi noma'lum bo'lgan o'limlarni xalq yovuz ruhlarning ta'sirida sodir bo'lgan deya ta'riflagan. O'rmon jasadlarni talon-taroj qiladigan qaroqchilarga to'lib ketgan. Jasadlar shu darajada ko'p bo'lganki, hatto mahalliy hokimiyat ularni tozalash uchun alohida mablag' ajratgan. Tekshiruv natijalariga ko'ra, o'z joniga qasd qilganlarning ko'pchiligi o'ldirish uchun zaharli moddalar va sirtmoqdan foydalangan. Hukumat odamlarni o'z joniga qasd qilishdek ahmoqona qarordan qaytarish uchun ko'plab choralarni ko'rgan. Masalan, hozir ham o'rmon hududi bo'ylab o'ziga kelib olishga chaqiruvchi belgilar, videokameralar nazorati, hamda ishonch telefonlari mavjud. O'rmon yaqinida yashovchi xalq o'zini g'ayriodatiy tutgan insonni ko'rish bilan politsiyaga murojat qiladi. Shunisi e'tiborliki, aksar jasadlar oldidan Vataru

**TerDU talabasi Shodiya
CHORSHANBIYEVA internet
manbalari asosida tayyorladi**

Tsurumining "O'z joniga qasd qilish bo'yicha qo'llanma" kitobi topilgan. Ushbu kitob bugungacha Yaponiyada milliondan ortiq nusxada sotilgani ham hayratlanarli. Bu yerga keluvchi sayyohlar unchalik ham ko'p emas, qiziquvchilar ham maxsus xizmat xodimlari nazoratida bo'lishadi. Politsiya va ko'ngillilardan tuzilgan maxsus guruh yilda bir marta jasadlarni tozalash uchun o'rmonni ko'zdan kechirishadi.

86

O'ZBEKISTON TALABASI

Kino olamida

“XALQ

YURAGI”GA

MUHURLANGAN

ADABIYOT

Hujjatli filmlarni davrning tirik, jonli solnomalariga qiyoslash mumkin. O'tmish-u bugunning buyuk siymolari, zamona zaylining turfa hodisalarini tasmalarga muhrlab, kelajak avlodga bezavol yetkazish, moziy sahifalarini xolis va haqqoniy yoritishda bunday kartinalarning o'rne muhim. Badiiy filmlardan farqli o'laroq hujjatli kinoasarlarda shaxs, jamiyat va tuzum manzarasi bor qiyofasi ila, real bo'yoqlarda ifodalanadi, bunda hech qanday bo'rttirish, sun'iy to'qimalar uchramaydi, natijada, voqelik tomoshabin ko'z o'ngida butun murakkabligi, kechmish-u tafsiloti bilan namoyon bo'ladi. Shu bois keyingi yillarda mamlakatimizda hujjatli kinolar yaratishga alohida e'tibor qaratildi, millatimizning ulug' shaxslari, zamonamiz qahramonlari va shiddatkor davr o'zgarishlari haqida bir qator shunday asarlar suratga olindi. Kinematografiya agentligi buyurtmasi bilan "Hujjatli va xronikal filmlar kinostudiyasi"da ishlab chiqarilgan, xalqimizning atoqli adiblari hayoti va ijodiga bag'ishlangan "Xalq yuragi" turkumidagi filmlar fikrimizning yorqin dalilidir.

"Xalq yuragi". Avvalo, bu nomning tanlanishi bejiz emas. Davlatimiz rahbari shahri azimda qad rostlagan "Adiblar xiyoboni"ga tashrif buyurib, millatimizning yetuk adiblari haqida maxsus filmlar yaratish topshirig'ini bergan, "Adabiyot xalqning yuragi, xalqning ma'naviyati" degan so'zlari ila bo'lajak kinoloyihaning bosh mavzusi, mohiyatini bayon etgan edi. Darhaqiqat, film qahramonlari – adabiyotimizning yetuk namoyandalari Hazrat Navoiydan tortib Abdulla Orifgacha bo'lgan ulkan silsilaning har bir vakili xalqning qalbi, yuragidan joy olgan. O'zini shu yurtga daxldor sanovchi inson borki, bu salafarga muhabbat qo'yadi, ko'nglining tub-tubidagi hurmat-u ehtiromini izhor qiladi. Basharti shunday bo'lgach, bu zotlar haqida anchayin jo'n, yuzaki film yaratish zinhor mumkin emas, sababi, ayni vazifada saktaliklarga yo'l qo'yilsa, birlamchi, ajdodlarning ruhi muboraklariga xiyonat qilingan, ikkilamchi, xalqning oliy tasavvuri, ma'naviy bisotiga rahna solingan bo'lar edi.

ADIB TIMSOLIDA MUDRAGAN, RUHIY QARAMLIK VA MAHDUDLIKKA YUZ TUTGAN MILLATGA KO'ZGU TUTISH MAQSAD QILINDI

Dastlab o'zbek adabiyotining ustuni, millatimiz quyoshi Hazrat Alisher Navoiy haqida yaratilgan hujjatli film haqida to'xtalsak. Ssenariy muallifi Furqat Usmonov, postanovkachi rejissyor Shohrux Rasulov boshchiligidagi ijodiy jamoa zimmasiga nihoyatda mas'uliyatli vazifa yuklatildi. Axir, Navoiy siymosini ekranga olib chiqish hazilakam yumush emas, Hazrat ijodining eng nozik, inja jihatlari, tasavvufiy-ruhoniylarini his qilib, kinotasmaga ko'chirish jiddiy izlanish va mahoratni talab qiladi.

Shubhasiz, yarim soatlik hujjatli filmga Navoiyning butun falsafasi, suvrat-u siyrati, ijodiy tutumlari, adabiy merosini sig'dirish imkonsiz. Shu bois kinoijodkorlar ulug' shoir hayoti va faoliyatiga doir eng ko'p muhokama qilinadigan bir nechta savollarga javob izlashadi va film ayni shu tafsilotlar asosiga quriladi.

Kino olamida

Navoiyning muhabbati kim edi? Ushbu savol Hazratga muhib bo'lgan har bir ziyoli, fikrlovchi insonni qiziqtirishi tayin. Shu vaqtga qadar bu masala yuzasidan ne-ne bahs-u munozaralar bo'lmagan, talqin-u tadqiqotlar yozilmagan deysiz. Biz Alisher Navoiydek zoti sharifning sevgisi ilohiy ishq ekani, bevosita Haqqa yo'naltirilganini doim ta'kidlaymiz. Kartinada buni taniqli navoiyshunos olimi Karomat Mullaxo'jayeva ham qayd etadi: "Navoiyning minglab g'azallarida yor timsolini ko'ramiz. Va mana shu bitiklarda shoirning o'zi oshiq sifatida namoyon bo'ladi. Ko'pincha g'azallarning zohiriy ma'nosini o'rgan-ganimizda, ishq qiz yo ayolga qaratil-gan degan xulosaga kelamiz. Aslida Navoiyning muhabbati Allohga va uning rasuliga yo'naltirilgan".

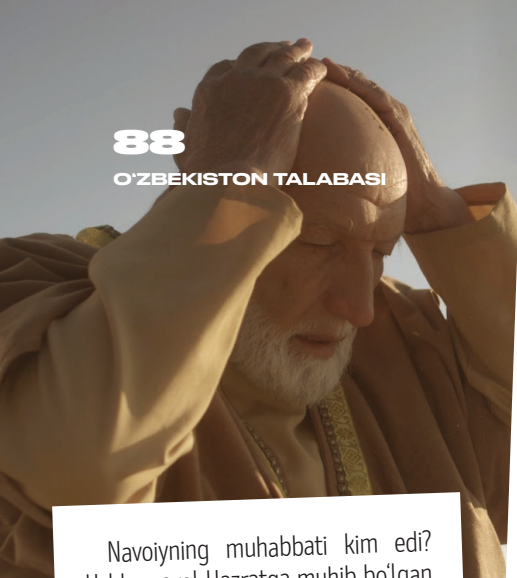
Filmda shu fikrga tayanib, rejissor masalaga boshqacharoq rakursda yondashishni lozim ko'radi: Parvardigorning tajallisi bo'lmish insonni sevmay turib, uning o'ziga muhabbat qo'yish mumkinmi? Axir, yarat-qiqlardan hayratlanmagan odam qanday qilib Yaratganni taniydi, idrok etadi? Rejissyor shu savolni o'rta tashlaydi va unga javob axtaradi, navoiyshunos Shuhrat Sirojiddinovning intervyusidan keyin bu masalaga yechim topiladi: "Husayn Boyqaroni umrining oxirgi yillarida yozgan "Majolis ush-ush-shoq" nomli asari bor. Bu kitob ulug' avliyolarning sevgilisi bo'lganmi yo yo'qmi degan mavzuga bag'ish-lang. Asarda Alisher Navoiyga

alohida bob ajratilgan. Boyqaro "men Alisher bilan ishq bobida ham maktabdosh edim" deb yozadi. Ma'lum bo'lishicha, Hazrat Navoiy yoshligida bir go'zal qizga muhabbat qo'yadi, biroq oila qurmaydi. Qiz, hatto, ota-onasidan ham voz kechib, Alisherning huzuriga keladi, ammo shoir unga tasalli berib, uyiga olib boradi. Boyqaro qizning ismini sir tutadi va asar davomida bu mavzuga boshqa qaytmaydi".

Filmda Alisher Navoiy hayotining ikki davri ko'rsatiladi: o'rta yoshligi va keksalik chog'i. Biroq rejissyor g'oyasi va kartinaning umumiy ruhiyati, falsafasini ifodalashda asosan shoirning mo'ysafidlik payti – "Favoyid ul-kibar" ("Keksalik foy-

dalari")ga e'tibor qaratiladi. Zotan, bu palla Navoiy ruhan va ma'nan chinakam barkamolikka yetgan, nainki shoir, balki rostmana muta-fakkir, davlat arbobi va donishmand o'laroq yuksak maqomga ko'taril-gan edi.

Navoiyning keksaligini taniqli aktyor Muhammad Rafiqov ijro etadi. Uning salobatli qiyofasi, ma'noli ko'z qarashlari, sukut-lari buyuk shoir siymosini ko'z o'ngimizda jonlantiradi, ayniqsa, Hazrat Navoiyning xalqparvarligi, el-ulus dardida hayot kechirgani bozor epizodida yaqqol ko'rinadi. Navoiy – M.Rafiqov olomon ila gavjum, savdo gurillab turgan bozorga tushadi, shunda u zotni ko'rgan jamiki mardum Hazratning atrof-girdini o'rab oladi. Operator yuqoridan olingan lavha orqali Alisher Navoiyning xalq ichiga sin-gib ketishi va shu millatning bir farzandi ekanini ramziy ko'rimda ifodalaydi. Boshqacha aytganda, Navoiyning mashhur "Odami ersang demagil odami, Onikim yo'q xalq g'amidin g'ami" baytining badiiy zuhurini shu epizodda ko'rish mum-kin.

Film yechimi ham rejissyor tomonidan chiroyli o'ylangan. Boshlovchi — Furqat Usmonov Alisher Navoiy o'zidan bir nur qoldirganini va bu nur yoritgan yo'lda o'zbek adabiyoti yashashini ta'kidlaydi. So'ng adabiyotimizning ulug' darg'alari haykallariga nazar tashlaydi: birin-ketin ko'z o'ngimizda Mirzo Bobur, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Qodiriy, G'afur G'ulom, Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Muhammad Yusuf siymolari namoyon bo'ladi. Bu adiblar Navoiyning izdoshlari, vorislari ekani ayonlashadi.

Kartining so'nggi epizodi. Navoiy sahroda yolg'iz. Asta tiz chekib, yerga o'tiradi. Sallasini yechadi-da, qo'llari, yuzi va boshiga tuproq surtib, bamisoli ruhi va jismini poklaydi. Shu orqali ishq

ilohiysi, bandalik izhorini ham ko'rsatadi. Ma'lumki, mumtoz she'riyat, xossatan, tasavvufda tuproqqa ko'p ishora qilinadi, inson tuproqdan yaratilgani va yana unga qaytajagi, shu bois bu ilohiy ma'dan bani odamdagi kibr-u havoni sindirib, yuksak fazilatlar ila ziynatlashi, o'zligi, insoniy a'moli va hayot mohiyatini anglashiga sabab bo'lishi qayd etiladi. Hazrat Navoiy ham bir baytida:

Ey Navoiy, o'zni maqbul istasang tufroq bo'l,

Kim erur mardud, ulkim boshida pindori bor,

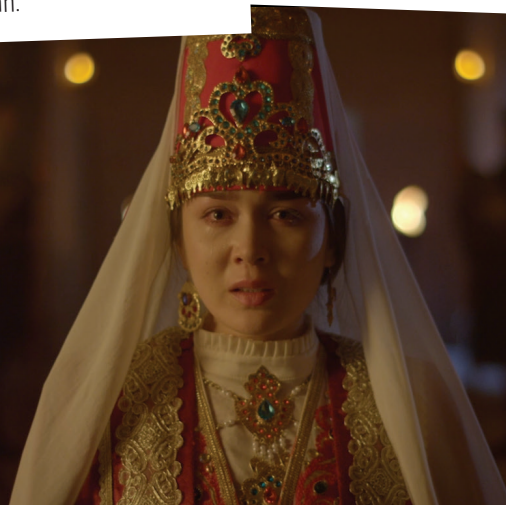
— deydi. Film ijodkorlari mana shu go'zal va ramziy topilma bilan kinoasarga yakun yasaydi.

Mumtoz adabiyotimizning Hazrat Navoiydan keyingi ikkinchi yirik namoyandasi, shoh va shoir Bobur mirzo hayotiga bag'ishlangan "Yo'lbars izidan. Zahiriddin Muhammad Bobur" hujjatli filmida ham e'tirofga molik yutuqlar mavjud. Ssenariy muallifi va postanovkachi rejissyor Bobur Sher o'g'li buyuk bobokalonimiz hayotining eng muhim sahifalarini yoritishga, uning insoniy iztiroblari, shaxs sifatidagi fazilatlarini ochib berishga harakat qilgan.

Film Bobur Mirzoning 1527-yil Agra shahrida hind sultoni Ibrohim Lo'diyning onasi Malika Bayda tomonidan zaharlanishi voqealari bilan boshlanadi. Tarixdan ma'lumki, o'g'lining Panipat jangidagi mag'lubiyatidan alamzada bo'lgan ona saroy oshpazlari bilan til biriktirib, Boburning ovqatiga og'u soldiradi. Ayni shu voqelikdan keyin Bobur alam-u og'riq ila o'zining mashhur "Qoldimu?" radifli g'azalini o'qiydi, bu orqali boshiga ne-ne sinoatlaryog'ilgani, charxning turfa jabr-u jafolari, azob-u sitamlariga duchor bo'lganiga ishora qiladi.

Hujjatli kartinada buyuk bobomizning dovyurakligi, sarkardalik mahorati, harb san'atiga alohida urg'u qaratilgan, xususan, filmida Bobur taxtda o'tirgan holda namoyon bo'ladi: o'ng tarafida sher, so'l tarafida esa yo'lbarsni ko'ramiz. Hayvonot olamining bu ikki qiroli ulug' hukmdorning jasurligi, yovqurligiga dalolat qiladi, shuningdek, "Bobur" so'zi lug'atga ko'ra, "yo'lbars", "arslon" ma'no-larini anglatishini nazarda tutsak, rejissyorning bu topilmasi maqsadli ekaniga amin bo'lamiz.

**KARTINA
PUBLITSISTIK RUH
BILAN SUG'ORILGAN,
KO'PGINA
O'RINLARDA
BADIY FILMNING
XUSUSIYATLARI HAM
KO'ZGA TASHLANADI**

Filmda Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti, ilmiy merosini o'rgangan yurtimiz olimlari, adiblaridan tashqari xorijlik mutaxassislarining intervylari ham keltirilganki, shubhasiz, ayni jihat ul zotning xalqaro maqomi, umum-bashariy e'tirofini oshirishga xizmat qilgan. Xususan, Garvard universiteti professori Uiler Tekston, Javohirla'l Neru universiteti olimi Najaf Hayder, Ayn Shams universiteti professori, boburshunos olim Magda Mahluf, Xalqaro "Bobur" fondi Hindiston bo'limi boshlig'i Doktor Syed Naqi Abbos kabi fan arboblarning fikr-mulohazalari, qimmatli ma'lumotlari kartinaning mazmun-mundarijasini boyitgan.

Bobur obrazini yosh aktyor Ilhom Berdiyev gavdalandirgan. U taxtda o'tirib, boshidan kechirgan hodisalarni bayon etadi, har bir kech-mishga mutanosib ravishda hissiyot-u holatlarini izhor qiladi: yuz-u ko'zida gohi qat'iyat, gohi ehtiros, gohida esa qayg'u hasrat ifodasi zohir bo'ladi, ahyon-ahyonda sher va yo'lbarsning o'kirigi Bobur qismatiga esh bo'lib, syujetning badiiyati, ta'sir quvvatini oshiradi.

Yuqorida ta'kid etganimizdek, filmda Mirzo Bobur taqdiridagi eng asosiy, hal qiluvchi voqealar qamrab olingan: otasi Umarshayx Mirzoning fojiali o'limidan so'ng 12 yoshida "Tengri taoloning inoyati

bilan Farg'ona viloyatiga podshoh bo'lishi", Saripul jangida Shayboniyxonga yengilib, Samarqandni tark etishi, dastlab afg'on, so'ngra hind diyorini zabt etishi... Dardga chalingan o'g'li Humoyun bilan bo'luvchi g'oyat ta'sirchan, g'ussali lavha film poyoniga yaqin keltiriladi. Bemor yotgan o'g'lining boshi atrofida uch marta aylangan ota bu dardni o'ziga berishini so'rab, Xudoga tavallo qiladi. Ko'p o'tmay, Boburning o'zi og'ir xastalikka chalinadi va foni dunyoni tark etadi.

Mazkur voqealar muayyan izchillik asosida, xronologik tartibda bayon qilinadi, kartinaning lirik-poetik ohangini kuchaytirish, tomoshabinni Bobur nafosatiga oshno qilish uchun shoirning mashhur g'azallari, ruboiylaridan foydalaniladi.

Zahiriddin Muhammad Boburga bag'ishlangan hujjatli filmni tomosha qilish asnosida shunday xulosaga keldim: yosh ijodkorlar g'ayrat ko'rsatib, ulug' ajdodimiz haqida kinoasar yaratgani albatta,

quvonarli holat. Biroq, filmda asosan an'anaviy yo'ldan borilgan, Bobur hayotiga doir ko'pchilikka ma'lum dalil-u manbalarga murojaat qilingan. Ehtimol, shoh va shoir qismatining kam o'rganilgan, yangi qirralari ssenariyga kiritilsa, maqsadga muvofiq bo'lar va tabiiyki, kartinaga bo'lgan qiziqish yanada kuchayardi.

"Xalq yuragi" turkumida yaratilgan filmlar orasida "Abdulla Qodiriy" hujjatli kartinasi alohida voqea bo'ldi. Film ijodkorlari – rejissyor Umid Hamdamov, ssenariy mualliflari Farrux Jabborov, Iqbol Qo'shshayeva, postanovkachi operator Jahongir Ibrohimovlar Qodiriy shaxsi va u yashagan qattol tuzumga mutlaqo o'zgacha rakursda, kreativ ruhda yondashdi.

Aytish mumkinki, mazkur kinoasarda hujjatli filmlarga xos an'anaviy qarash-u mezonlar chetlab o'tildi, filmda shunchaki Qodiriy hayoti va faoliyatiga doir ma'lumotlarni keltirishgina emas, uni mahv etgan qizil imperiyaning manfur qiyofasi, qonxo'r hujayralarini ochib tashlash, adib timsolida mudragan, ruhiy qaramlik va mahdudlikka yuz tutgan millatga ko'zgu tutish maqsad qilindi.

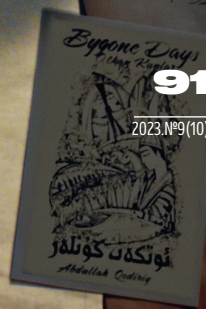

ZOHIRAN HUSHCHAQCHAQ KO'RINSA-DA, BOTINI G'AM- ANDUH, IZTIROBGA TO'LALIGI, YURT QAYG'USI O'TIDA YONAYOTGANI KO'RINIB TURADI

"Assalomu alaykum, dorning og'ochi"... Otashzabon shoirimiz Rauf Parfining cheksiz hasrat-u cho'ng dard ila yozgan shu she'ri film ibtidosidan to intihosiga qadar bir necha bor yangraydi, go'yo bu mungli ash'or asarning umumiy ruhiyati, mazmun-mundarijasini aks ettirib, Qodiriy shaxsi bilan uyg'unlik hosil qiladi. Asli Abdulla Qodiriy ham umri davomida necha marotaba dorga salom berishga majbur bo'lgan, ertami-kechmi bo'yniga sirtmoq solinishini avvaldan sezgan, ammo tanlagan yo'li — e'tiqod va kurashdan qaytmagan edi. Filmda bunga qayta-qayta urg'u beriladi.

Kartina publitsistik ruh bilan sug'orilgan, ko'pgina o'rinlarda badiiy filmning xususiyatlari ham ko'zga tashlanadi, ya'ni, hujjatli kino "chegara"laridan chiqiladi, ta'bir joiz bo'lsa, rejissyor yaxshi ma'noda janrni "suiiste'mol" qiladi. Xo'sh, o'sha badiiyat nimalarda ko'rinadi? Birinchi navbatda, iste'dodli aktyor Erkin Bozorovning ijrosiga alohida to'xtalish lozim; uning zimmasiga asosiy missiya yuklatilgan: aktyor goh sharhlovchi bo'lib Qodiriy hayotidagi dolg'ali sahifalarni bayon qiladi, goh yozuvchi qahramonlari, gohida esa adibning o'ziga aylanadi. Bu

juda murakkab vazifa, ammo Erkin yosh bo'lishiga qaramay, buning uddasidan chiqqan; u Abdulla Qodiriy yashagan davr ruhini chuqur his qiladi, holatdan-holatga tez o'tadi va moslashadi, ijro dinamikasini saqlab, hissiyot-u ehtirosiga berilmay, vazminlik, mushohada va tafakkur mantig'iga tayangan holda qahramonlarining xarakteri, maqsad-muddaosini ochib beradi. Aytaylik, aktyor Qodiriyning jamiyatdagi turfa muammolarni ramz-u tashbehga o'ramay, ochiq-oydin, zahar-zaqqum til bilan aytishi, millatni uyg'otishga jidd-u jahd qilishi sabab ikkinchi bor dor ostiga borishi voqealarini so'zlay turib, egniga juldur libos kiyadi, oynaga qarab yuziga grimmi chaplaydi-yu, daf'atan boshqa qiyofa — "Nahs bosqan ekan" hajviyasidagi Kashmiri romchi suvratiga kiradi. Ma'lumki, "Mushtum" jurnalida e'lon qilingan mazkur asar Qodiriyning eng keskir, tig'dor hajviyalaridan biri bo'lib, unda adib folbin bilan suhbat asnosida o'z xalqining turfa illat-u qusurlarini ayovsiz fosh qiladi. Romchining tilidan aytiluvchi "... shaharlaringiz xaroba, qishloqlaringiz vayrona, xalqingiz aql-hushidan begona, xotunlaringiz shinni (o'ta aqlli), kattalaringiz ninni (go'dak, aqlsiz), shuning uchun bolalaringiz jinni, yigitlaringiz yuraksiz ahmoq, qizlaringiz sochi uzun — paxmoq, otlaringiz eshak, eshaklaringiz xo'tuk!" degan so'zlar millatning og'riqlari, fojiasi haqida mushohada qilishga undaydi. Aktyor bu so'zlarni jazavaga tushib, alam-u azob bilan so'zlaydi, zohiran hushchaqchaq ko'rinsa-da, botini g'am-anduh, iztirobga to'laligi, yurt qayg'usi o'tida yonayotgani ko'rinib turadi.

Keyingi badiiyxususiyat shundaki, filmda Abdulla Qodiriy siymosi u yaratgan qahramonlar taqdiri bilan uzviylikda tasvirlanadi, shubhasiz, bu ohorli topilma. Masalan, adib hayotiga ilk tahdid boshlangan, dor qutqu solgan kunlarda "O'tkan kunlar" (rejissyor Yo'ldosh A'zamov) filmidan lavha keltiriladi: Otabek va Qutidor aravaga bandi qilinib, jallod sirtmog'i sari olib ketilayotir... Yoki yozuvchi o'z millatining nuqsonlari ustidan qah-qah urib kulayotgan kezlarda Kalvak maxzum (aktyor Po'lat Normatov) obrazi namoyon bo'ladi, istehzo va pichingga boy tili bilan jaholatga botgan Turkistonning ahvolini tanqid qiladi. Sovet hukumatining bosimi kuchayib, maslakdoshlar bir-birini sotgan, millat oydinlarining boshi yana kundaga qo'yilgan musibatli damlarda "Mehrobdan chayon" romani qahramoni Anvar siymosi gavdalanadi. Nihoyat, film poyonida Qodiriyning qatl etilishi Otabekning halok bo'lishiga qiyoslanadi.

Turkum doirasida yaqin adabiyotimizda o'chmas iz qoldirgan zamonamizning atoqli shoir-u yozuvchilariga ham alohida e'tibor qaratildi. Xususan, zabardast shoir, O'zbekiston Qahramoni Abdulla Oripov hayoti va ijodiga bag'ishlangan hujjatli film fikrimizning yorqin dalilidir (ssenariy muallifi Furqat Usmonov, postanovkachi rejissyor Shohrux Rasulov).

Abdulla Oripov – katta SHAXS, bu hodisaga turfa rakurslardan nazar tashlash mumkin; filmga shoir qismatining JASORAT deb atalmish g'oyat muhim liniyasi asos qilib olingan. Tomoshabin hujjatli kartinani ko'rish asnosida Abdulla akaning hayot yo'li bir tekisda o'tmagani, turfa ziddiyatlar, nizo-yu qutqular, past-u baland kechmishlar ila to'laligiga guvoh bo'ladi. Eng muhimi, shoir har qanday tahlkali, murakkab vaziyatda ham e'tiqodida sobit qolgani, yolg'ondan hazar qilgani, o'z millati, xalqiga muhabbat ila hayot kechirgani ma'lum bo'ladi.

Filmda Abdulla Oripov obrazini taniqli shoir Shodmonqul Salom ijro etgani ham o'ziga xos voqelik bo'ldi. To'g'ri, qalam ahlining aktyorlikka, san'atning boshqa turlariga ruju qo'yishi, rostmana rollar yaratishi avval ham kuzatilgan tajriba. Birgina buyuk adibimiz Shukur Xolmirzayevning aktyorlikka iste'dodi bo'lgani, teatrdagi katta-kichik obrazlar yaratib, hatto ustoz san'atkor Shukur Burhonning nazariga tushganini eslash kifoya. Shodmon-

qul aka ham fitratan aktyorlikka salohiyati bor, buni shoirning do'st-u yoronlari yaxshi biladi. Uning qiyofasi, fe'l-u sajiyasi, ovozi bir qadar Abdulla akaga yaqinligi, shoir ruhiyati, holat-u kechinmalarini teran his qilishi obrazning anchayin ishonarli, jonli va tabiiy chiqishiga sabab bo'lgan. Bilmadim, ehtimol Abdulla Oripov siymosini professional aktyor ijro etganida ham bundayin samimiyyat, tuyg'ular ichkinligi, xarakter jozibasini ifodalay olarmidi?

**BU TIYRAK
QARASHLARDA
O'ZBEKNING
BUKILMAS IRODASI,
SINMAS E'TIQODI
SHUNDOQQINA
KO'RINIB TURADI**

Boya aytganimizdek, kartina asosan ijodkorning jasoratidan soʻzlaydi. Jumladan, oʻtgan asrning 60-yillarida shoirga siyosiy bosim kuchayadi, uni sotsialistik jamiyatga tuhmat qilishda ayblashadi ("Dorboz" kabi sheʼrlari uchun). "Ona tilimga" degan sheʼri chiqqach, olov yanada alanga oladi, Abdulla aka – Shodmonqul Salom tilidan aytiluvchi, "bor-yoʻgʻi sakkiz qatordan iborat sheʼr boshimga sakkizta bomba boʻlib tushdi. "Hali seni ona tiling bormi? Sen jahon sotsializmiga qarshimisan?" kabi tazyiqlarga duchor boʻldim" degan soʻzlar tomoshabinni bir seskantiradi, totalitar tuzumning dahshatlari haqida tasavvur uygʻotadi.

Ammo shundayin abgor zamonga qaramay, shoirning maʼnaviy jasorat koʻrsatishi, muqarrar halokatlardan omon qolishi filmda taʼsirchan lavhalar, ramziy detallar va boshqa ifodavositalari orqali ochib beriladi. Ayniqsa, Abdulla Oripovning sovet tergovchisi bilan uchrashuv sahnasi eʼtiborga molik: boshida doʻppi, qaddi baland, nigohlari keskir shoir raqibiga shunday nazar soladiki, bu tiyrak qarashlarda oʻzbekning bukilmaz irodasi, sinmas eʼtiqodi shundoqqina koʻrinib turadi.

Shuningdek, hujjatli kinoasarda shoirning turmush oʻrtogʻi Hanifa Mustafoyeva bilan munosabatlari, Dantening "Ilohiy komediya" asarini tarjima qilinishi, mashhur "Ketmoqdaman" qoʻshigʻining yozilishi, mamlakat madhiyasini yaratish boʻyicha izlanishlar va boshqa muhim voqealar badiiy-xronikal uslubda ifodasini topgan. Filmning ibtidosida qoʻy boqayotgan, nigohlari olisga qadalgan murgʻakina Abdulla koʻrinish beradi, u oʻzi tugʻilgan Nekoʻz qishlogʻining sodda, tanti, bagʻrikeng odamlari haqida hikoya qilarkan, ekranda birin-ketin oʻsha qishloq ahli jonlanadi. Kartina intihosida ham orzulari moʻl, oddiy ovulning qoʻychivon bolasi, kelajakning buyuk shoiri Abdulla Oripov paydo boʻladi.

Yuqorida tahlil qilingan filmlardan tashqari, "Xalq yuragi" turkumida Muhammadrizo Ogahiy, Zokirjon Furqat, Muqimiy, Berdaq, Mahmudxoʻja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Abdulhamid Choʻlpon, Gʻafur Gʻulom, Abdulla Qahhor, Oybek, Maqsud Shayxzoda, Hamid Olimjon, Zulfiya, Ozod Sharafiddinov, Toʻlepbergen Qayipbergenov, Erkin Vohidov, Muhammad Yusuf singari adabiyotimizning ulugʻ salaflari haqida jami 24 ta hujjatli kino suratga olindiki, ular xususida ham muayyan fikr-mulohazalar aytishga, talqin-u tahlillar qilishga ehtiyoj bor. Biroq birgina maqola doirasida mazkur filmlarning barchasiga toʻxtalish ilojiy, albatta. Shuni taʼkidlash oʻrinliki, Kine-matografiya agentligi millatning buyuk shoir-u yozuvchilari haqida muxtasar soʻzlovchi kinoasarlarni yaratib, nihoyatda xayrli va ezgu ishga qoʻl urdi. Mazkur filmlarning yurtimiz oliy taʼlim muassasalari bilan hamkorlikda suratga olingani, yoshlar orasida keng targʻib-tashviq qilingani shubhasiz, foydali jarayon boʻldi. Agar ushbu kinolar millat oydinlarini xalqimiz, ayniqsa, ertamiz egalariga yaqindan tanitishda muhim qadamga aylangan boʻlsa, demak, loyihadan koʻzlangan maqsad hosil boʻlibdi.

Shohrux ABDURASULOV
sanʼatshunoslik fanlari boʻyicha falsafa doktori

YUNUS ISMOILOV:

YO'LDAGI

ODAM

TO'XTAMASLIGI

KERAK..."

Kamina Yunusforever taxallusi bilan ijod qilaman. 22 yoshdaman. Jizzax viloyatida tug'ilganman. Bugungi kunda O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetida tahsil olmoqdaman. Juda erta moliyaviy erkin bo'lishga harakat qilganman. Shu sababli talabalik yillarimning boshidanoq ishlash, erkin inson bo'lishga intildim va shu paytgacha faoliyat olib borgan sohalarimda ozmi-ko'pmi muvaffaqiyatga ham erishdim. Faqat o'qish bilan cheklanib qolmasdan, modellik, aktyorlik, boshlovchilik kabi sohalarida ham o'zimni sinab ko'ryapman.

MODELLIK VA AKTYORLIKKA QADAM

Birinchi kurs paytimda ko'plab sohalarda ishlab ko'rdim. Uchinchi kursda taqdir taqazosi bilan Mr Dubai *Maks Fardan* taxallusi bilan mashhur model Ma'ruf Azimov shaxsiy brendining ochilish marosimida modellik sohasiga qadam qo'yganim. Shundan so'ng "O'zbekiston modalar ko'rgazmasi – 2022"ning 3-mavsumida Suhrob Habib va *Maks Fardan* brendi modeli bo'lib ishtirok etdim.

SOHAM ATROFIMDAGILARDAN UZOQLASHTIRDI

Oradan ko'p o'tmay do'stlarim va tanishlarim bilan aloqalarni uzdim. Bunga asosiy sabab, mening model sifatida ishlayotganim bo'ldi. Bu "tark etish"lar juda yomon ta'sir qildi va o'zimni juda ham yolg'iz his qila boshladim. Shou biznesga kirib kelganimga ko'p bo'lmagan esa-da ijodni to'xtatib qo'ymadim. Hali oliy ma'lumotli emasman, ishim ham yo'q. Yashash uchun pul topishim kerak, shu sababli bir qancha vaqt restoranlarda soatiga atigi 10 ming so'mga rayner bo'lib ishladim. Shu bilan birga, do'konda sotuvchilik ham qildim. Bu kabi ishlarda pul juda kam to'lanadi, biroq juda ko'p vaqtni oladi. Axir men talabaman – o'qishim, soha bo'yicha amaliyotlar qilishim kerak. Shunday kunlarning birida "Mahalla" telekanalidagi "Retro shou" ko'rsatuvida aktyorlik mahoratini namoyon

etuvchi tanlov o'tkazilayotgani haqida eshitib qoldim. Tanlovda qatnashishim yashash tarzimni o'zgartirmasdan qolmadi. Kastingdan so'ng, ko'plab telenaveloda, serial, kino, klip va reklamalarda suratga tushdim. Aktyorlik sohasida qaysidir ma'noda o'zimni topdim va bundan tashqari, 2023-yil "Million" jamoasining konsert dasturida umumiy sahna aktyori bo'lib qatnashdim. Ushbu konsertda rolim jiddiy ahamiyat kasb etmagandir, lekin kimlarning qatorida ekanligim men uchun juda muhim edi.

MUAFFAQIYAT SARI 6 QADAM

6 qadam deb nomlangan ushbu layfhak ko'zlagan maqsadingizga, kutgan natijangizga erishishda yordam beradi.

1) Doimo sport mashg'ulotlari bilan shug'ullanish. Bu sizga tetiklik, kuch-g'ayrat, o'zingizga ishonch, energiya beradi.

2) Kamida bir nechta tilni o'rganing. Shunda sizga yana ham ko'proq imkoniyatlar eshigi ochiladi.

3) Maqsad qo'yib harakat qiling. Ko'pchilik odamlar maqsad bilan orzuni ajratolmaydi. Qachonki, siz maqsadga tomon harakat qilsangiz, ushalmis orzu kabi ko'ringan narsalarga bimalol yetishingiz mumkin. Buning uchun siz:

- Maqsadni kattaroq qo'ying;
- O'qishga kirish siz uchun maqsad bo'lmasin, maqsadga erishish uchun bir yo'l bo'lsin;
- Pul topish maqsad bo'lmasin, maqsadga erishish uchun vosita bo'lsin.

4) Har doim tashqi ko'rinishingizga e'tibor bering, erinmang. Tashqi ko'rinishingiz sizdan oldin siz haqingizda gapiradi. Aytishadi-ku, "tashqi ko'rinishingga qarab kutib oladi, gap so'zingga qarab kuza-tadi". Lekin, odamlarga tashqi ko'rinishiga qarab baho bermang, kiyinishiga qarab muomala qilmang va kamsitmang.

5) Time Management. Har bir kunni, vaqtini taqsimlang, shunda hamma ishga ulgurasiz.

6) Yuqoridagi 5 ta tavsiyaga amal qiling, ko'zlagan maqsadingizga erishasiz.

Hozirgi kunda "Yoshlar" telekanalida "Yan-gisidan bor" ko'rsatuvida aktyorlik, Instagramda modellik, to'y va marosimlarda boshlovchilik faoliyatlari bilan shug'ullanmoqdaman. Kelajakda rejalarim juda ham ko'p, yuqorida sanab o'tgan 6 qadamga 1 yildan buyon amal qilib kelmoqdaman va shu paytgacha yaxshgina foydasi tegdi. Bundan keyin ham ularga qat'iy amal qilaman va o'ylaymanki, buning natijasi o'laroq oldimga qo'ygan maqsadlarimga erishaman. Aniq biladigan narsam shuki, umrim davom etar ekan, men yo'ldagi odamman, yo'ldagi odam esa to'xtamasligi kerak...

HURMATLI TALABALAR!

**“O‘zbekiston
talabasi” jurnali
iqtidoringiz, intellektual va ijodiy
salohiyatingizni namoyon etish uchun
Sizga ajoyib imkoniyat taqdim etadi.**

Buning uchun Siz quyidagi UCH yo‘nalishdan birini tanlab, ma‘lumotlar to‘plashingiz va shular asosida maqola yozib, suratlar ham ilova qilgan holda o‘zingiz haqingizdagi batafsil ma‘lumotlar (pasport nusxasi, o‘qish joyi, fakultet, guruh – talabalik guvohnoma nusxasi, telefon raqami) bilan elektron pochta orqali tahririyatning ushbu elektron manzillariga yo‘llashingiz kerak:

✉ uzbtalaba@gmail.com
📧 [@uzb_talabasi](https://t.me/uzb_talabasi)

TANLOV YO‘NALISHLARI:

1. INNOVATSIYA YO‘NALISHI

Olib borayotgan ilmiy izlanishlari muvaffaqiyatli kechib, biror ixtiro qilgan yoki ratsionalizatorlik taklifini bildirgan talaba hamda uning yutuqlari haqida qiziqarli maqola.

2. MOZIYGA SAYOHAT YO‘NALISHI

Ko‘hna va boy tariximizning yoritilmagan sahifalari xususida original material.

3. XORIJIY TILLAR BILIMDONI YO‘NALISHI

Rus va ingliz tillarida erkin mavzuda qiziqarli ijod namunasi.

TANLOVGA YUBORILGAN
MATERIALLAR SARALANIB,
JURNAL SAHIFALARIDA CHOP
ETIB BORILADI.

YIL YAKUNIDA ESA HAR BIR
YO‘NALISH BO‘YICHA 1 NAFAR
G‘OLIB

ANIQLANADI VA **3 000 000
SO‘MDAN** PUL YUTUG‘I BILAN
TAQDIRLANADI.

**AZIZ TALABALAR! IJOD QILISH
FURSATI KELDI. SIZDAN
MAZMUNLI MAQOLALAR KUTIB
QOLAMIZ!**

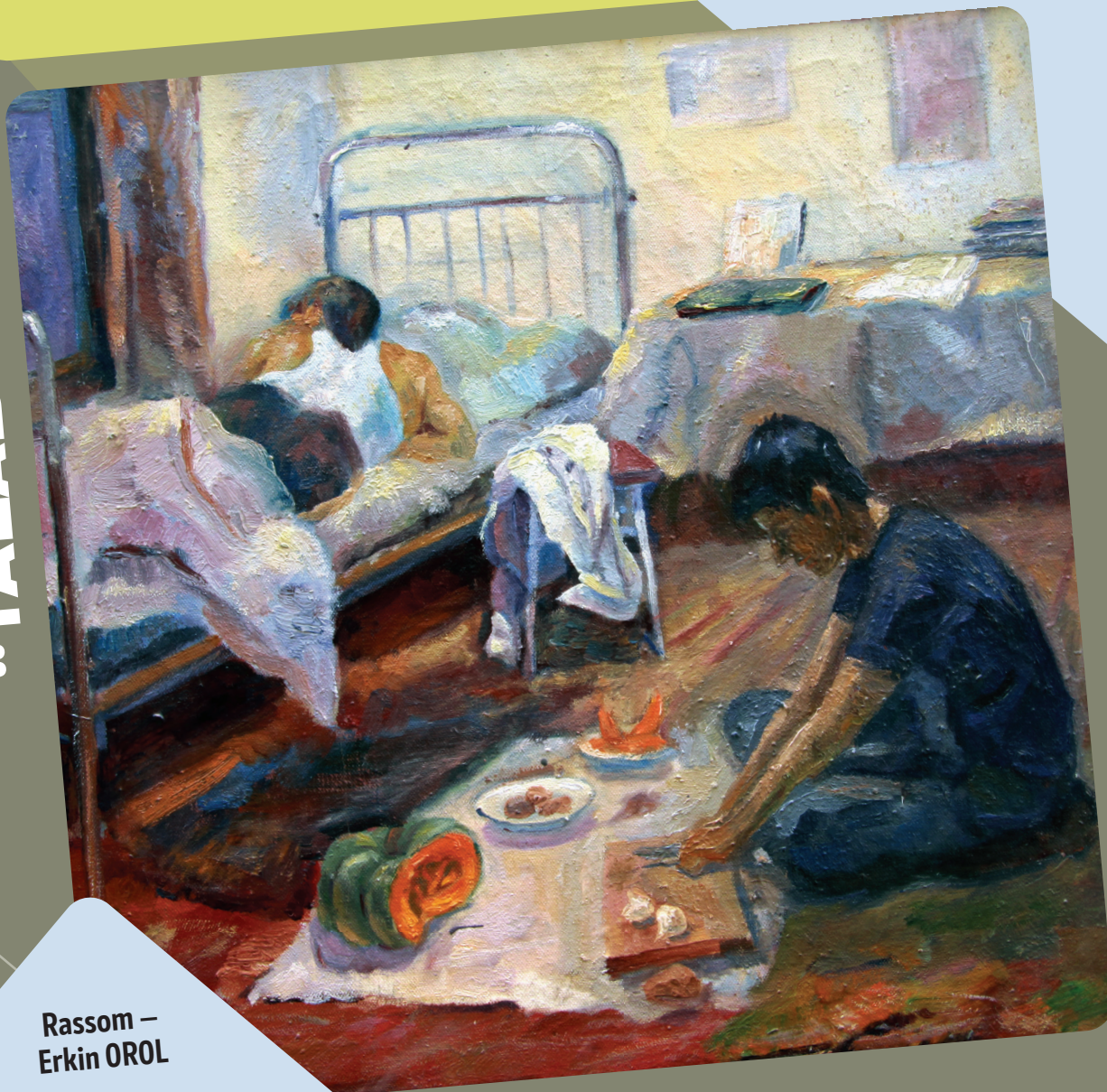
**“O‘ZBEKISTON TALABASI”
TAHRIRIYATI**

**UKA, BU HAYOTNING BIZGA NOAYON,
BIZLARGA BEDAXL SIRLARI BORDIR.
UKA, KURASH QILSANG, KENGDIR BU JAHON,
UKA, BO'YIN EGSANG, BU DUNYO TORDIR.**

**Mirzo
KENJABEK**

“TALABALAR”

**Rassom —
Erkin OROL**